

**Informační publikace
pro cizince
Česká republika**

Praha 2006

© Ministerstvo práce a sociální věcí, 2006
ISBN 80-86878-43-0

OBSAH:

1. Úvod	5
2. Obecný úvod o ČR	7
Odkazy na podrobné zdroje informací	9
3. Struktura a fungování moci zákonodárné, výkonné a soudní; veřejná správa .10	
3. 1. Parlament České republiky	10
3. 2. Výkonná moc	10
3. 3. Soudy, státní zastupitelství	11
3. 4. Veřejná správa	11
3. 5. Jednací jazyk na úřadech	13
Odkazy na podrobné zdroje informací	13
4. Pobyt cizince na území ČR a státní občanství	15
4. 1. Základní informace o pobytu cizinců	15
4. 2. Přejídný pobyt	15
4. 3. Trvalý pobyt v ČR	16
4. 4. Další praktické informace	19
4. 5. Státní občanství České republiky	20
Odkazy na podrobné zdroje informací	21
5. Kam se obrátit pro pomoc	24
5. 1. Advokáti	24
5. 2. Veřejný ochránce práv	24
5. 3. Ochrana spotřebitelů, Česká obchodní inspekce	24
5. 4. Korupce	25
5. 5. Řešení krizových situací	25
5. 6. Řešení dalších krizových situací	26
Odkazy na podrobné zdroje informací	27
6. Systém školství a uznávání vzdělání	29
6. 1. Předškolní vzdělávání	30
6. 2. Povinné a základní vzdělávání	31
6. 3. Střední vzdělávání	31
6. 4. Vyšší odborné vzdělávání	33
6. 5. Uznávání zahraničního vzdělání na základních, středních a vyšších odborných školách	33
6. 6. Vysoké školy	34
6. 7. Uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace	34
6. 8. Další formy vzdělávání: jazykové kurzy, kurzy češtiny a vzdělávání dospělých	35
Odkazy na podrobné zdroje informací	35
7. Systém zdravotnictví a zdravotní pojištění	37
7. 1. Veřejné zdravotní pojištění	37
7. 2. Smluvní zdravotní pojištění	39
7. 3. Povinné očkování	41
7. 4. Organizace systému poskytování zdravotní péče v ČR	41
7. 5. Ochrana a podpora veřejného zdraví	42
Odkazy na podrobné zdroje informací	43
8. Zaměstnání	44
8. 1. Zaměstnávání cizinců - postup	44
8. 2. Pracovněprávní vztahy	45

8. 3. Práva a povinnosti zaměstnance	47
8. 4. Zprostředkování zaměstnání a další služby zaměstnanosti	48
8. 5. Odbory	49
Odkazy na podrobné zdroje informací	49
9. Podnikání v ČR	51
9. 1. Živnostenské podnikání	51
9. 2. Obchodní společnosti	52
Odkazy na podrobné zdroje informací	52
10. Sociální zabezpečení	54
10. 1. Organizace a správa sociálního zabezpečení	54
10. 2. Sociální pojištění	54
10. 3. Životní minimum	59
10. 4. Státní sociální podpora	60
10. 5. Sociální péče	61
Odkazy na podrobné zdroje informací	63
11. Bydlení	65
11. 1. Bydlení ve vlastním bytě nebo domě	65
11. 2. Bydlení v nájmu	65
11. 3. Bydlení v družstevních bytech	66
11. 4. Přihlášení k odběru energií a dalších služeb v bytě	66
11. 5. Ztráta bydlení	66
11. 6. Další užitečné informace	66
Odkazy na podrobné zdroje informací	67
12. Doprava	68
12. 1. Městská doprava	68
12. 2. Meziměstská doprava	68
12. 3. Řidičské oprávnění	69
Odkazy na podrobné zdroje informací	70
13. Rodina, manželství, životní události	71
13. 1. Matriky a jejich působnost	71
13. 2. Uzavření manželství (podmínky)	72
13. 3. Rozvod	73
13. 4. Narození dítěte cizinci	73
13. 5. Úmrtí blízké osoby	74
Odkazy na podrobné zdroje informací	75
14. Vybrané informace o české společnosti	76
14. 1. Verbální a neverbální komunikace	76
14. 2. Denní režim	77
14. 3. Česká kuchyně	77
14. 4. Zvyky a tradice	78
14. 5. Základní kulturní přehled	79
15. Abecední přehled vybraných NNO působících na poli integrace cizinců	81
16. Přehled kontaktů na úřadovny cizinecké policie, úřady práce a krajské úřady	83
16. 1. Cizinecká policie	83
16. 2. Úřady práce	85
16. 3. Krajské úřady	85
17. Další užitečné informace a odkazy	86

1. ÚVOD

Dostává se Vám do rukou „Informační publikace pro cizince v ČR“, vytvořená v rámci Koncepce integrace cizinců Ministerstvem práce a sociálních věcí ve spolupráci s dalšími vybranými ministerstvy a nestátními neziskovými organizacemi. Je určena především cizincům pocházejícím z tzv. třetích zemí, tj. zemí mimo členské státy Evropské unie, jejichž právní postavení je v řadě ohledů odlišné od ostatních cizinců.

Cílem publikace není podat detailní a vyčerpávající souhrn všech informací nezbytných pro život v ČR, neboť to s ohledem na omezený rozsah publikace ani není možné. Jejím účelem je poskytnout **ucelený přehled základních informací o České republice a napomoci Vám orientovat se snáze v běžných životních situacích**, s nimiž se budete setkávat v rámci procesu integrace do české společnosti. Kromě základních údajů o ČR publikace poskytuje informace o struktuře a fungování veřejné správy, řešení krizových situací, systému školství, zdravotnictví a sociálního zabezpečení, zaměstnávání, bydlení, dopravě aj. Součástí publikace je rovněž seznam vybraných nestátních neziskových organizací (NNO) působících na poli integrace cizinců.

Publikace je dostupná jak v tištěné, tak v elektronické podobě na stránkách <http://www.cizinci.cz>, v sekci Informační materiály. Kromě české verze je plánován překlad do anglického, ukrajinského, ruského a vietnamského jazyka. Publikace by měla sloužit jako srozumitelný a praktický návod, který v případě dalšího zájmu o určitou oblast odkazuje na podrobnější zdroje informací. Vzhledem ke skutečnosti, že Česká republika směřuje k vytváření „informační společnosti 21. století“, využívají jednotlivé instituce a úřady k informování široké veřejnosti kromě klasických informačních kanálů (tištěné materiály, pošta, telefon) čím dál častěji vlastní internetové stránky. Na nich najdete podrobné informace ke každému tématu. Řadu cenných informací můžete získat také na hlavní internetové adrese české veřejné správy:

<http://portal.gov.cz>

V publikaci je odkaz na možnost získání podrobnějších informací označen tímto symbolem:

K dalšímu členění v rámci konkrétních internetových stránek je užíván tento symbol „▶“.

Jsme si vědomi skutečnosti, že ne vždy je pro Vás práce s Internetem a s bohatstvím informací, které Vám nabízí, běžnou, každodenní záležitostí. Nicméně doporučujeme věnovat jeho užívání zvýšenou pozornost, neboť Internet nabývá na významu nejen jako zdroj potřebných informací, ale též jako prostředek rychlého vyřízení soukromých i úředních záležitostí. Pokud sami nemáte zkušenosti s prací s Internetem a přesto byste rádi jeho

možností využili, obraťte se s prosbou o pomoc na NNO zabývající se problematikou integrace cizinců (viz kapitola 15), které dnes již standardně nabízí svým klientům bezplatný přístup na Internet a doprovodnou asistenci při jeho používání (některé z nich zdarma nabízí počítačový kurz). Bezplatný přístup na Internet nabízí rovněž síť veřejných knihoven, pokrývající celou ČR, a za drobný poplatek (v rozmezí přibližně 40 -100 Kč za 1 hodinu) i internetové kavárny.

S ohledem na neustále se měnící společenskou realitu a tvorbu nových právních předpisů mějte prosím na paměti, že uváděné internetové odkazy a **informace obsažené v publikaci se vztahují ke stavu k 1. 1. 2006** (v případě jiného data poukazujeme na tuto skutečnost přímo v textu u konkrétního údaje). V publikaci tak nejsou zaznamenány aktuální změny, ke kterým došlo po tomto datu.

Vzhledem k charakteru a poslání této informační publikace bylo třeba přistoupit k některým **zestručněním a zobecněním**. Zároveň nebylo možné vměstnat na omezený prostor veškerou dotčenou legislativu. Předkládaná publikace tedy nenahrazuje zákon a pamatujte, že oficiálním zdrojem informací v legislativě je pouze aktuální znění zákona. Pokud budete potřebovat k jakémukoli tématu obsaženému v publikaci podrobnější či konkrétnější vysvětlení, prosím neváhejte kontaktovat příslušný úřad, který Vám poskytne pomoc při vyřízení Vaší záležitosti. Neváhejte rovněž využít sítě nevládních organizací působících na poli integrace cizinců. **NNO poskytují svoje služby zdarma** a ochotně Vám pomohou s řešením jakéhokoli problému, s nímž se v ČR setkáte.

Jsme si vědomi faktu, že integrace do české společnosti, která se stala ať přechodně či trvale Vaším druhým domovem, je náročným úkolem, vyžadujícím získání a osvojení nových znalostí, v neposlední řadě znalostí českého jazyka, který Vám umožní snáze řešit základní životní situace a lépe se dorozumět na úřadech i orientovat se v běžných mezilidských vztazích. Věříme, že předkládaná publikace se stane při úsilí o integraci do české společnosti Vaším užitečným a praktickým pomocníkem. Přejeme Vám při tomto snažení hodně úspěchů.

2. OBECNÝ ÚVOD O ČR

- **Úřední název státu:** Česká republika (zkratka ČR, mezinárodní kód CZE); zkrácený výraz Česko
- **Úřední jazyk:** čeština
- **Obyvatelstvo:** zhruba 10 mil. obyvatel
Většina populace (cca 60 %) je bez vyznání, asi 30 % obyvatel se hlásí k některé z církví či náboženských společností. Tradičním náboženstvím je křesťanství. Nejvíce věřících připadá na církev římskokatolickou.
Téměř 95 % obyvatel se hlásí k české národnosti, ostatní k bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské, ukrajinské a dalším.
- **Státní zřízení:** parlamentní demokracie
Výkonná moc náleží prezidentovi a vládě, zákonodárná moc dvoukomorovému Parlamentu České republiky (složenému z Poslanecké sněmovny a Senátu).
- **Měna:** česká koruna (Kč, CZK)
Jedna koruna (1 Kč) má 100 haléřů. Existují mince v hodnotě 50 haléřů, 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10 Kč, 20 Kč, 50 Kč a bankovky v hodnotě 20 Kč, 50 Kč, 100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1 000 Kč, 2 000 Kč a 5 000 Kč.
Kurz koruny – CZK/EUR 29,784, CZK/USD 23,947 (průměr 2005).
- **Území:** Česká republika leží ve střední Evropě a její území se skládá ze 3 historických zemí – Čech (západní část; lze se setkat s názvem Bohemia), Moravy (východ) a Českého Slezska (severovýchod země). ČR hraničí se 4 státy: na západě s Německem, na severu s Polskem, na východě se Slovenskem a na jihu s Rakouskem.
Česko leží na rozhraní dvou horských soustav. Západní a střední část Česka vyplňuje Česká vysočina, do východní části státu zasahují Západní Karpaty. Hlavními říčními toky jsou Labe s Vltavou, na Moravě řeka Morava s Dyjí a ve Slezsku Odra s Opavou.
- **Správní členění země:** 14 krajů a obce (obce, obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností).
- **Hlavní město:** Praha (největší české město – cca 1 mil. obyvatel)
Leží uprostřed území Čech na řece Vltavě. Historické centrum města je památkovou rezervací UNESCO.
- **Další velká města:** Brno (druhé největší město v České republice, historická metropole Moravy; ve městě sídlí řada institucí, např. Ústavní soud), Ostrava, Plzeň, Olomouc.
- **Časové pásmo:** UTC (Světový koordinovaný čas) + 1 hodina (v létě + 2 hodiny)
- **Státní svátky a ostatní svátky:**
Státní svátky a ostatní svátky jsou dny pracovního klidu (v těchto dnech lze práci nařídit jen ve výjimečných případech).

Státní svátky:

- 1. leden – Den obnovy samostatného českého státu
- 8. květen – Den vítězství
- 5. červenec – Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje
- 6. červenec – Den upálení mistra Jana Husa
- 28. září – Den české státnosti
- 28. říjen – Den vzniku samostatného československého státu
- 17. listopad – Den boje za svobodu a demokracii

Ostatní svátky:

- 1. leden – Nový rok
- Velikonoční pondělí – pohyblivý svátek
- 1. květen – Svátek práce
- 24. prosinec – Štědrý den
- 25. prosinec – 1. svátek vánoční
- 26. prosinec – 2. svátek vánoční

● **Stručná historie:**

Nejstarším historicky doloženým etnikem zde byli od počátku 4. století př. n. l. Keltové. Od 6. století území osidlovaly slovanské kmeny, které vytvořily v 7. století tzv. Sámovu říši. Po roce 820 vznikl na území dnešní republiky první doložený státní útvar, Velkomoravská říše, s níž jsou spojeny počátky křesťanství v této oblasti. Po jejím zániku se vytváření státnosti počátkem 10. století přesunulo do Čech. Sjednocení českého státu dosáhl roku 995 knížecí rod Přemyslovců.

Od poloviny 12. století nastává hospodářský a kulturní rozmach podpořený také přílivem německých kolonistů. Ve 13. a 14. století se český stát vnitřně upevnil, hospodářsky zesílil a dosáhl největšího územního rozmachu v celé své historii. Dokladem rozvoje vzdělanosti je založení university v Praze r. 1348 králem Karlem IV. (dnešní Universita Karlova).

Hluboká společenská krize v Evropě i uvnitř českého státu na přelomu 14. a 15. století vedla k husitskému hnutí, které z původního hnutí za reformu církve přerostlo do ozbrojeného lidového odboje - husitských válek. Od středověku se hranice hlavních historických zemí zásadně neměnily, ostatní území byla součástí českého státu vždy jen dočasně. Od roku 1526 byly země Koruny české součástí habsburské monarchie. Po rozpadu monarchie (Rakousko-Uhersko) v důsledku I. světové války došlo roku 1918 spojením historických českých zemí (Čechy, Morava, Slezsko) s částmi někdejšího Uherského království (Slovenskem a Podkarpatskou Rusí) k vytvoření Československa jako jednoho z nástupnických států Rakouska-Uherska (spojeno s osobností prvního prezidenta T. G. Masaryka).

Po tzv. Mnichovské dohodě 29. 9. 1938 obsadilo fašistické Německo české pohraničí (k čemuž dopomohl i neloajální přístup značné části německé národnostní menšiny k československému státu) a následně 15. 3. 1939 okupovalo i zbytek území a vyhlásilo

Protektorát Čechy a Morava. Na Slovensku byl vyhlášen samostatný Slovenský stát, který se stal satelitem fašistického Německa. Po skončení druhé světové války v roce 1945 došlo k obnově Československa (již bez Podkarpatské Rusi) a zároveň k vyhnání a organizovanému odsunu třímilionové německé menšiny.

V únoru roku 1948 provedla komunistická strana státní převrat a zavedla v zemi totalitní režim. V šedesátých letech došlo k částečnému uvolnění totalitního režimu, které však bylo v srpnu 1968 zastaveno vojenskou intervencí ze strany SSSR a dalších zemí Varšavské smlouvy.

Pád komunistického režimu v listopadu roku 1989 (tzv. „sametová revoluce“) umožnil obnovu pluralitní demokracie. V prosinci 1989 byl prvním nekomunistickým prezidentem od roku 1948 zvolen jeden ze zakladatelů disidentského hnutí Charta 77 Václav Havel. V následujících letech bylo dosaženo odchodu sovětských okupačních jednotek a došlo k demokratickým reformám uvnitř státu.

Na konci roku 1992 dospěly česká a slovenská strana k dohodě o rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky na dva samostatné státy. K 1. lednu 1993 tak vznikla rozdělením federace samostatná Česká republika. Dne 1. května 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Český statistický úřad (shromažďuje, zpracovává a poskytuje široké spektrum statistických informací o sociálním, ekonomickém a ekologickém vývoji ČR) – <http://www.czso.cz>
- Města a obce v ČR – <http://mesta.obce.cz/>
- Hlavní město Praha – <http://www.praha-mesto.cz>
- Portál veřejné zprávy (podrobný adresář orgánů státní správy a samosprávy v ČR, legislativa, životní situace, elektronická podání, informace speciálně pro cizince – ► Cizinec) – <http://portal.gov.cz/>

3. STRUKTURA A FUNGOVÁNÍ MOCI

ZÁKONODÁRNÉ, VÝKONNÉ A SOUDNÍ;

VEŘEJNÁ SPRÁVA

„Státní moc lze uplatňovat jen v případech a mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.“ (čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod)

3. 1. Parlament České republiky

Zákonodárná moc – moc přijímat zákony v České republice – náleží Parlamentu, který tvoří dvě komory, tj. Poslanecká sněmovna a Senát. Schůze Poslanecké sněmovny a Senátu jsou většinou veřejné. Zákony přijaté Parlamentem ČR jsou uveřejňovány ve Sbírce zákonů.

➤ Poslanecká sněmovna (dolní komora)

Poslanecká sněmovna schvaluje zákony, které poté postupuje Senátu, a rozhoduje o vyslovení důvěry vládě. Poslanecká sněmovna má 200 poslanců volených na dobu 4 let. Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

V Poslanecké sněmovně byly k 1. lednu 2006 zastoupeny následující politické strany: Česká strana sociálně demokratická (ČSSD), Občanská demokratická strana (ODS), Křesťanská a demokratická unie - Čs. strana lidová (KDU-ČSL), Unie svobody (US) a Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM).

➤ Senát (horní komora)

Senát projednává zákony postoupené Poslaneckou sněmovnou. Senát má 81 senátorů volených na dobu 6 let (každé dva roky se volí třetina senátorů). Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

3. 2. Výkonná moc

➤ Prezident

Prezident České republiky je hlavou státu. Je volen Parlamentem každých 5 let. Mezi jeho pravomoci patří podepisovat zákony, sjednávat a ratifikovat mezinárodní smlouvy a udělovat milost a amnestii.

➤ Vláda

Vláda je vrcholným orgánem výkonné moci. Skládá se z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů, které jmenuje prezident republiky. Vláda jako celek nese hlavní odpovědnost za řízení státu a tvorbu legislativy, řídí činnost státního aparátu, provádí zákony a v jejich mezích vydává nařízení. Vláda je odpovědná Poslanecké sněmovně, která může vládě jako celku vyslovit nedůvěru.

3. 3. Soudy, státní zastupitelství

„Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen rozhodnutím orgánu veřejné správy, může se obrátit na soud, aby přezkoumal zákonnost takového rozhodnutí, nestanoví-li zákon jinak. Z pravomoci soudu však nesmí být vyloučeno přezkoumávání rozhodnutí týkajících se základních práv a svobod podle Listiny.“

(čl. 36 odst. 2 Listiny základních práv a svobod)

➤ Soudy

Soudy jsou nejdůležitější zárukou ochrany práv člověka. Obecné soudy vykonávají soudnictví civilní (jehož součástí je i soudnictví obchodní, rodinné a dědické), trestní a správní. Jen soudy mohou rozhodnout o vině a trestu.

Základním znakem soudnictví je nezávislost na státu. Správu soudnictví vykonává Ministerstvo spravedlnosti, které však nesmí do rozhodovací činnosti soudů nijak zasahovat. Soudy jsou tak způsobilé řešit i takové spory, kdy je jedním z účastníků soudního řízení stát, např. ve správním soudnictví.

Proti rozhodnutí soudu je zpravidla možné se odvolat k soudu vyššího stupně. Soustavu obecných soudů tvoří Nejvyšší soud, Nejvyšší správní soud, vrchní, krajské a okresní soudy. Většinu podání řeší v prvním stupni okresní soudy.

Soudci jsou jmenováni do funkce prezidentem republiky bez časového omezení.

➤ Ústavní soud

Ústavní soud stojí mimo soustavu obecných soudů a je soudním orgánem ochrany ústavnosti. Rozhoduje o návrzích na zrušení právních předpisů či jejich částí, o ústavních stížnostech, k jejichž podání je oprávněn po vyčerpání všech předchozích opravných prostředků každý, kdo se cítí zkrácen na svých právech vyplývajících z Ústavy, Listiny základních práv a svobod a dalších ústavních zákonů České republiky (v řízení musí být stěžovatel zastoupen povinně advokátem).

➤ Státní zastupitelství

Úkolem státního zastupitelství je v rámci zastupování státu při ochraně veřejného zájmu:

- podávat soudu jménem státu obžalobu na osoby obviněné z trestného činu a obžalobu v řízení před soudem zastupovat,
- vykonávat dozor nad činností policejních orgánů a vyšetřovatelů při objasňování a vyšetřování trestných činů,
- vykonávat dozor v místech omezení osobní svobody (věznicích, ústavech apod.).

Státní zastupitelství není nezávislým orgánem a je podřízeno Ministerstvu spravedlnosti. Sídla a obvody jednotlivých státních zastupitelství se shodují se sídly a obvody soudů.

3. 4. Veřejná správa

Veřejná správa představuje řízení věcí veřejného zájmu prostřednictvím státních nebo jiných veřejných orgánů. Spravování určitých veřejných záležitostí si stát ponechal ve své pravomoci a svěřil ji svým výkonným orgánům (hovoříme o **státní správě**). V jiných věcech svěřil řízení věcí veřejného zájmu samosprávným orgánům (hovoříme o **samosprávě**).

➤ Státní správa

Ústředními orgány státní správy jsou zejména ministerstva. Územními orgány státní správy jsou např. úřady práce či finanční úřady. Státní správu vykonávají také **kraje** (prostřednictvím krajských úřadů), obce s rozšířenou působností, obce s pověřeným obecním úřadem a **obce** (prostřednictvím obecních úřadů).

➤ Samospráva

Obce

Obce jsou základním územním samosprávným společenstvím občanů. Orgány obce jsou:

- zastupitelstvo obce (nejvyšší orgán obce, který vykonává nejdůležitější pravomoci v oblasti samostatné působnosti obce),
- rada obce (výkonný orgán),
- starosta (reprezentuje obec navenek a stojí v čele obecního úřadu),
- obecní úřad.

Kraje

V ČR je 14 krajů.

Kraj	Krajské město	Kraj	Krajské město
Hlavní město Praha		Olomoucký	Olomouc
Jihočeský	České Budějovice	Pardubický	Pardubice
Jihomoravský	Brno	Plzeňský	Plzeň
Karlovarský	Karlovy Vary	Středočeský	Praha
Královéhradecký	Hradec Králové	Ústecký	Ústí nad Labem
Liberecký	Liberec	Vysočina	Jihlava
Moravskoslezský	Ostrava	Zlínský	Zlín

Orgány kraje jsou:

- zastupitelstvo kraje (hlavní orgán kraje, který rozhoduje ve věcech patřících do samostatné působnosti kraje),
- rada kraje (výkonný orgán),
- hejtman (zastupuje kraj navenek),
- krajský úřad.

3. 5. Jednací jazyk na úřadech

Jednáním jazykem na všech úřadech v ČR je čeština. Všechny dokumenty a písemnosti vyhotovené v cizím jazyce je zapotřebí úřadům předložit v originálním znění a současně v úředně ověřeném překladu do českého jazyka. Pokud se domníváte, že nebudete při jednání na úřadě všemu rozumět, máte právo si přizvat na pomoc tlumočnicka zapsaného v seznamu tlumočnicků, kterého si však musíte až na výjimky obstarat na své náklady. V souladu se správním řádem mohou účastníci řízení jednat a písemnosti mohou být předkládány i v jazyce slovenském.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Podrobnosti o činnosti Poslanecké sněmovny, o poslancích, dokumentech Poslanecké sněmovny včetně zákonů atd. naleznete na internetových stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR – <http://www.psp.cz>
- Seznam politických stran a hnutí registrovaných v ČR najdete na <http://www.mvcr.cz> (►Rady a služby ►Politické strany, hnutí a občanská sdružení ►Seznam politických strany a hnutí)
- Podrobnosti o Senátu, jeho orgánech, činnosti, dokumentech, jednotlivých senátorech atd. naleznete na internetových stránkách Senátu – <http://www.senat.cz>
- Podrobnosti o Prezidentu ČR naleznete na internetových stránkách prezidenta ČR – <http://www.hrad.cz>
- Podrobnosti o činnosti vlády a odkazy na internetové stránky jednotlivých ministerstev najdete na internetových stránkách vlády – <http://www.vlada.cz>
- Texty zákonů a mezinárodních smluv najdete na <http://portal.gov.cz> (►Zákony)
- Podrobné odkazy na jednotlivé soudy naleznete na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti – <http://www.justice.cz> (►Soudy)
- Podrobné informace o Ústavním soudu a jeho činnosti jsou dostupné na <http://www.concourt.cz>
- Podrobné odkazy na jednotlivá státní zastupitelství naleznete na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti – <http://www.justice.cz> (►Státní zastupitelství)
- Seznam obcí (měst) s rozšířenou působností najdete na internetových stránkách <http://www.mvcr.cz> (►Rady a služby ►Adresy v České republice (evidence) ►Obce s rozšířenou působností podle kraje)
- Pokud hledáte konkrétní obec nebo město, informace najdete na <http://města.obce.cz>
- Informace o jednotlivých krajích najdete na <http://www.kr-urady.cz>

- Seznam tlumočnicků, které evidují krajské soudy, najdete na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti – <http://www.justice.cz> (►Evidence znalců, tlumočnicků a ústavů)
- Podrobný přehled jednotlivých úřadů dle lokality a jejich činnosti naleznete na Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (►Adresář) nebo na internetových stránkách <http://www.statnisprava.cz>

4. POBYT CIZINCE NA ÚZEMÍ ČR

A STÁTNÍ OBČANSTVÍ

4. 1. Základní informace o pobytu cizinců

Podmínky pobytu cizinců na území České republiky upravuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, v platném znění (dále jen „cizinecký zákon“). Tento zákon dělí cizince na dvě skupiny:

- **občany EU a jejich rodinné příslušníky,**
- **cizince ze zemí mimo EU, tzv. cizince z třetích zemí** (vzhledem k zaměření této publikace jsou v této kapitole uvedeny informace o pobytu cizinců z třetích zemí).

4. 2. Přejídný pobyt

➤ **Pobyt cizinců na území ČR bez víza**

Na území ČR mohou pobývat bez víza kromě dalších případů uvedených v § 18 cizineckého zákona cizinci ze třetích zemí, kteří jsou podle nařízení Rady (ES) č. 539/2001 uvedeni na tzv. „bílé seznamu“, tj. jsou osvobozeni od vízové povinnosti při pobytu nepřesahujícím 3 měsíce. Dohodou o bezvízovém styku nebo nařízením vlády je bezvízový pobyt uvedených cizinců omezen tak, že se tento nevztahuje na případy výdělečné činnosti.

➤ **Pobyt cizinců na území ČR na krátkodobá víza**

1. **průjezdní vízum** (§ 22 cizineckého zákona) - opravňuje cizince k průjezdu územím ČR z území jednoho na území jiného státu,
2. cizinci z některých zemí potřebují, pokud jsou nuceni pobývat z důvodu čekání na letecký spoj v tranzitním prostoru mezinárodního letiště na území ČR, **letištní vízum** (§ 24 cizineckého zákona),
3. **vízum k pobytu do 90 dnů** (§ 26 cizineckého zákona) opravňuje cizince k pobytu na území České republiky po dobu v něm uvedenou s tím, že celková doba pobytu nesmí překročit 3 měsíce. Žádost o udělení víza do 90 dnů vyřídí zastupitelský úřad ve lhůtě do 30 dnů ode dne podání žádosti (§ 170 odst. 3 cizineckého zákona).

➤ **Vízum k pobytu nad 90 dnů** (§ 30 cizineckého zákona)

Vízum k pobytu nad 90 dnů uděluje oddělení cizinecké policie na žádost cizince, který hodlá pobývat na území České republiky za účelem vyžadujícím pobyt na území delší než 3 měsíce. Tímto účelem může být např. zaměstnání, podnikání či studium. Žádost se podává na zastupitelském úřadu ČR (§ 53 cizineckého zákona), na území ČR ji lze podat pouze v zákonem omezeném rozsahu případů (§ 33 cizineckého zákona). Lhůta pro vyřízení žádosti je 120 dnů ode dne podání žádosti (§ 170 odst. 6 cizineckého zákona); ve vybraných případech, např. studium, 60 dnů. K žádosti je cizinec povinen předložit tyto náležitosti:

- cestovní doklad,
- doklad potvrzující účel pobytu,
- prostředky k pobytu (§ 13 cizineckého zákona),

- doklad o zajištěném ubytování po dobu pobytu na území,
- výpis z evidence Rejstříku trestů ČR,
- 2 fotografie.

Před vyznačením víza k pobytu nad 90 dnů je cizinec povinen předložit doklad o cestovním zdravotním pojištění po dobu pobytu na území (výjimky z této povinnosti viz § 6 odst. 9 cizineckého zákona). Rozsah a minimální částka cestovního zdravotního pojištění je uvedena v § 5 písm. a) bodě 4) cizineckého zákona.

Pokud trvá stejný účel, lze vízum opakovaně prodlužovat. Maximálně však může cizinec na stejné vízum pobývat na území ČR 1 rok. Účel pobytu v případě víza k pobytu nad 90 dnů nelze změnit na území ČR. V případě změny je nutné vycestovat mimo území ČR a podat novou žádost. Hodlá-li cizinec přechodně pobývat v ČR déle než 1 rok, je oprávněn podat na území žádost o povolení k dlouhodobému pobytu.

Na udělení víza není právní nárok!

➤ **Povolení k dlouhodobému pobytu** (§ 42 cizineckého zákona)

O udělení povolení k dlouhodobému pobytu je standardně oprávněn požádat cizinec v případě, že splní všechny následující podmínky:

- na území ČR pobývá na základě víza k pobytu nad 90 dnů,
- hodlá na území přechodně pobývat po dobu delší než 1 rok a
- trvá stejný účel pobytu.

Žádost o povolení k dlouhodobému pobytu se podává na oddělení cizinecké policie, které je příslušné podle místa hlášeného pobytu na území ČR. K žádosti cizinec přikládá stejné náležitosti jako v případě žádosti o vízum k pobytu nad 90 dnů; v případě podnikání přikládá navíc např. doklad o stavu daňových nedoplatků (§ 46 odst. 7 cizineckého zákona). Lhůta k vyřízení žádosti je 60 dnů [§ 169 odst. 2 písm. e) cizineckého zákona]. Povolení lze opakovaně prodlužovat. Při pobytu na území ČR na základě povolení k dlouhodobému pobytu lze měnit účel tohoto povolení přímo na území ČR. Policie vydá v takovém případě nové povolení.

Kromě toho je cizinec oprávněn požádat za zákonem stanovených podmínek o povolení k dlouhodobému pobytu i na zastupitelském úřadě České republiky v zahraničí, např. za účelem společného soužití rodiny (§ 42a, § 42b cizineckého zákona) nebo studia (§ 42d cizineckého zákona).

➤ **Výjezdní příkaz** (§ 50 cizineckého zákona)

Výjezdní příkaz uděluje cizinecká policie (ve speciálních případech i Ministerstvo zahraničních věcí), pokud dojde k ukončení legálního pobytu cizince na území ČR (např. v případě zrušení víza či povolení k pobytu, po uplynutí platnosti víza atp.). Výjezdní příkaz opravňuje cizince k pobytu na území po dobu nezbytně nutnou k provedení neodkladných úkonů a k vycestování, maximálně však 60 dnů.

4. 3. Trvalý pobyt v ČR

Cizinec s trvalým pobytem v ČR má ve většině oblastí života stejné postavení jako občan ČR.

➤ **Povolení k trvalému pobytu na základě příbuzenství s občanem ČR**

Cizinec – občan EU i třetího státu, který je rodinný příslušník občana ČR v rozsahu

- a) manžel,
- b) rodič, jde-li o občana EU mladšího 21 let,
- c) dítě mladší 21 let nebo takové dítě manžela občana EU a
- d) nezaopatřený přímý příbuzný ve vzestupné nebo sestupné linii nebo takový příbuzný manžela občana EU

může na policii nebo zastupitelském úřadě ČR v zahraničí požádat o povolení k trvalému pobytu. Lhůta k vyřízení žádosti je 180 dnů, resp. v případě podání žádosti na území ČR 60 dnů. Na udělení povolení k trvalému pobytu z tohoto důvodu existuje právní nárok a policie může žádost zamítnout pouze z přesně vymezených důvodů. Vydání povolení je osvobozeno od správního poplatku.

Trvalý pobyt bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území ČR (§ 66 cizineckého zákona)

Za určitých podmínek může cizinec požádat o trvalý pobyt, aniž by předtím musel pobývat na území ČR. V těchto případech však neexistuje na udělení trvalého pobytu právní nárok.

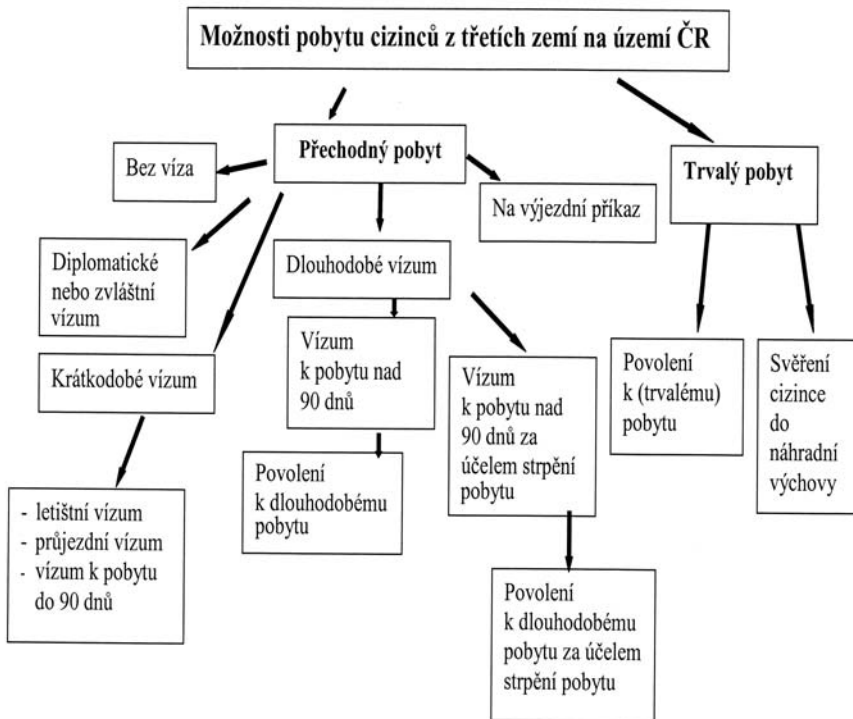
Trvalý pobyt podmíněný předchozím nepřetržitým pobytem na území ČR (§ 68 cizineckého zákona)

Po 5 letech nepřetržitého pobytu v ČR na základě víza k pobytu nad 90 dnů/povolení k dlouhodobému pobytu je oprávněn požádat o trvalý pobyt každý cizinec. (Bližší podrobnosti týkající se započítávání doby pobytu cizince mimo území jsou popsány v § 68 odst. 2 a odst. 3 cizineckého zákona; pokud bylo účelem pobytu studium, započítává se polovina doby pobytu.)

O žádostech o povolení k dlouhodobému a trvalému pobytu rozhoduje v **I. stupni cizinecká policie** příslušná dle místa pobytu cizince s výjimkou zákonem stanovených případů, ve kterých rozhoduje Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie (§ 163 písm. g bod 4 cizineckého zákona) nebo Ministerstvo vnitra (§ 165 písm. c cizineckého zákona). Proti rozhodnutí lze podat do 15 dnů odvolání, resp. rozklad. Pokud by i toto rozhodnutí bylo zamítavé, lze do 2 měsíců ode dne doručení podat žalobu k Městskému soudu v Praze.

Při podání žádosti o povolení k přechodnému i trvalému pobytu:

- nesmí být s výjimkou cestovního dokladu, matričních dokladů a fotografie žádný dokument starší 180 dnů,
- můžete být v případě důvodného podezření vyzváni k předložení lékařské zprávy, že netrpíte závažnou nemocí,
- musí být všechny cizojazyčné listiny úředně přeloženy do českého jazyka, pokud správní orgán nesdělí cizinci, že takový překlad nevyžaduje.

4. 4. Další praktické informace

➤ Cestovní zdravotní pojištění

Podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR – § 5 - při překročení hranice (hraniční kontrole) je cizinec povinen předložit na požádání policie mimo jiné také doklad o uzavřeném cestovním pojištění, které uhradí náklady na léčení v souvislosti s úrazem nebo náhlým onemocněním na území ČR včetně nákladů spojených s převozem nemocného, a to do výše min. 30 000 EUR. Cizinec je ke dni vstupu povinen doložit takový doklad o cestovním zdravotním pojištění i v případě, že nemá ke dni vstupu zajištěno pojištění podle zvláštního předpisu (zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění). V § 29 zákona č. 326/1999 Sb. je uveden doklad o uzavření cestovního zdravotního pojištění nebo jiné formy pojištění jako jedna z podmínek pro prodloužení doby pobytu na vízum k pobytu nad 90 dnů.

➤ **Hlášení místa pobytu** (§ 93 cizineckého zákona)

Podle cizineckého zákona **je cizinec povinen do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území České republiky ohlásit na policii místo svého pobytu**. Neplatí to u cizinců mladších 15 let, členů personálu zastupitelského úřadu nebo mezinárodní vládní organizace akreditované v ČR včetně jejich rodinných příslušníků registrovaných Ministerstvem zahraničních věcí nebo cizinců, kterým Ministerstvo vnitra ČR zajišťuje ubytování anebo kteří tuto povinnost splnili u ubytovatele (např. v hotelu). Cizinec, který je oprávněn k přechodnému pobytu na území bez víza, je povinen hlásit policii místo pobytu na území do 30 dnů ode dne počátku tohoto pobytu, pokud předpokládaný pobyt na území bude delší než 30 dnů; současně je povinen policii sdělit počátek a předpokládanou dobu přechodného pobytu na území (platí do doby vstupu ČR do Schengenského systému).

V případě změny místa pobytu jsou cizinci, kterým bylo vydáno povolení k trvalému pobytu, povinni tuto změnu policii ohlásit do 30 pracovních dnů ode dne změny, pokud předpokládaná změna místa pobytu bude delší než 180 dnů. Cizinci, kteří pobývají na území České republiky na základě víza k pobytu nad 90 dnů nebo na základě povolení k dlouhodobému pobytu, jsou povinni změnu místa svého pobytu ohlásit policii do 30 dnů ode dne změny, jestliže bude změna místa pobytu delší než 30 dnů. Cizinci, kteří na českém území mohou pobývat bez víza, jsou povinni hlásit změnu místa svého pobytu do 30 dnů ode dne změny, pokud předpokládaná změna bude delší než 90 dnů.

➤ **Ověřování veřejných listin**

Všechny cizojazyčné listiny předkládané k žádosti o vízum či povolení k pobytu musí být buď

- **superlegalizovány** neboli opatřeny legalizační doložkou, kterou provádí zastupitelský úřad ČR v zahraničí. Potvrzuje tím, že daná listina byla vystavena či ověřena oprávněnou osobou/příslušným úřadem a ověřuje pravost podpisů a otisků úředních razítek a pečeti na této veřejné listině. Superlegalizace se nevyžaduje v případě, že tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je ČR vázána; nebo
- opatřeny doložkou o ověření **apostillou** (k listině připojené úřední potvrzení) – v tomto případě listina nemusí být ověřena zastupitelským úřadem ČR v zahraničí, ale konečné ověření provádí v zemi, ve které byla listina vystavena, tzv. apostilní orgán. Potvrzuje vydání listiny příslušným úřadem a její věrohodnost. Apostille vydávají státy, které přistoupily k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin uzavřené v Haagu 5. 10. 1961 nebo
- **osvobozeny od požadavku na vyšší ověření**, pokud tak stanoví platná mezistátní smlouva.

Informaci o tom, zda je třeba provedení superlegalizace, zajištění apostilly nebo není nutné předkládané listiny ověřovat, je možné zjistit telefonickým dotazem na zastupitelském úřadu ČR.

➤ **Výpis z evidence Rejstříku trestů**

Výpisem z evidence Rejstříku trestů České republiky prokazujete svoji trestní záchovalost. Předložení tohoto dokladu je vyžadováno při žádosti o udělení víza k pobytu

nad 90 dnů, žádosti o povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu, při žádosti o státní občanství a v řadě dalších případů. Žádost lze podat:

- přímo v sídle Rejstříku trestů, Praha 4, Soudní 1 (stanice Pražského povstání na trase metra C); žádost je vyřízena na počkání;
- na každém okresním státním zastupitelství, obecním/městském úřadě; výpis je do 2 až 3 týdnů zaslán na adresu žadatele;
- na zastupitelském úřadě ČR v zahraničí.

Uvedené orgány vám poskytnou tiskopis žádosti. Při podání žádosti o výpis se ověřuje totožnost a správnost údajů uvedených v písemné žádosti; totožnost žadatele se ověřuje podle originálu platného osobního průkazu, opatřeného fotografií. Poplatek za vydání výpisu činí 50 Kč a je hrazen formou kolku.

!!! UPOZORNĚNÍ !!!

V souvislosti se vstupem ČR do Evropské unie a harmonizací cizineckého práva s legislativou EU dochází k časté novelizaci cizineckého zákona. Doporučujeme Vám proto průběžně se informovat na nejbližším oddělení cizinecké policie (kapitola 16. 1.) či vyhledat asistenci nestátních neziskových organizací zabývajících se pomocí cizincům (kapitola 15.). Můžete rovněž využít Informační linky služby cizinecké a pohraniční policie pro cizince (tel.: 974 841 356, 974 841 357; email: infoscpc@mvcz.cz).

4. 5. Státní občanství České republiky

Základními způsoby nabývání státního občanství ČR jsou narození (dítě nabývá narozením státního občanství ČR, je-li aspoň jeden rodič státním občanem České republiky, nebo pokud se narodilo na území ČR, jeho rodiče jsou osobami bez státního občanství a aspoň jeden z nich má trvalý pobyt na území České republiky) a udělení.

Státní občanství České republiky může Ministerstvo vnitra na žádost udělit cizinci, který splňuje **současně** následující podmínky:

- **trvalý pobyt v ČR po dobu nejméně 5 let** (cizinec se zároveň po tuto dobu musí v ČR převážně zdržovat). Podmínku délky pobytu může Ministerstvo vnitra ve vymezených případech prominout.
- nabytím státního občanství ČR **pozbuďte dosavadní státní občanství**, nebo prokáže, že pozbyl dosavadní státní občanství. Cizinec nepředkládá doklad o pozbytí dosavadního státního občanství spolu se žádostí. Tento doklad předkládá až poté, co mu je ve správním řízení vydán tzv. příslib udělení státního občanství ČR. Podmínku prokázání pozbytí dosavadního státního občanství lze v určitých případech prominout.
- **nebyl v posledních 5 letech v ČR pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin**. Tuto podmínku nelze prominout.
- **prokázal znalost českého jazyka**. Tuto podmínku může Ministerstvo vnitra prominout v případech hodných zvláštního zřetele (např. pro špatný zdravotní stav cizince).

- **plní povinnosti dle cizineckého zákona a povinnosti v oblasti zdravotního a sociálního pojištění, daní, odvodů a poplatků** (např. nemá nedoplatky na zdravotním a sociálním pojištění, platí řádně a včas daně, plní ohlašovací povinnost). Tuto podmínku může Ministerstvo vnitra prominout v případech hodných zvláštního zřetele.

Zákon o nabytí a pozbytí státního občanství České republiky stanoví náležitosti žádosti. Žádost o udělení státního občanství, adresovaná Ministerstvu vnitra, se podává u krajského úřadu (v Praze u úřadů městských částí Praha 1 až Praha 22, ve městech Brno a Ostrava u magistrátů těchto měst, v Plzni u Úřadu městského obvodu Plzeň 3) příslušného podle místa trvalého pobytu cizince. Manželé mohou podat jednu společnou žádost a mohou do žádosti zahrnout i dítě mladší 18 let.

Krajský úřad vyplní se žadatelem dotazník, pohovorem ověří jeho znalost českého jazyka a žádost o udělení státního občanství se svým stanoviskem, stanoviskem obecního úřadu z místa bydliště žadatele a dalšími doklady zašle do 30 dnů od podání žádosti prostřednictvím cizinecké policie, která rovněž připojí své stanovisko, Ministerstvu vnitra, které o žádosti rozhodne.

Ministerstvo má na vydání rozhodnutí lhůtu 90 dnů a během posuzování žádosti ve většině případů předvolává žadatele k osobnímu pohovoru. Pokud ministerstvo žádost o udělení občanství **zamítne**, lze proti tomuto rozhodnutí do 15 dnů od jeho doručení podat odvolání (**rozklad**) **k ministru vnitra**. Pokud je zamítavé i rozhodnutí ministra vnitra, lze proti němu do 2 měsíců podat žalobu u Městského soudu v Praze.

V případě kladného rozhodnutí skládá cizinec před tajemníkem obecního úřadu obce s rozšířenou působností státoobčanský slib a zároveň je mu předána **Listina o udělení státního občanství ČR**. Teprve složením slibu se stává cizinec státním občanem ČR. Děti mladší 15 let nabývají občanství společně s rodiči. **Správní poplatek** za udělení státního občanství ČR je 10 000 Kč. Ministerstvo může poplatek na žádost žadatele snížit ve zvlášť odůvodněném případě státního zájmu.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Bližší informace o pobytu občanů EU na území ČR lze nalézt na internetových stránkách <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Seznam zemí, s nimiž je uzavřena dohoda o bezvízovém styku, najdete na internetových stránkách <http://www.mvcr.cz> (► Azyl a migrace ► Imigrace)
- Podrobné informace o vízech najdete na internetových stránkách Ministerstva vnitra – <http://www.mvcr.cz> (► Azyl a migrace ► Informace pro pobyt cizinců na území České republiky) a na Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace ► Cizinec ► Vstupní formality)

- Pokud již pobýváte na území a ČR a chcete pozvat svoje příbuzné na návštěvu, bližší informace najdete rovněž na <http://portal.gov.cz> (► Životní situace ► Cizinec ► Vstupní formality ► Pozvání cizince do České republiky)
- Podrobné informace o vízu k pobytu nad 90 dnů najdete na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Vzor žádosti o vízum spolu s pokyny k jeho vyplnění v češtině, angličtině, němčině a ruštině najdete na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Vzory formulářů ► Cizinci)
- Podrobné informace o povolení k dlouhodobému pobytu jsou dostupné na adrese <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Formulář žádosti o povolení k dlouhodobému pobytu je ke stažení na adrese <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Vzory formulářů ► Cizinci)
- Podrobné informace k získání povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny najdete na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Podrobné informace o povolení k trvalému pobytu najdete na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Podrobné informace o podmínkách získání trvalého pobytu získáte na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Cizinci ► Informace pro pobyt cizinců na území ČR)
- Adresář zastupitelských úřadů ČR v zahraničí a zahraničních ambasad v ČR najdete na internetových stránkách MZV – <http://www.mzv.cz> (► Diplomatické mise a úřady)
- Seznam států, které přistoupily k Úmluvě o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin, a zemí, s nimiž má ČR uzavřenu dvoustrannou smlouvu o právní pomoci, ve které jsou specifikovány veřejné listiny, jež jsou osvobozeny od vyššího ověření, najdete na <http://portal.justice.cz> (► Ministerstvo spravedlnosti ► Mezinárodní vztahy ► Informace ► Ověřování listin podle Haagské úmluvy)
- Seznam notářů, kteří úředně ověřují shodu opisu nebo kopie listiny s jejím originálem, najdete na <http://www.nkr.cz> (► Kontakty na notáře)
- Podrobné informace o Rejstříku trestů získáte na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti – <http://www.justice.cz> (► Rejstřík trestů)
- Podrobné informace o postupu při podání žádosti o státní občanství naleznete zejména na: Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace ► Cizinec ► Státní občanství) a internetových stránkách Ministerstva vnitra – <http://www.mvcr.cz> ► Rady a služby ► Státní občanství České republiky

Na internetových stránkách Ministerstva vnitra (<http://www.mvcr.cz>) dále najdete např.:

- Vzory formulářů a žádostí – ►Rady a služby ►Vzory formulářů ►Cizinci
- Informace o povinnostech cizinců stanovených cizineckým zákonem – ►Rady a služby ►Cizinci ► Zákony, vyhlášky a nařízení vlády upravující pobyt cizinců na území ČR
- Zákony, vyhlášky a nařízení vlády upravující pobyt cizinců na území ČR – ►Rady a služby ►Cizinci ► Zákony, vyhlášky a nařízení vlády upravující pobyt cizinců na území ČR

5. KAM SE OBRÁTIT PRO POMOC

5. 1. Advokáti

Advokáti svoje klienty zastupují v řízení před soudy a jinými orgány, obhajují v trestním řízení, poskytují právní rady v jakékoli právní věci či asistují při sepisování listin (smluv apod.). Právní služby advokátů jsou placené. Všichni advokáti jsou sdruženi v České advokátní komoře, která vykonává dohled nad jejich činností a u níž si můžete stěžovat, pokud nebudete se službami advokáta spokojeni.

5. 2. Veřejný ochránce práv

Veřejný ochránce práv (Ombudsman) působí k ochraně osob před jednáním úřadů a dalších institucí, které vykonávají státní správu, pokud je takové jednání v rozporu se zákonem nebo je jinak vadné či nesprávné, tzn. že neodpovídá principům demokratického právního státu a principům dobré správy nebo jsou-li tyto orgány nečinné. **Nemůže vstupovat do soukromoprávních vztahů či sporů**, zasahovat do rozhodovací činnosti soudů a není odvolacím místem proti jejich rozhodnutí.

Ombudsman je oprávněn provádět v jednotlivých věcech nezávislá šetření, zákon mu však nedává právo nahrazovat činnost orgánů státní správy, a proto **nemůže měnit nebo rušit jejich rozhodnutí**. Při zjištění pochybení však může požadovat od úřadů či institucí, aby zjednaly nápravu.

5. 3. Ochrana spotřebitelů, Česká obchodní inspekce

Česká obchodní inspekce (dále jen ČOI) kontroluje zejména dodržování podmínek stanovených k zabezpečení jakosti, zdravotní nezávadnosti a bezpečnosti nepotravinářských výrobků i služeb, dále kontroluje, zda jsou poskytovány řádné informace o výrobcích a zda spotřebitel není klamán nepravdivými, nedoloženými či neúplnými údaji o skutečných vlastnostech výrobků nebo služeb. Spotřebitelům je poskytována **poradenská a informační služba** na každém inspektorátu ČOI. Tam lze podat podnět ke kontrole, stížnost nebo žádat o radu, jak postupovat v problematických situacích, týkajících se koupě zboží nebo poskytovaných služeb.

Česká obchodní inspekce kontroluje u potravin pouze poctivost prodeje, potraviny a suroviny k jejich výrobě však kontroluje Státní zemědělská a potravinářská inspekce.

Dalšími institucemi, které se podílejí na dozoru v některých oblastech ochrany spotřebitele, jsou orgány veřejného zdraví, orgány veterinární správy, ale též obecní živnostenské úřady a celní úřady (viz § 23 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele).

Je možné využít rovněž služeb poraden nestátních neziskových organizací zaměřených na ochranu spotřebitelů, které dávají spotřebitelské veřejnosti možnost získat informace o spotřebitelských právech. Ve specializovaných poradnách a na řadě internetových serverů je možné konzultovat konkrétní spotřebitelské problémy.

5. 4. Korupce

Užitečné rady a informace, co dělat a jak postupovat, stanete-li se svědkem korupční situace nebo účastníkem korupčního jednání, najdete na tzv. **protikorupčních internetových stránkách** – <http://www.korupce.cz>. Obsahuje velké množství informací, zákonů, dokumentů, rad i kontaktů na příslušné orgány zabývající se potíráním korupce.

5. 5. Řešení krizových situací

Při svém pobytu v ČR se můžete stát svědkem nebo dokonce přímým účastníkem nejruznějších situací, s nimiž si nebudete vědět rady, a budete potřebovat pomoc. Stručný přehled o tom, jak v takových situacích postupovat a na který orgán se obrátit s prosbou o pomoc, naleznete v této kapitole.

!!! Při akutní potřebě řešení nastalého problému se vždy můžete obrátit na telefonní linku

112 - Jednotné evropské číslo tísňového volání

(volání je zdarma – zneužití se trestá)

Při předávání zprávy na telefonní číslo tísňového volání uveďte:

- co se přesně stalo a jakého je událost rozsahu (např. co je ohroženo nebo zasaženo, kolik je obětí),
- kde se událost přesně stala (adresa - obec, ulice, číslo popisné nebo orientační, číslo silnice, kilometr, směr jízdy, bližší určení ve volném terénu),
- informace o sobě (jméno, číslo telefonu a místo, odkud voláte).

Po ukončení tísňového hovoru může být skutečněn zpětný hovor pro ověření události nebo zpřesnění některých údajů, např. příjezdové trasy.

V ČR existují i **národní čísla tísňového volání**, ale zde je možná komunikace výhradně v českém jazyce:

➤ 150 – Hasičský záchranný sbor ČR

Číslo volejte v případě, že zjistíte mimořádnou událost (požár, havárie s únikem nebezpečné látky apod.), která ohrožuje osoby, majetek nebo životní prostředí.

➤ 155 – Zdravotnická záchranná služba

Číslo volejte v případě, že se při svém pobytu dostanete do situací, které ohrožují zdraví či dokonce život vás, vašich blízkých či další osoby a které vyžadují okamžitý zásah lékaře. Pro případy náhlých těžkých onemocnění a úrazů, kdy se pacient nemůže sám dopravit k lékaři a kdy je nezbytné rychlé ošetření a jeho přeprava do zdravotnického zařízení, aby nedošlo k nebezpečnému zhoršení zdravotního stavu nebo ohrožení jeho života, je organizována záchranná služba.

➤ 158 – Policie ČR

Každý z nás se může ve svém životě setkat s protiprávním jednáním jiných osob, může se stát oznamovatelem, poškozeným či svědkem určité události. **Trestné činy** jako

nejzávažnější případy protiprávního jednání jsou popsány v trestním zákoně (zákon č. 140/1961 Sb.). Trestně odpovědnou může být osoba starší 15 let. Odhalovat trestné činy a stíhat jejich pachatele je úkolem policie a státního zastupitelství.

Méně závažná porušení zákona, která nejsou kvalifikována jako trestné činy, jsou tzv. **přestupky**. Odhalovat přestupky je rovněž úkolem policie, přestupky jsou většinou projednávány obecními úřady.

Pokud jste se stali svědkem či obětí trestného činu nebo přestupku, dostali jste se do životní situace, která vás či vaše blízké ohrožuje, obraťte se se žádostí o pomoc na kteréhokoliv policistu nebo na nejbližší policejní útvar v místě vašeho bydliště či v místě, kde pobýváte z jiného důvodu, či volejte na výše uvedené telefonní číslo. Policisté jsou povinni vaše oznámení přijmout a zaznamenat. Nebudete-li s postupem policie spokojeni, můžete podat stížnost. Stížnost se podává na odboru kontroly a stížností u každé Správy policie ČR. Pokud se domníváte, že se policista vůči vaší osobě či vašim blízkým dopustil trestného činu, můžete se obrátit přímo na Inspekci ministra vnitra.

➤ 156 – obecní (městská) policie

Obecní policie je orgánem obce, který zabezpečuje zejména místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce. Každý má právo obracet se na zaměstnance obce zařazené do obecní policie (strážníky) se žádostí o pomoc; strážníci jsou povinni v rozsahu svých úkolů požadovanou pomoc poskytnout. Při plnění svých úkolů spolupracuje obecní policie s Policií České republiky. Nebudete-li s postupem městské nebo obecní policie spokojeni, můžete podat stížnost. Stížnost se podává u zřizovatele, kterým je zastupitelstvo příslušného města nebo obce.

5. 6. Řešení dalších krizových situací

Při svém pobytu se můžete kromě výše popsaných událostí setkat i s dalšími nepříjemnými jevy, jako jsou např. domácí násilí, zejména na dětech a ženách, drogová závislost, obchodování s lidmi, HIV/AIDS, akutní bytová nouze, vážné osobní nebo rodinné problémy.

Ve výše popsaných situacích můžete využít pomoci specializovaných organizací, mezi něž patří např.:

NÁZEV ORGANIZACE	KONTAKT	KOMU JE POMOC URČENA
LINKA DŮVĚRY – CENTRA KRIZOVÉ INTERVENCE	284 016 666	Pro celou populaci
RIAPS	Chelčického 39, Praha 3, 130 00, 222 580 697 www.messp.cz/riaps.php	Linka důvěry a krizové centrum
LINKA BEZPEČÍ	800 155 555 www.linkabezpeci.cz	Pro děti a mládež
DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM SPONDEA	Sýpka 25, 613 00 Brno krizovapomoc@spondea.cz 541 235 511 www.spondea.cz	Týrané a zneužívané děti, oběti domácího násilí, Brno

DĚTSKÉ KRIZOVÉ CENTRUM	241 484 149 www.dkc.cz	Týrané a zneužívané děti, Praha
LINKA DŮVĚRY DIAKONIE	Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze, Belgická 22, 120 00 Praha 2 222 514 040 linka.duvery@diakoniecce.cz http://skp.diakoniecce.cz/	Osoby v tíživé životní situaci
SDRUŽENÍ PODANÉ RUCE	Francouzská 36, 602 00 Brno 545 247 535 www.podaneruce.cz	Ohrožení drogou, Morava
LINKA K-CENTRUM	283 872 186	Ohrožení drogou, Čechy
NÁRODNÍ LINKA PREVENCE AIDS	800 144 444	HIV, AIDS
BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ	257 317 110 (Praha) www.bkb.cz	Pomoc obětem trestných činů či domácího násilí
LA STRADA – SOS Linka	222 717 171 www.strada.cz	Prevence obchodu se ženami
ELEKTRA	283 872 410 www.centrumelektra.cz	Pomoc ženám zneužitým v dětství
ROSA	Podolská 25, 147 00 Praha 4 241 432 466, 602 246 102 www.rosa-os.cz	Centrum pro oběti domácího násilí
ČESKÁ KATOLICKÁ CHARITA	Linka pomoci MAGDALA 737 234 078 www.charita.cz	Pomoc obětem obchodu s lidmi, pomoc cizincům v nouzi

Místem, kam se lze obrátit se žádostí o pomoc a radu v nejrůznějších životních situacích, jsou rovněž **občanské poradny**. Bezplatné poradenství se týká sociální problematiky, rodinných a mezilidských vztahů, lidských práv, pracovněprávních vztahů, bydlení, majetkoprávních vztahů, pojištění, finanční problematiky, zdravotnictví, ochrany spotřebitele apod.

Bližší informace o sociálních službách jsou uvedeny v kapitole 10.5.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Seznam všech advokátů podle jejich sídla, zaměření či jazykových znalostí najdete na internetových stránkách České advokátní komory – <http://www.cak.cz> (►Seznam advokátů)
- Více informací o obecní a městské policii najdete na <http://www.mvcr.cz> (►Dokumenty ►Obecní policie)
- Podrobné informace o Policii ČR naleznete na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR – <http://www.mvcr.cz> (►Policie)

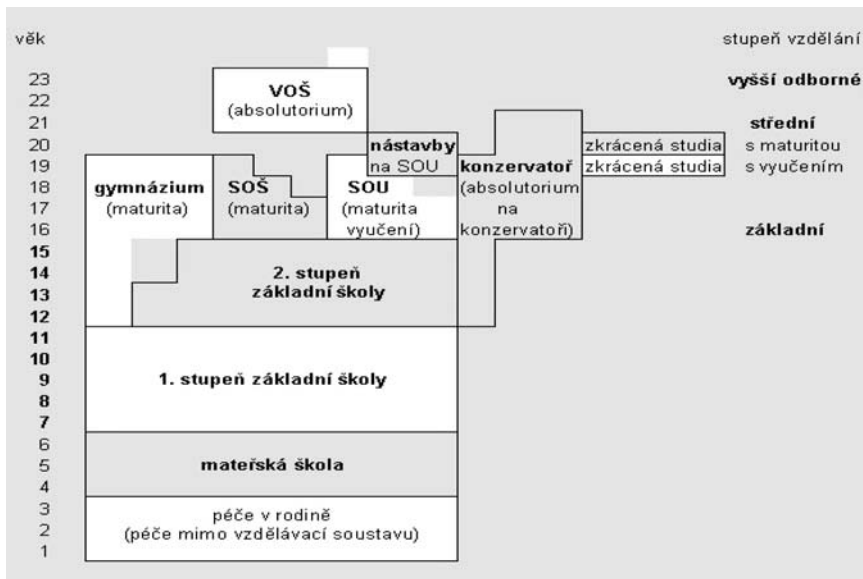
- Podrobné informace, jak postupovat při podání stížnosti na postup policisty, naleznete na <http://www.mvcr.cz> (► Rady a služby ► Občan na úřadě ► Podání stížnosti)
- Podrobné informace o tom, jak postupovat v situacích vyžadujících neodkladnou lékařskou péči, naleznete na <http://www.zzshmp.cz> (► Pomoc v tísni)
- Podrobné informace o Hasičském záchranném sboru ČR, resp. o mimořádných událostech, naleznete na internetových stránkách Ministerstva vnitra - <http://www.mvcr.cz> (► Hasiči, záchranáři nebo ► Mimořádné události)
- Kontakty na organizace pomáhající obětem domácího násilí, drogově závislým, osobám ve vážné osobní situaci apod. najdete na internetových stránkách Ministerstva vnitra ČR – <http://www.mvcr.cz> či na specializovaných internetových stránkách viz kapitola 5. 6.
- Bližší informace o veřejném ochránci práv lze nalézt na <http://www.ochrance.cz/>
- Pokud chcete získat podrobnější informace o občanských poradnách, obraťte se na Asociaci občanských poraden <http://www.obcanske-poradny.cz>
- Bližší informace o České obchodní inspekci najdete na <http://www.coi.cz>
- Informace ohledně ochrany spotřebitele lze získat v publikaci „Informační materiál pro spotřebitele – cizince nacházející se na území České republiky“, kterou vydalo Ministerstvo průmyslu a obchodu a která je kromě českého jazyka dostupná také v anglickém, německém, francouzském, ruském, ukrajinském, polském, čínském a vietnamském jazyce. Publikace je na vyžádání k dispozici na živnostenských úřadech, evropských spotřebitelských centrech, u vybraných nevládních neziskových organizací a na Ministerstvu průmyslu a obchodu a rovněž na <http://www.mpo.cz> (► Ochrana spotřebitele).
- Další užitečné informace týkající se ochrany spotřebitele lze najít na stránkách <http://www.mpo.cz> (► Ochrana spotřebitele ► Informace pro spotřebitele)
- Je nutné, aby se spotřebitelé s jednotlivými konkrétními problémy a stížnostmi nebo interpretací legislativy v individuálních případech obraceli přímo na příslušné dozorové orgány a spotřebitelské organizace. Jejich přehledný seznam a spojení na ně najdete na stránkách MPO <http://www.mpo.cz> (► Ochrana spotřebitele ► Kontakty).

6. SYSTÉM ŠKOLSTVÍ A UZNÁVÁNÍ VZDĚLÁNÍ

„Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon.“ (čl. 33 odst. 1 Listiny základních práv a svobod)

Základními právními předpisy, které upravují vzdělávání, jsou školský zákon a vysokoškolský zákon. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, a další důležité předpisy jsou v platném znění uvedeny např. na internetových stránkách MŠMT <http://www.msmt.cz> (►Dokumenty ►Přehled školských předpisů ►Seznam platných předpisů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy), resp. na internetových stránkách MV <http://www.mvcr.cz> (►Sbírka zákonů).

Vzdělávání je založeno na rovném přístupu ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace, zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce, vzájemné úcty, respektu, názorové snášenlivosti, solidarity a důstojnosti všech účastníků vzdělávání, bezplatného základního a středního vzdělávání státních občanů České republiky nebo jiného členského státu Evropské unie ve školách, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí. Vzdělávací systém umožňuje každému vzdělávat se po dobu celého života. V rámci vzdělávacího systému je zahrnuto vzdělávání směřující k dosažení stupně vzdělání, vzdělávání, které k dosažení stupně vzdělání nesměřuje (umělecké, jazykové a zájmové vzdělávání a další vzdělávání), a školské služby. Vzdělávací systém umožňuje rovněž vzdělávání osob se specifickými vzdělávacími potřebami, zajišťuje též ústavní výchovu, ochrannou výchovu a preventivní péči.

Stupni vzdělání podle platného školského zákona jsou: stupeň základního vzdělání, stupeň středního vzdělání, stupeň středního vzdělání s výučním listem, stupeň středního vzdělání s maturitní zkouškou, stupeň vyššího odborného vzdělání v konzervatoři a stupeň vyššího odborného vzdělání.

Druhy škol jsou mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

Druhy školských zařízení jsou školská zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání, školská účelová zařízení, výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování a školská zařízení pro výkon ústavní výchovy, ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči.

Vzdělávání se organizuje v rámci **školního roku**, který začíná 1. září a končí 31. srpna následujícího kalendářního roku. Školní rok se člení na období školního vyučování a období školních prázdnin. Období školního vyučování se člení na pololetí. Období školních prázdnin tvoří podzimní prázdniny, vánoční prázdniny, pololetní prázdniny, jarní prázdniny, velikonoční prázdniny a hlavní prázdniny. Ve školách se vyučuje v pětidenním vyučovacím týdnu.

Specifika vzdělávání cizinců upravuje zejména § 20 školského zákona. Osoby, které nejsou státními občany České republiky a pobývají oprávněně na území České republiky, mají přístup k základnímu, střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání za stejných podmínek jako státní občané České republiky včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy. Cizinci se stávají žáky a studenty příslušné školy za podmínek stanovených školským zákonem, pokud řediteli školy prokáží oprávněnost svého pobytu na území České republiky. Osoby se státní příslušností členského státu Evropské unie nemusí prokazovat oprávněnost svého pobytu na území České republiky. Osobám, které nejsou státními občany České republiky a získaly předchozí vzdělání v zahraniční škole, se při přijímacím řízení ke vzdělávání ve středních a vyšších odborných školách promíjí na žádost přijímací zkouška z českého jazyka, pokud je součástí přijímací zkoušky. Znalost českého jazyka, která je nezbytná pro vzdělávání v daném oboru vzdělání, škola u těchto osob ověří rozhovorem.

6. 1. Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je organizováno jako nepovinné v **mateřských školách** zřizovaných většinou obcemi. Předškolní vzdělávání se týká až na výjimky dětí od tří do šesti let věku. Do mateřské školy se děti přijímají na žádost rodičů (zákonných zástupců). Místo, termín a dobu pro podání žádostí o přijetí dětí k předškolnímu vzdělávání pro následující školní rok stanoví v dohodě se zřizovatelem ředitel mateřské školy, rozhoduje o přijetí dítěte do mateřské školy, popřípadě o stanovení zkušebního pobytu dítěte, jehož délka nesmí přesáhnout 3 měsíce. K předškolnímu vzdělávání se přednostně přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky. Dítě může být přijato k předškolnímu vzdělávání i v průběhu školního roku.

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

Bližší podrobnosti o vzdělávání v mateřských školách, podmínkách provozu, stravování, o péči o zdraví a bezpečnost a o stanovení výše úplaty za předškolní vzdělávání upravuje vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.

6. 2. Povinné a základní vzdělávání

Právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách je deklarováno v Listině základních práv a svobod. Na soukromých školách lze vzdělávání poskytovat za úplatu. Povinné vzdělávání trvá devět let, vztahuje se na děti po dosažení šestého roku věku, pokud jim není povolen odklad. Povinné vzdělávání vede zpravidla k dosažení základního vzdělání. Povinné vzdělávání se vztahuje i na občany EU a jejich rodinné příslušníky pobývající v ČR na zvláštní pobytové povolení, na cizince s trvalým pobytem, s vízem nad 90 dnů a s povolením k dlouhodobému pobytu a na azylanty a žadatele o azyl.

Ke školní docházce přihlašují dítě jeho rodiče nebo jiní zákonní zástupci. Zápis do prvního ročníku základní školy probíhá od 15. ledna do 15. února. O termínech zápisu jednotlivé základní školy předem informují. Podmínky pro plnění povinné školní docházky dětí s místem trvalého pobytu na jejím území zajišťují obce, které zřídí základní školu nebo zajistí plnění povinné školní docházky v základní škole zřízené jinou obcí nebo svazkem obcí. Na území obce, části obce nebo na území více obcí se vymezují školské obvody spádové školy, v nichž obec zaručuje základní vzdělávání dětem z daného školského obvodu. Vymezením školských obvodů není dotčeno právo zapsat dítě k plnění školní docházky v jiné než spádové základní škole.

Základní škola se člení se na první stupeň a druhý stupeň. **První stupeň** trvá 5 let (od prvního ročníku do pátého), **druhý stupeň** trvá čtyři roky (od šestého do devátého ročníku). Po úspěšném ukončení prvního stupně základní školy lze pokračovat v plnění povinné školní docházky na nižším stupni gymnázia.

Stupeň základního vzdělání získá žák úspěšným ukončením vzdělávacího programu základního vzdělávání v základní škole, na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Stupeň základního vzdělání se získá po splnění povinné školní docházky rovněž úspěšným ukončením kursu pro získání základního vzdělání uskutečňovaného v základní nebo střední škole.

6. 3. Střední vzdělávání

Po ukončení základní školy lze pokračovat ve vzdělávání na **střední škole (gymnázium, střední odborná škola, střední odborné učiliště)** nebo na **konzervatoři**.

Střední školy a konzervatoře přijímají uchazeče do oborů podle oprávnění na základě zápisu ve školském rejstříku. Střední vzdělání se poskytuje v denní, distanční, večerní nebo

kombinované formě. O přijetí ke studiu na střední škole rozhoduje ředitel příslušné střední školy v rámci přijímacího řízení. Právní předpisy stanoví **podmínky přijímacího řízení** do středních škol a konzervatoří.

Uchazeči, kteří se hlásí ke studiu do prvního ročníku střední školy z devátého ročníku základní školy, podávají přihlášku ke vzdělávání ve střední škole prostřednictvím školy, v níž plní povinnou školní docházku, v ostatních případech se přihláška podává přímo řediteli střední školy. Přihláška se podává na tiskopisu a v termínu stanovených prováděcím právním předpisem.

Uchazeči, kteří ukončují povinnou školní docházku v zahraniční škole, předkládají doklad o dosaženém vzdělání vydaný zahraniční školou a osvědčení o uznání rovnocennosti zahraničního vysvědčení vydaného zahraniční školou nebo rozhodnutí o uznání platnosti zahraničního vysvědčení v případě, že se pro přijetí vyžaduje získání příslušného stupně vzdělání.

Vzdělávání na gymnáziu je zaměřeno všeobecně a připravuje především k vysokoškolskému studiu. Střední odborné školy a střední odborná učiliště vzdělávají v **oborech odborného vzdělávání**. Ve dvouletých oborech se dosahuje stupně středního vzdělání, ve tříletých oborech stupně středního vzdělání s **výučním listem** a ve čtyřletých oborech stupně středního vzdělání s **maturitní zkouškou**.

Střední školy mohou organizovat **nástavbové studium** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v příbuzném oboru vzdělání v délce 3 let denní formy vzdělávání. Vzdělávání se uskutečňuje podle upraveného rámcového vzdělávacího programu pro příslušný obor vzdělání. Návaznost oborů vzdělání pro uchazeče přijímané do nástavbového studia stanoví vláda nařízením. Vzdělávání v nástavbovém studiu trvá 2 roky v denní formě vzdělávání a ukončuje se maturitní zkouškou.

Střední školy mohou uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem** pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou. Zkrácené studium trvá 1 až 1,5 roku v denní formě vzdělávání; délku stanoví rámcový vzdělávací program příslušného oboru vzdělání.

Střední školy mohou uskutečňovat také **zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou**. Zkrácené studium trvá 1 až 2 roky v denní formě vzdělávání; délku stanoví rámcový vzdělávací program příslušného oboru vzdělání.

Vzdělávání na konzervatoři rozvíjí znalosti, dovednosti a další schopnosti žáka získané v základním a v základním uměleckém vzdělávání, poskytuje všeobecné vzdělání a připravuje žáky pro výkon náročných uměleckých nebo uměleckých a umělecko pedagogických činností v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. Vzdělávání v konzervatoři vytváří dále předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, pokračování ve vzdělávání a pro výkon pracovní činnosti. Ke vzdělávání do prvního ročníku šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku nebo úspěšně ukončili základní vzdělávání před splněním povinné školní docházky, do prvního ročníku osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají

uchazeči, kteří úspěšně ukončili pátý ročník základní školy a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti. Přijímací řízení ke vzdělávání na konzervatoři se koná formou talentové zkoušky.

Úspěšným ukončením vzdělávacího programu na konzervatoři se dosahuje **středního vzdělání s maturitní zkouškou** nebo **vyššího odborného vzdělání na konzervatoři**.

6. 4. Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností. Úspěšným ukončením příslušného akreditovaného vzdělávacího programu se dosáhne stupně vyššího odborného vzdělání. Délka vyššího odborného vzdělávání v denní formě je 3 roky včetně odborné praxe, u zdravotnických oborů vzdělání až 3,5 roku.

Ke vzdělávání ve vyšší odborné škole lze přijmout uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou a kteří při přijímacím řízení splnili podmínky pro přijetí prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti.

Vyšší odborné vzdělávání se ukončuje absolutoriem. Dokladem o dosažení vyššího odborného vzdělání je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Označení absolventa vyšší odborné školy, které se uvádí za jménem, je „diplomovaný specialista“ (zkráceně „DiS.“).

6. 5. Uznávání zahraničního vzdělání na základních, středních a vyšších odborných školách

Doklad o dosažení základního, středního nebo vyššího odborného vzdělání v zahraničí lze předložit krajskému úřadu se žádostí o:

- vydání osvědčení o uznání rovnocennosti zahraničního vysvědčení v ČR,
- rozhodnutí o uznání platnosti zahraničního vysvědčení v ČR („nostrifikaci“).

Osvědčení o uznání rovnocennosti zahraničního vysvědčení v ČR vydá krajský úřad v případech, kdy je ČR vázána mezinárodní smlouvou o uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání se zemí, kde je zahraniční škola zřízena a uznána. Pokud ze zahraničního vysvědčení není patrný obsah a rozsah vyučovaných předmětů, předloží cizinec také rámcový obsah vzdělávání oboru, v němž dosažené vzdělání získal. Žádost spolu s ověřeným překladem příslušného dokladu o vzdělání ze země původu se podává na odboru školství příslušného krajského úřadu, kde také získáte příslušný formulář.

Pokud neexistuje mezi ČR a dotýčným státem mezinárodní smlouva o uznávání rovnocennosti dokladů o vzdělání, rozhoduje o nostrifikaci krajský úřad na základě předloženého originálu zahraničního vysvědčení nebo jeho úředně ověřené kopie, přeložené do českého jazyka. Jestliže ze zahraničního vysvědčení není patrný obsah a rozsah vyučovaných předmětů, musí cizinec předložit také rámcový obsah vzdělávání oboru, v němž dosažené vzdělání získal. Pokud neexistuje mezi ČR a dotýčným státem smlouva o právní pomoci, musí být zahraniční vysvědčení superlegalizováno či ověřeno apostillou (blíže viz kapitola 4. 4.).

Krajský úřad pak může rozhodnout třím způsobem:

1. pokud se obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole v porovnání s obdobným rámcovým vzdělávacím programem v ČR podstatně neodlišuje, rozhodne **kladně** a vydá cizinci nostrifikační doložku o uznání platnosti zahraničního vysvědčení v ČR,
2. pokud v rámci řízení o nostrifikaci zjistí, že obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole se v porovnání s obdobným rámcovým vzdělávacím programem v ČR podstatně odlišuje, žádost **zamítne**, nebo
3. pokud zjistí, že se obsah a rozsah vzdělání v zahraniční škole odlišuje zčásti nebo cizinec nepředloží zahraniční vysvědčení, resp. rámcový obsah vzdělávání oboru, nařídí krajský úřad **nostrifikační zkoušku**. Touto zkouškou se ověřuje, zda znalosti a dovednosti cizince odpovídají cílům a obsahu vzdělávání podle příslušného vzdělávacího programu a její součástí může být i praktická zkouška. Cizinec nevykonává nostrifikační zkoušku z předmětu český jazyk a literatura. O výsledku zkoušky rozhoduje nejméně tříčlenná komise.

Podrobnou úpravu uznávání zahraničního vzdělávání naleznete v § 108 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon, v platném znění, a vyhlášce Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 12/2005 Sb., která obsahuje podrobnosti nostrifikační zkoušky a vzory osvědčení o uznání rovnocennosti zahraničního dokladu o dosaženém vzdělání a nostrifikační doložky.

Pokud chcete získat bližší informace o uznávání zahraničního vzdělávání, můžete kontaktovat osobně či telefonicky školský odbor krajského úřadu v místě vašeho bydliště.

6. 6. Vysoké školy

Vysoké školy (dále jen VŠ) v ČR se dělí na **veřejné, státní** (vojenské a policejní) a **soukromé**. Na všechny vysoké školy se koná přijímací řízení. Podmínkou přijetí ke studiu na VŠ (s výjimkou uměleckých VŠ) je dosažení úplného středního všeobecného nebo úplného středního odborného vzdělání. Na vysokých školách mohou cizinci studovat za stejných podmínek jako občané ČR. Veřejné a státní vysoké školy poskytují vzdělání zdarma, na soukromých školách se platí školné v různé výši. Cizinci, kteří chtějí studovat na veřejné vysoké škole v ČR v jiném než českém jazyce, si musejí své studium hradit z vlastních prostředků. Na vysoké škole je možné studovat v denním studiu (každodenní docházka do školy dle zvolených předmětů), v distančním (dálkové, do školy se dochází zpravidla jen několik dní v měsíci) a v kombinovaném studiu.

6. 7. Uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace

Cizinec – absolvent zahraniční vysoké školy může požádat o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání a kvalifikace. Je zapotřebí, aby byl držitelem zahraničního dokladu o studiu nebo ukončení studia. Písemná žádost se podává na:

- rektorátu veřejné vysoké školy, která uskutečňuje obsahově obdobný akreditovaný studijní program;
- Ministerstvu obrany, jde-li o vysokoškolské vzdělání získané v oblasti vojenství;
- Ministerstvu vnitra, jde-li o vysokoškolské vzdělání získané v oblasti bezpečnostních sil;
- Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, jde-li o vysokoškolské vzdělání získané v Afghánistánu, Bulharsku, Slovinsku, Bosně a Hercegovině, Maďarsku, Polsku, Gruzii, Moldávii, Turkmenistánu, Tádžikistánu.

Na úřadě předložíte **písemnou žádost** (formuláře nejsou stanoveny, můžete využít vzor žádosti na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo veřejné vysoké školy) o uznání zahraničního vzdělání a kvalifikace, která musí obsahovat datum narození, adresu trvalého bydliště, název a adresu zahraniční vysoké školy, název studijního programu a oboru studia, datum zahájení a ukončení studia. K žádosti je zapotřebí přiložit úředně ověřenou a do českého jazyka přeloženou kopii diplomu a seznam vykonaných zkoušek nebo dodatek k diplomu (tzv. „Diploma Supplement“). Přílohy musí být ověřeny apostillou nebo superlegalizovány (viz. kapitola 4. 4.).

Lhůta pro vyřízení žádosti je 30 dnů. Proti zamítavému rozhodnutí lze podat odvolání k Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, pokud o uznání rozhodovala veřejná vysoká škola, nebo přímo k ministryni školství, jestliže napadené rozhodnutí vydalo příslušné ministerstvo.

6. 8. Další formy vzdělávání: jazykové kurzy, kurzy češtiny a vzdělávání dospělých

> Jazykové vzdělávání

Nabídka v oblasti jazykové výuky je v současné době velmi široká. Existuje řada jazykových škol a agentur nabízejících nejrůznější formy výuky jazyka – individuální, skupinové, intenzivní, měsíční, půlroční, roční, kurzy dopolední, odpolední i večerní. Také nabídka jednotlivých jazyků je široká, mezi základní patří jazyk anglický, německý, ruský, francouzský, španělský. Cena se liší v závislosti na délce a intenzitě studia (je však nutné počítat spíše s částkou v řádech několika tisíců korun).

> Kurzy českého jazyka

Kurzy českého jazyka pro cizince pořádají jazykové školy a jazykové agentury. Existuje široká nabídka kurzů od začátečnických po odbornou přípravu (například obchodní čeština), různé délky a intenzity, některé jsou zakončeny zkouškou. Vybrané jazykové školy nabízí státní jazykovou zkoušku z českého jazyka pro cizince včetně přípravného kurzu. Cena kurzu se pohybuje řádově v tisících korun v závislosti na typu kurzu. Pro studenty vysokých škol zřídila většina vysokých škol centra jazykové přípravy cizinců, některé z nich realizují výuku i pro nestudenty. Výuku českého jazyka pro cizince podporují i ústřední orgány státní správy v rámci programů integrace dlouhodobě a legálně usazených cizinců v ČR formou financování projektů pořádaných nevládními organizacemi. Podrobné informace o nabídce **bezplatných** kurzů českého jazyka pro cizince tak získáte i u nevládních organizací působících v oblasti integrace cizinců (viz kapitola 15.).

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Přehledné informace o vzdělávacím systému jsou dostupné i v anglickém jazyce na internetové adrese <http://oraprod.eurydice.org/index.shtml> (►Browse by Country ►Czech Republic ►General descriptions of the education system - Download pdf: English).

- Texty právních předpisů v oblasti vzdělávání (včetně školského zákona) je možné nalézt rovněž na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – <http://www.msmt.cz> (► Dokumenty ► Přehled školských předpisů)
- Adresář mateřských škol je dostupný na <http://www.msmt.cz> (► Předškolní školství ► Rejstřík škol a školských zařízení). Informace je možné získat rovněž od ředitele mateřské školy či obecního úřadu v místě vašeho bydliště.
- Podrobný přehled základních škol v ČR naleznete na internetových stránkách MŠMT – <http://www.msmt.cz> (► Předškolní školství ► Rejstřík škol a školských zařízení)
- Podrobný přehled středních škol v ČR naleznete na internetových stránkách MŠMT – <http://www.msmt.cz> (► Předškolní školství ► Rejstřík škol a školských zařízení) a další užitečné informace na stránkách Ústavu pro informace ve vzdělávání – <http://www.uiv.cz>
- Informace o oborech vzdělání najdete na stránkách Národního ústavu odborného vzdělávání www.nuov.cz včetně databáze škol (<http://data.nuov.cz/>) a kariérového poradenství (http://www.nuov.cz/index.php?page=c_kar).
- Na Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace ► Občan ► Vzdělání, věda a výzkum ► Střední a vyšší školy) najdete podrobné informace, jak řešit nejrůznější životní situace spojené se vzděláváním
- Na internetových stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – <http://www.msmt.cz> naleznete vedle řady dalších zajímavých informací také adresář veřejných i soukromých VŠ a akreditované studijní programy VŠ (► Vysoké školství ► Vysoké školy), dále podrobný přehled právních předpisů týkajících se vysokého školství (► Vysoké školství ► Vysoké školy ► Legislativní normy a související informace)
- Pokud chcete získat bližší informace o uznávání zahraničního vzdělávání, můžete kontaktovat osobně či telefonicky školský odbor krajského úřadu v místě vašeho bydliště (adresy krajských úřadů najdete na internetových adresách MV České republiky <http://www.mvcr.cz/casopisy/s/adresare/kraje2.html>, Magistrát hlavního města Prahy [http://www.praha-mesto.cz/\(50fzh3rpmxs4jf453ckkkw45\)/Default.aspx](http://www.praha-mesto.cz/(50fzh3rpmxs4jf453ckkkw45)/Default.aspx).)
- Podrobnější informace o uznání zahraničního vysokoškolského vzdělání lze získat také na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – <http://www.msmt.cz> a na stránkách Střediska pro ekvivalenci dokladů o vzdělání – Centrum pro studium vysokého školství – <http://www.csvs.cz>
- Informace o institucích jazykového vzdělávání najdete např. na adresách <http://jazykoveskolky.cz/> nebo <http://www.jazykovky.cz/>.

7. SYSTÉM ZDRAVOTNICTVÍ A ZDRAVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Podle článku 31 Listiny základních práv a svobod má každý právo na ochranu zdraví. Zdravotní péče se zpravidla poskytuje na základě zdravotního pojištění. V případě, že osoba není účastna zdravotního pojištění, případně se jedná o zdravotní péči, která není hrazena ze zdravotního pojištění, poskytuje se zdravotní péče za úhradu.

Každý zdravotnický pracovník je povinen poskytovat neprodleně první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby další odbornou péči (např. ve zdravotnickém zařízení).

Zdravotní péče je poskytována podle *zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu*, v platném znění. Jde jak o péči ambulantní, tak péči ústavní, podle toho, co vyžaduje zdravotní stav pacienta.

Typy zdravotního pojištění

V ČR existují dva typy zdravotního pojištění:

- **povinné veřejné zdravotní pojištění** (převažující forma);
- **smluvní zdravotní pojištění**

↓

krátkodobé

↓

dlouhodobé

7. 1. Veřejné zdravotní pojištění

Právní nárok na účast v systému veřejného zdravotního pojištění **vzniká** ze zákona:

- cizincům s trvalým pobytem;
- azylantům a
- cizincům, kteří jsou zaměstnanci zaměstnavatele, který má sídlo na území ČR (cizinci s vízami nad 90 dnů s povolením k dlouhodobému pobytu dnů za účelem zaměstnání);
- příslušníkům třetích států, kteří legálně pobývají na území členského státu EU a vztahuje se na ně nařízení EHS 1408/71 (tedy splňují podmínku migrace mezi členskými státy - např. předchozí výdělečná činnost na území jiného členského státu EU - viz nařízení EHS 859/2003, které rozšiřuje osobní rozsah nařízení 1408/71).

Účast v systému veřejného zdravotního pojištění **zaniká**:

- ukončením trvalého pobytu na území ČR;
- ukončením zaměstnaneckého poměru v ČR (v případě osob bez trvalého pobytu v ČR).

➤ **Plátcí pojistného**

U účastníků veřejného zdravotního pojištění je plátců pojistného několik, jsou to:

- pojištěnci;
- zaměstnavatelé;
- stát.

Pokud je účastník systému veřejného zdravotního pojištění **zaměstnancem**, podílí se na úhradě pojistného spolu se zaměstnancem také jeho zaměstnavatel.

Pojistné za zaměstnance odvádí zaměstnavatel, příslušnou částku mu sráží z platu a poukazuje příslušné pojišťovně. Při nástupu zaměstnance do zaměstnaneckého poměru musí o této skutečnosti zaměstnavatel nejpozději do 8 dnů informovat příslušnou zdravotní pojišťovnu. Pokud zaměstnanec zjistí, že to zaměstnavatel neučinil, je povinen sám neprodleně tuto skutečnost pojišťovně oznámit.

Za některé osoby, které jsou účastny na veřejném zdravotním pojištění, je **plátcem** pojištění stát. Jde zejména o nezaopatřené děti (do 26 let věku), důchodce-požívatel důchodů z důchodového pojištění ČR, studenty (do 26 let věku), matky na mateřské dovolené nebo ty, kdo řádně a celodenně pečují alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo o dvě děti do patnácti let věku, uchazeče o zaměstnání (kteří jsou zaregistrovaní na úřadu práce) a další. Aby byl za uvedené osoby plátcem pojistného stát, je nutné, aby tyto osoby byly účastny systému veřejného zdravotního pojištění – jelikož je evidentní, že se nejedná o zaměstnance, týká se to pouze cizinců s trvalým pobytem.

➤ **Práva a povinnosti cizinců při čerpání zdravotní péče v ČR**

Cizinec, účastník systému **veřejného zdravotního pojištění**, má přesně stejná práva jako každý jiný český pojištěnec, má zejména **právo na**:

- výběr zdravotní pojišťovny (zdravotní pojišťovnu lze změnit pouze jednou za 12 měsíců, a to vždy jen k prvnímu dni kalendářního čtvrtletí);
- výběr lékaře a zdravotnického zařízení, kteří jsou ve smluvním vztahu k příslušné zdravotní pojišťovně (toto právo může pojištěnec uplatnit jednou za tři měsíce);
- zdravotní péči bez přímé úhrady (s výjimkou výkonů, které ze zákona nejsou hrazeny z veřejného zdravotního pojištění);
- výdej léčivých přípravků bez přímé úhrady, jde-li o přípravky hrazené z veřejného zdravotního pojištění.

Pojištěnci vznikají rovněž **povinnosti**, mezi které patří zejména:

- povinnost hradit příslušné zdravotní pojišťovně pojistné a
- prokazovat se při poskytování zdravotní péče platným průkazem pojištěnce;
- oznamovací povinnost při změně osobních údajů a údajů o pobytu (do 30 dnů), při ztrátě nebo poškození průkazu pojištěnce a při nástupu do zaměstnání, pokud tak neučiní zaměstnavatel.

V případě pochybností o tom, zda je péče poskytována náležitým způsobem, se pojištěnec může obrátit na vedoucího zdravotnického zařízení nebo na jeho zřizovatele, v případě nedostatku odborného nebo etického postupu lékaře na Českou lékařskou komoru, Českou stomatologickou komoru nebo Českou lékárnickou komoru, nebo na zdravotní pojišťovnu, jejímž je pojištěncem, případně na orgán státní správy, který zdravotnické zařízení zaregistroval.

➤ **Rozsah hrazené zdravotní péče**

Péče hrazená z veřejného zdravotního pojištění:

Zdravotní péče plně hrazená z prostředků tohoto pojištění zahrnuje ambulantní a lůžkovou (nemocniční) léčebnou péči, pohotovostní a záchrannou službu, preventivní péči,

dispenzární péči, poskytování léčivých přípravků, prostředků zdravotnické techniky a stomatologických výrobků, lázeňskou péči, péči v odborných dětských léčebnách a ozdravovnách, závodní preventivní péči, dopravu nemocných (vyžaduje-li to zdravotní stav pojištěnce) a náhradu cestovních nákladů, posudkovou činnost (pouze do jisté míry) a prohlídku zemřelého a pitvu.

Pojištěnci se podílejí **na úhradách některých výkonů, případně prostředků zdravotnické techniky**, které jdou nad rámec stanovený zákonem. Jde například o některé stomatologické výkony, část lázeňské péče a zejména o spoluúčast na úhradě některých léčiv. Část léků je pojišťovnamí hrazena zcela, u části se pacient finančně podílí určitou platbou. Přitom v každé skupině léčiv musí být nejméně jedno, které je pojišťovnou zcela hrazeno, a u ostatních musí lékař pacienta předem upozornit na povinnost doplatku při převzetí léku v lékárně. Náklady na léčiva a prostředky zdravotnické techniky v průběhu nemocniční léčby jsou hrazeny v plné výši. Zdravotní péče, na kterou se **veřejné zdravotní pojištění nevztahuje** a kterou je třeba **hradit přímo**, je vymezena zákonem. Jde například o vybrané stomatologické výkony nebo akupunkturu.

7. 2. Smluvní zdravotní pojištění

Cizinci, kteří nesplňují podmínky pro účast na veřejném zdravotním pojištění, mohou uzavřít smluvní zdravotní pojištění například u Pojišťovny VZP, a. s. (na územních pracovištích VZP nebo u vybraných pojišťovacích zprostředkovatelů). S ohledem na rozsah péče hrazené z pojištění se uzavírá buď krátkodobé, nebo dlouhodobé smluvní zdravotní pojištění.

1. Krátkodobé smluvní zdravotní pojištění (při pobytu do 365 dnů)

Toto pojištění je vhodné při krátkodobém pobytu na území ČR, např. za účelem turistiky nebo z pracovních důvodů. Z pojištění se hradí pouze nutná a neodkladná zdravotní péče včetně akutního ošetření zubů. Rozsah a podmínky pojištění jsou stanoveny smlouvou. Pojištění se sjednává na jednotlivé dny, přičemž minimální pojistná doba činí tři dny.

2. Dlouhodobé smluvní zdravotní pojištění

Toto smluvní pojištění je vhodné pro osoby držující se v České republice dlouhodobě – po dobu alespoň šesti měsíců, což je minimální doba, na kterou lze toto pojištění uzavřít. Lze ho uzavřít pouze u Pojišťovny VZP, a. s. Pojištění vzniká na základě uzavření smlouvy a ke dni, který smlouva stanoví, končí uplynutím lhůty sjednané ve smlouvě případně z jiných důvodů uvedených v zákoně o pojistné smlouvě. Pojištění kryje užší rozsah zdravotní péče než veřejné zdravotní pojištění. Rozsah a podmínky pojištění jsou stanoveny smlouvou a pojistnými podmínkami.

Dlouhodobé smluvní zdravotní pojištění se uzavírá s osobami, které nejsou starší 70 let, a na základě vstupní lékařské prohlídky ve zdravotnickém zařízení, které určí pojišťovna. Pojištění se uzavírá na dobu 6 až 24 měsíců, a to vždy na celé měsíce, po skončení platnosti smlouvy je možné uzavřít vždy znovu další smlouvu až na dobu 24 měsíců. Platí se v české měně předem na celé pojistné období. Podmínky, za kterých se smluvní pojištění sjednává, rozsah pojistného plnění, práva a povinnosti pojištěného a pojistitele a způsob placení pojistného stanoví pojistné podmínky, které vydává Pojišťovna VZP, a. s., a musí být v souladu se zákonem o pojišťovnictví a pojistné smlouvě.

➤ **Plátcí pojistného**

U **smluvního** zdravotního pojištění jsou účastníci tohoto pojištění zpravidla i plátcí.

➤ **Práva a povinnosti cizinců při čerpání zdravotní péče v ČR**

V případě pochybností o tom, zda je péče poskytována náležitým způsobem, se pojištěný (pojistník) může obrátit na vedoucího zdravotnického zařízení nebo na jeho zřizovatele, v případě nedostatků odborného nebo etického postupu lékaře na Českou lékařskou komoru, Českou stomatologickou komoru nebo Českou lékárnickou komoru, případně na orgán státní správy, který zdravotnické zařízení zaregistroval.

➤ **Rozsah hrazené zdravotní péče**

Péče hrazená z dlouhodobého smluvního pojištění

Rozsah zdravotní péče hrazené na základě dlouhodobého smluvního zdravotního pojištění je dán pojistnými podmínkami (např. Pojišťovny VZP, a. s.), které obsahují výčet druhů péče, jež se z dlouhodobého smluvního pojištění nehradí.

Rozsah péče hrazené z tohoto typu smluvního pojištění obvykle zahrnuje diagnostickou, léčebnou, ambulantní a nemocniční péči, náklady na úhradu léků a prostředků zdravotnické techniky (ve stejném rozsahu jako osobám pojištěným na základě veřejného zdravotního pojištění s několika málo výjimkami), výdaje spojené s dopravou potřebnou k dosažení zdravotnického zařízení.

Péče hrazená na základě krátkodobého smluvního pojištění

Rozsah zdravotní péče hrazené na základě krátkodobého smluvního zdravotního pojištění je dán pojistnými podmínkami Pojišťovny VZP, a. s.

Bezplatné poskytování zdravotní péče na základě mezinárodních smluv

Na území ČR je také (mimo rámec veřejného zdravotního pojištění) poskytována zdravotní péče cizím státním příslušníkům na základě:

- 1. mezinárodních smluv**, uzavřených mezi Českou republikou a jejich domovským státem. Jedná se především o smlouvy o bezplatném poskytování nutné a neodkladné zdravotní péče na území ČR nebo o smlouvy o vzájemném prominutí úhrad. Pro uplatnění nároku na zdravotní péči na základě těchto smluv prokazuje cizí státní příslušník občanství cestovním pasem a důvodem pobytu v ČR. Takto poskytnutou zdravotní péči hradí Ministerstvo zdravotnictví ČR.
- 2. Druhým typem smluv jsou smlouvy o sociálním zabezpečení**, pokud je jejich součástí poskytování zdravotní péče. Obecně lze říci, že péče poskytovaná na základě těchto smluv je též omezena na péči nutnou a neodkladnou, po předchozím schválení příslušné zdravotní pojišťovny však může být poskytována i v širším rozsahu. Při čerpání zdravotní péče na základě těchto smluv se dotčené osoby prokazují formuláři vystavenými jim příslušnou institucí v jejich státě původu.

!!! UPOZORNĚNÍ !!!

V případě, kdy váš stav vyžaduje akutní a neodkladnou lékařskou péči, máte právo na poskytnutí lékařské péče nejbližším zdravotnickým zařízením i bez předložení kartičky pojištěnce. V těchto případech vás musí ošetřit každý lékař.

7. 3. Povinné očkování

Povinné očkování se týká zejména dětí (s výjimkou tetanu, kde probíhá přeočkování každých deset až patnáct let). Na termíny očkování by Vás měl upozornit Váš praktický lékař při pravidelných prohlídkách. Očkování jsou nezbytná pro zdravý vývoj dítěte a jsou v rámci systému veřejného zdravotního pojištění hrazena v plné výši zdravotními pojišťovnami (skutečnost, zda jsou očkování hrazena na základě uzavřeného smluvního zdravotního pojištění, závisí plně na smluvních podmínkách daného pojištění).

7. 4. Organizace systému poskytování zdravotní péče v ČR

Na území ČR existují státní a nestátní zdravotnická zařízení. Většina zařízení má uzavřenou smlouvu o poskytování a úhradě zdravotní péče s některou zdravotní pojišťovnou a poskytuje pacientům pojištěným u příslušné zdravotní pojišťovny zdravotní péči bez přímé úhrady. Na tuto skutečnost je však nutno se předem informovat (zeptat se, jestli má daný lékař smlouvu s pojišťovnou, u které jste pojištěni).

➤ Ambulantní péče

V případě onemocnění se pacient obrací zpravidla nejprve na lékaře tzv. **primární péče**, kteří působí v okolí jeho bydliště. Jsou to praktičtí lékaři pro dospělé, praktičtí lékaři pro děti a dorost, zubní lékaři (stomatologové) a ženští lékaři (praktičtí gynekologové). Pokud pacient z jakéhokoliv důvodu nezná lékaře nebo zdravotnická zařízení, může se informovat na městském nebo obecním úřadě. Je ovšem také možné vyžádat si radu od zdravotní pojišťovny nebo vyhledat lékaře v telefonním seznamu. Při výběru lékaře je třeba mít na paměti, že se lze přihlásit pouze k lékaři, který má uzavřenu smlouvu o poskytování zdravotní péče s pojišťovnou, u níž je pacient pojištěn. U všech lékařů primární péče se musí pacient v případě, že je účasten systému veřejného zdravotního pojištění, nejprve zaregistrovat. Registrací se lékař zavazuje k soustavné péči, tj. k zajišťování základní péče (včetně návštěvních služeb) a v případě potřeby k zajištění speciální péče u lékařů specialistů nebo v nemocnici. Pojištěnci smluvního zdravotního pojištění se u lékařů neregistrují. Jejich ošetření provádějí smluvní lékaři, příp. smluvní zdravotnická zařízení PVZP, a. s.

Lékař může odmítnout pacienta zaregistrovat pouze v případech, kdy by jeho přijetí znamenalo pro lékaře takové pracovní zatížení, jež by mu znemožnilo kvalitní péči o tohoto pacienta či o jiné pacienty, které již ve své péči má. Lékař ovšem nemůže odmítnout ošetření v případě neodkladné péče (úrazu, akutního náhlého onemocnění). V případě odmítnutí má pacient právo, aby mu lékař odmítnutí potvrdil písemně. Pokud budete mít o zdůvodnění pochybnosti, obraťte se na odbor zdravotnictví místně příslušného krajského úřadu s žádostí o prošetření.

Pokud zdravotní stav pacienta vyžaduje specializovanou péči, doporučí mu lékař primární péče **odpovídající specializované zdravotnické zařízení**, jež má smlouvu s pacientovou zdravotní pojišťovnou, a vydá pro potřeby pacienta doporučení k odborné péči nebo žádost o konziliární vyšetření. Vyžaduje-li zdravotní stav neodkladnou péči u specializovaného lékaře, není doporučení praktického lékaře nutné. Odborný ošetřující lékař pak registrujícího lékaře informuje o svých zjištěních a postupech léčby, případně doporučí další postupy léčby či uvede doporučení týkající se pracovní schopnosti pacienta.

➤ **Ústavní péče (léčba v nemocnici)**

Pokud to vyžaduje charakter onemocnění, doporučí lékař primární péče nebo ambulantní specialista pacientovi léčbu v nemocnici nebo mu přímo toto přijetí sám dohodne. Po skončení vyšetření a léčby v nemocnici je pacient propuštěn a ošetřujícímu lékaři je odeslána zpráva o způsobu a výsledcích ošetření v ústavní léčbě s doporučením dalších postupů. Lůžková péče je vedle nemocniční péče poskytována v síti odborných léčebných ústavů.

➤ **Pohotovostní a záchranná služba**

Zdravotní péče je zajištěna i v případě náhlého onemocnění nebo úrazu v době mimo ordinanční hodiny nebo v nepřítomnosti ošetřujícího lékaře a rovněž pro případy náhlých těžkých onemocnění, kdy se pacient nemůže sám dopravit k lékaři a kdy je nezbytné rychlé ošetření a přeprava do zdravotnického zařízení, aby nedošlo k nebezpečnému zhoršení zdravotního stavu nebo ohrožení života (srov. kapitulu 5. 5.).

➤ **Lékařské služby**

Lékařské služby zajišťují pacientům léčiva a zdravotnické prostředky, a to jak na základě lékařského předpisu, tak i bez něj. Lékárny vydávají pacientům léčiva podle předpisu buď bez úhrady, pokud je cena léčiva zdravotní pojišťovnou hrazena zcela, nebo za příslušný poplatek, pokud pojišťovna hradí pouze část ceny léčiva nebo je nehradí vůbec. Lékařský předpis z pohotovostní služby platí 24 hodin, předpis na antibiotika platí 5 dní, předpis na opiáty 3 dny a ostatní předpisy platí obvykle jeden týden. Lékárny vydávají vedle léčiv i některé prostředky zdravotnické techniky – zdravotní pomůcky. Většinou se zajišťováním těchto pomůcek zabývají i specializovaná pracoviště, která také pracují na základě smluv se zdravotními pojišťovnami a pomůcky vydávají na základě lékařských předpisů buď bez úhrady ze strany pacienta, nebo s jeho spoluúčastí nebo za plnou úhradu. Příslušná zdravotní pojišťovna může půjčovat některé prostředky zdravotnické techniky.

7. 5. Ochrana a podpora veřejného zdraví

Se systémem poskytování zdravotní péče v ČR souvisí také ochrana a podpora veřejného zdraví.

Práva a povinnosti v této oblasti upravuje zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně tento zákon a jeho prováděcí předpisy zahrnují např. opatření k zabránění šíření infekčních a hromadně se vyskytujících onemocnění, dále také opatření k ochraně zdraví při práci, hygienické požadavky na vodu a zásobování vodou atd. Státní správu v této oblasti vykonávají orgány ochrany veřejného zdraví, mezi které podle výše zmiňovaného zákona patří Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice, některá další ministerstva a krajské úřady. Ochranou a podporou veřejného zdraví se kromě orgánů ochrany veřejného zdraví zabývají také zdravotní ústavy. Všechny zdravotní ústavy poskytují služby v oblasti očkování, na většině pracovišť můžete také nalézt poradny podpory zdraví, které nabízejí poradenství v oblasti zdravé výživy, v boji proti kuřáctví, nadváze, HIV/AIDS apod.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Adresář zdravotních pojišťoven najdete na internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví <http://www.mzcr.cz> (►Pro širokou veřejnost ►Zdroje informací ►Zdravotní pojišťovny)
- Internetové stránky Pojišťovny VZP, a. s., jsou <http://www.pvzp.cz/>. Informace lze získat také na tel.: 233 006 311. Asistence PVZP; asistence@pvzp.cz
- Internetové stránky Všeobecné zdravotní pojišťovny jsou <http://www.vzp.cz>. Informace lze získat také na Centru informací při VZP – modrá linka tel.: 844 117 777
- Internetové stránky České lékařské komory – <http://www.lkcr.cz>
- Internetové stránky České lékárnické komory – <http://www.lekarnici.cz>
- Seznam platných mezinárodních smluv o bezplatném poskytování zdravotní péče a smluv o sociálním zabezpečení naleznete na <http://www.cmu.cz> (►Mezinárodní smlouvy ►Dohody o poskytování bezplatné péče sjednané před rokem 1989)
- Na Internetových stránkách Ministerstva zdravotnictví naleznete Průvodce systémem zdravotní péče - <http://www.mzcr.cz> (►Pro širokou veřejnost ►Informace pro cizince)

8. ZAMĚSTNÁNÍ

Veškeré potřebné informace k zaměstnávání cizinců v České republice získáte zejména na úřadech práce a na integrovaném portálu MPSV věnovaném zaměstnanosti - <http://portal.mpsv.cz/sz>

Cizinci mohou být v ČR výdělečně činní dvěma základními způsoby, buď jako **zaměstnanci**, nebo jako **podnikatelé** (o podnikání blíže v kapitole 9.).

8. 1. Zaměstnávání cizinců – postup

Podmínky zaměstnávání cizinců na území ČR jsou stanoveny zejména v zákoně č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, v platném znění (dále jen zákon o zaměstnanosti). Státní příslušník jiného členského státu Evropské unie a jeho rodinný příslušník k výkonu zaměstnání na území České republiky nepotřebuje povolení k zaměstnání.

- Cizinci z třetích zemí mohou být přijati do zaměstnání a zaměstnávání za předpokladu, že **cizinec má platné povolení k zaměstnání** a platné vízum k pobytu vydané za účelem zaměstnání či povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání,
- zaměstnavatel předtím, než vydal cizinci tzv. „příslib zaměstnání“, získal **povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí**.

➤ Povolení k zaměstnání

Cizinec může na území ČR vykonávat zaměstnání pouze za předpokladu, že má platné povolení k zaměstnání. Z tohoto pravidla **existují výjimky** (uvedené v § 97 a § 98 zákona o zaměstnanosti); tato povinnost se tak nevztahuje zejména na cizince s povoleným trvalým pobytem, azylanty a cizince pobývající v ČR na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny s cizincem, kterému byl udělen trvalý pobyt či azyl. Povolení k zaměstnání se nevyžaduje také u cizince, který na území České republiky pobývá na základě povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie za účelem zaměstnání, pokud od vydání tohoto povolení uplynulo více než 12 měsíců.

Vykonává-li cizinec na území ČR více zaměstnání současně, musí mít povolení k zaměstnání ke každému pracovnímu poměru zvlášť. Za zaměstnání se považuje i plnění běžných úkolů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu obchodní společnosti pro obchodní společnost nebo členem družstva nebo členem statutárního nebo jiného orgánu družstva pro družstvo. Povolení k zaměstnání se vyžaduje i tehdy, má-li cizinec vykonávat práci na území ČR v pracovním vztahu k zahraničnímu zaměstnavateli, který ho k výkonu této práce vyslal na základě obchodní nebo jiné smlouvy uzavřené s tuzemskou právníčkou nebo fyzickou osobou.

Povolení k zaměstnání však nelze vydat cizinci, který v České republice požádal o udělení azylu, a to po dobu 12 měsíců ode dne podání žádosti o udělení azylu.

Pro vydání povolení k zaměstnání je příslušný **úřad práce**, v jehož obvodu bude cizinec zaměstnání vykonávat. Cizinec může být při podávání žádosti zastoupen zaměstnavatelem

nebo jiným zástupcem, a to na základě plné moci. Podání žádosti o vydání povolení k zaměstnání podléhá správnímu poplatku ve výši 500 Kč.

Povolení k zaměstnání může úřad práce vydat za podmínky, že se jedná o tzv. **ohlášené volné pracovní místo** (to znamená pracovní místo, jehož vytvoření či uvolnění oznámil zaměstnavatel úřadu práce). Povolení k zaměstnání úřad práce vydá až poté, co je volné pracovní místo po určitou dobu v nabídce pracovních míst úřadu práce a toto místo se úřadu práce nepodařilo s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit osobou, která je evidována jako uchazeč o zaměstnání. Některým kategoriím cizinců vydá úřad práce povolení bez ohledu na situaci na trhu práce (např. stážišťům, tj. cizincům, kteří budou zaměstnáni na časově vymezené období za účelem zvyšování svých dovedností a kvalifikace ve zvoleném zaměstnání, avšak nejdéle na dobu jednoho roku, pedagogickým nebo akademickým pracovníkům vysoké školy, výzkumným nebo vývojovým pracovníkům ve výzkumných institucích apod.). Povolení k zaměstnání je nepřenosné a je tedy platné pouze pro zaměstnání u zaměstnavatele, který je uveden v rozhodnutí. To platí i pro druh zaměstnání a **místo výkonu práce**. Povolení k zaměstnání na území ČR se vydává **na dobu určitou, maximálně však na dobu 1 roku**. Pokud dojde v době před ukončením platnosti povolení k zaměstnání ke změně některé z uvedených skutečností, je cizinec povinen požádat místně příslušný úřad práce o vydání nového povolení k zaměstnání. Pokud pracovní poměr (dohoda o pracovní činnosti, dohoda o provedení práce) skončí dříve, **vyprší i platnost povolení k pobytu za účelem zaměstnání**. Cizinec, který bude zaměstnavatelem vyslán k výkonu práce mimo místo výkonu práce uvedené v povolení k zaměstnání **na dobu delší než 30 kalendářních dnů**, musí požádat o nové povolení k zaměstnání.

Úřad práce může s ohledem na situaci na trhu práce na žádost cizince **povolení k zaměstnání prodloužit**, a to opakovaně, vždy však nejdéle na dobu jednoho roku. O prodloužení povolení k zaměstnání je třeba požádat příslušný úřad práce nejpozději 30 dnů před uplynutím doby platnosti stávajícího povolení. Podmínkou prodloužení povolení k zaměstnání je výkon stejné práce u stejného zaměstnavatele **a ve stejném místě výkonu práce**. Žádost o prodloužení povolení k zaměstnání obsahuje stejné náležitosti jako žádost o povolení k zaměstnání. K žádosti se přikládá pouze vyjádření zaměstnavatele, že cizince i nadále zaměstná. S prodlouženým povolením k zaměstnání na území ČR je třeba se dostavit na místně příslušnou cizineckou policii a podat žádost o prodloužení doby pobytu v víza k pobytu nad 90 dnů za účelem zaměstnání nebo podat žádost o povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání či o jeho prodloužení. Tuto žádost je nutné podat **nejdříve 90 dnů a nejpozději 14 dnů** před uplynutím doby pobytu na vízum nad 90 dnů, resp. povolení k dlouhodobému pobytu.

Cizinec, který je zaměstnán bez povolení k zaměstnání nebo vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání, se dopouští přestupku, za který lze udělit **pokutu do výše 10 000 Kč**.

Zaměstnavatel (může jít o právnickou i fyzickou osobu), který umožní cizinci výkon nelegální práce, může být **pokutován až do výše 2.000.000 Kč**.

8. 2. Pracovněprávní vztahy

Pracovněprávní vztahy, tzn. vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli, jsou upraveny řadou právních předpisů, zejména zákoníkem práce (zákon č. 65/1965 Sb.).

➤ Pracovní poměr

Pracovní poměr je v podmínkách ČR nejtypičtějším a nejčastějším pracovněprávním vztahem. Jeho obsah tvoří vzájemná práva a povinnosti zaměstnance a zaměstnavatele. Pracovní poměr se v ČR zakládá **zpravidla pracovní smlouvou**. Pracovní poměr se sjednává **na dobu neurčitou nebo na dobu určitou**. V pracovní smlouvě lze také sjednat zkušební dobu, která činí **tři měsíce**, pokud nebyla dohodnuta zkušební doba kratší.

Pracovní poměr může skončit:

- **dohodou** o rozvázání pracovního poměru;
- **výpovědí** (ze strany zaměstnance či zaměstnavatele, přičemž zaměstnavatel může dát výpověď pouze v případech výslovně stanovených zákoníkem práce; na základě výpovědi pracovní poměr skončí uplynutím výpovědní doby, která činí zpravidla 2 měsíce);
- **okamžitým zrušením** (možné jak ze strany zaměstnance, tak zaměstnavatele, ale pouze v úzce vymezeném okruhu případů);
- **zrušením ve zkušební době** (bez uvedení důvodů jak ze strany zaměstnance, tak zaměstnavatele);
- **uplynutím doby**, pokud byl pracovní poměr sjednán na dobu určitou;
- u cizinců může pracovní poměr skončit i **dnem, kterým má být ukončen jejich pobyt na území ČR** podle vykonatelného rozhodnutí o odnětí povolení k pobytu, nebo dnem, kterým nabyl právní moci rozsudek ukládající těmto osobám trest vyhoštění.

Pro přesné ustanovení práv a povinností plynoucích ze sjednaného pracovního poměru je velmi důležitá **pracovní smlouva**. Před uzavřením smlouvy by vás měl zaměstnavatel seznámit s vašimi právy a povinnostmi vyplývajícími z pracovní smlouvy a s pracovními a platovými podmínkami, za nichž je práce vykonávána. Při sjednávání pracovního poměru je zaměstnavatel povinen dodržovat zásadu rovného zacházení, zákaz diskriminace a zneužívání práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.

Pracovní smlouva musí splňovat určité formální a obsahové **náležitosti**. Především musí být uzavřena v **pisemné formě**. V pracovní smlouvě je zaměstnavatel povinen se zaměstnancem dohodnout tzv. **podstatné náležitosti**, kterými jsou druh práce, místo výkonu práce a den nástupu do práce, bez nichž by smlouva nebyla platná.

V pracovní smlouvě lze dohodnout i další podmínky, na kterých mají účastníci zájem. Pokud by pracovní smlouva obsahovala ujednání, která by svým obsahem odporovala právním předpisům, byla by pracovní smlouva v této části neplatná. Neplatné by bylo např. ujednání, kterým by se zaměstnanec předem vzdával některých svých práv.

➤ Dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr

Představují určitý **doplňěk** ke klasické pracovní smlouvě. Zaměstnanec při nich nepožívá stejné ochrany jako v případě pracovní smlouvy, např. nárok na dovolenou. Mohou existovat v souběhu s pracovním poměrem, ať již ve vztahu k témuž zaměstnavateli (v rámci vedlejší činnosti) nebo k zaměstnavatelům různým. Rozlišujeme dohodu o pracovní činnosti (kterou lze uzavřít maximálně na polovinu stanovené týdenní pracovní doby u konkrétního zaměstnavatele) a dohodu o provedení práce (uzavírá se v tehdy, jestliže předpokládáný rozsah práce (pracovního úkolu) nepřesáhne u jednoho zaměstnavatele 100 hodin v kalendářním roce).

8. 3. Práva a povinnosti zaměstnance

Zákoník práce stanoví **zásadu rovného zacházení** zaměstnavatelů se **všemi zaměstnanci**, pokud jde o pracovní podmínky, odměňování za práci, odbornou přípravu a funkční nebo jiný postup v zaměstnání. Zakázána je jak přímá, tak nepřímá diskriminace v pracovněprávních vztazích z důvodů pohlaví, sexuální orientace, jazyka, víry, náboženství, politického nebo jiného smýšlení atd. Pokud dojde k porušení práv a povinností vyplývajících z rovného zacházení nebo k diskriminaci, má zaměstnanec právo požadovat po zaměstnavateli, aby bylo upuštěno od tohoto porušování, aby byly odstraněny následky tohoto porušování a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by takové zjednáání nápravy nebylo postačující, pak v případě, že byla ve značné míře snížena důstojnost zaměstnance, má zaměstnanec právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výši náhrady určuje soud.

Nejvyšší přípustný rozsah **týdenní pracovní doby** stanoví zákoník práce (§ 83a odst. 1) na **40 hodin**. Základní výměra dovolené (pracovní volno s náhradou mzdy) činí v ČR **čtyři týdny**.

Minimální mzdou se rozumí nejnižší peněžité plnění, které je povinen poskytnout podle zákoníku práce zaměstnavatel zaměstnanci za vykonanou práci. Výši minimální mzdy a popřípadě podmínky pro určení minimální mzdy stanoví vláda svým nařízením.

Minimální mzda od 1. července 2006 činí

- 48,10 Kč za každou hodinu odpracovanou zaměstnancem v rámci stanovené pracovní doby,
- 7 955 Kč za měsíc pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou.

V případě, kdy není uzavřena kolektivní smlouva nebo mzda není v kolektivní smlouvě sjednána, nesmí být mzda nižší než příslušný minimální mzdový tarif. Vláda stanoví nařízením **minimální mzdové tarify** (nařízení vlády č. 333/1993 Sb., o stanovení minimálních mzdových tarifů a mzdového zvýhodnění za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém pracovním prostředí a za práci v noci).

S ohledem na poslání **ženy** jako matky a zvláštnosti jejího organismu poskytuje legislativa ženám, zejména těhotným ženám a matkám, v pracovněprávních vztazích **zvýšenou ochranu a péči**. Některé práce jsou dokonce ženám zakázány.

➤ **Mateřská dovolená**

Zaměstnavatel je povinen omluvit nepřítomnost zaměstnankyně v práci po dobu, která souvisí s porodem a péčí o narozené dítě, v rozsahu 28 týdnů, a porodila-li žena zároveň dvě nebo více dětí nebo jde-li o ženu osamělou, v rozsahu 37 týdnů (obecná délka mateřské dovolené).

Mateřská dovolená v souvislosti s porodem nesmí být nikdy kratší než 14 týdnů a nemůže v žádném případě skončit ani být přerušena před uplynutím šesti týdnů ode dne porodu.

Po dobu čerpání mateřské dovolené nebo rodičovské dovolené nepřisluší matce/otci náhrada platu. Po tuto dobu pobírá dotyčná osoba hmotné zabezpečení formou dávek nemocenského pojištění a státní sociální podpory, které jim náleží za podmínek upravených v předpisech o nemocenském pojištění (peněžitá pomoc v mateřství, peněžitá pomoc), resp. v zákoně o státní sociální podpoře (rodičovský příspěvek). V podrobnostech odkazujeme na kapitulu 10. 4.

➤ **Rodičovská dovolená**

Rodičovská dovolená se poskytuje

- zaměstnankyni – matce dítěte po skončení mateřské dovolené a/nebo
- zaměstnanci – otci dítěte od narození dítěte,

a to v rozsahu, o jaký požádají, ne však déle než do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let. Rovněž rodičovská dovolená je důležitou osobní překážkou v práci, kdy je zaměstnavatel povinen nepřítomnost v práci omluvit. Mateřskou a rodičovskou dovolenou jsou zaměstnankyně i zaměstnanec oprávněni čerpat současně.

Zákoník práce a předpisy prováděcí a související detailně upravují nároky zaměstnanců vyplývající z pracovního poměru. Dodržování práv a povinností vyplývajících z právních předpisů v pracovněprávních vztazích ohledně odměňování zaměstnanců, náhrady mzdy nebo platu, pracovní doby a doby odpočinku, zajištění bezpečnosti práce a bezpečnosti provozu technických zařízení, zaměstnávání mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti kontroluje **Státní úřad inspekce práce** (www.suip.cz) a jemu podřízené oblastní inspektoráty práce. V případě porušení výše uvedených povinností ze strany zaměstnavatele se lze obrátit s podnětem na tyto správní úřady.

8. 4. Zprostředkování zaměstnání a další služby zaměstnanosti

Významnou úlohu při realizaci práva na zaměstnání mají **úřady práce**. Nejdůležitějšími službami, které úřady práce v tomto směru zajišťují, jsou (bezplatné) zprostředkování zaměstnání, poradenské a informační služby, zprostředkování rekvalifikace a vyplácení podpory v nezaměstnanosti a podpory při rekvalifikaci.

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Právo na zaměstnání, a to ve stejném rozsahu jako občanům ČR, náleží cizincům za podmínky, že mají v ČR povolen trvalý pobyt nebo jim byl udělen azyl.

Úřady práce vedou **evidenci uchazečů o zaměstnání**. Zařazení do této evidence může využít oprávněná osoba, která není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost, ani nestuduje. Uchazeč o zaměstnání je povinen poskytovat úřadu práce na jeho vyzvání potřebnou součinnost při zprostředkování zaměstnání. Uchazeč o zaměstnání může být z evidence vyřazen, jestliže bez závažných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání, jestliže odmítne nastoupit na dohodnutou rekvalifikaci nebo maří-li součinnost s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání.

Uchazeč o zaměstnání má za stanovených podmínek nárok na **podporu v nezaměstnanosti**. Výše podpory v nezaměstnanosti se stanoví procentní sazbou

z průměrného měsíčního čistého výdělku, kterého uchazeč o zaměstnání dosáhl ve svém posledním zaměstnání. Maximální výše podpory v nezaměstnanosti činí 2,5násobek částky životního minima.

V souvislosti se změnou koncepce institutu životního minima od 1. 1. 2007 dojde mimo jiné ke změně zákona o zaměstnanosti v těch částech, kde se tento institut využívá. To se týká také maximální výše podpory v nezaměstnanosti. Maximální výše podpory v nezaměstnanosti bude od 1. 1. 2007 činit 0,58násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém byla podána žádost o podporu v nezaměstnanosti.

Úřady práce vedou evidenci volných pracovních míst, která je zároveň dostupná na integrovaném portálu MPSV - <http://portal.mpsv.cz/sz>

Kromě úřadů práce lze při hledání práce využít také služeb tzv. agentur práce, které mají ke zprostředkování zaměstnání povolení vydané Ministerstvem práce a sociálních věcí. Pokud bylo agentuře uděleno „Povolení ke zprostředkování zaměstnání cizinců na území České republiky“, může na území ČR zprostředkovávat zaměstnání i cizincům s přechodným pobytem. Zprostředkování zaměstnání mohou agentury práce provádět nejen bezplatně, ale i za úhradu, která však nemůže být požadována od fyzické osoby, které je zaměstnání zprostředkováváno. Zaměstnání lze nalézt též prostřednictvím široké nabídky tištěných **inzerčních novin a internetových vyhledávačů.**

8. 5. Odbory

Zaměstnanci mají právo se sdružovat v odborech, jejichž účelem je bránit jejich práva a vyjednávat se zaměstnavateli co nejvýhodnější pracovní podmínky. Zákoník práce a další právní předpisy propůjčují odborům celou řadu pravomocí. Odbory tak např. dbají o dodržování pracovněprávních předpisů či uzavírají jménem zaměstnanců tzv. kolektivní smlouvy, zakládající nároky zaměstnanců v rámci podniku či celého výrobního odvětví.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Podrobné informace k zaměstnávání cizinců v ČR naleznete na integrovaném portálu Ministerstva práce a sociálních věcí věnovaném zaměstnanosti – <http://portal.mpsv.cz/sz> (►Zahraniční zaměstnanost)
- Výčet kategorií cizinců, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání, naleznete na Integrovaném portálu MPSV věnovaném zaměstnanosti – <http://portal.mpsv.cz/sz> (►Zahraniční zaměstnanost ►Zaměstnávání cizinců ►Zvláštní případy)
- Seznam úřadů práce – <http://portal.mpsv.cz> (►Zaměstnanost ►Informace z úřadů práce)

- Vzor žádosti o povolení k zaměstnání a další potřebné formuláře je možno stáhnout z integrovaného portálu MPSV věnovaného zaměstnanosti – <http://portal.mpsv.cz/sz> (►Zahraniční zaměstnanost ►Formuláře ke stažení)
- Výčet kategorií cizinců, kterým úřad práce vydá povolení bez ohledu na situaci na trhu práce, najdete na Integrovaném portálu MPSV věnovaném zaměstnanosti – <http://portal.mpsv.cz/sz> (►Zahraniční zaměstnanost ►Zaměstnávání cizinců ►Zvláštní případy)
- Seznam aktuálních pracovněprávních předpisů lze nalézt na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí – <http://www.mpsv.cz> (►Práce a právo)
- Tiskopis žádosti o zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání a žádosti o podporu v nezaměstnanosti je k dispozici na kterémkoli úřadu práce nebo ke stažení z adresy <http://portal.mpsv.cz> (►Zaměstnanost ►Pro občany ►Formuláře ke stažení)
- Seznam agentur práce naleznete na integrovaném portálu MPSV – <http://portal.mpsv.cz> (►Zaměstnanost ►Pro občany ►Agentury práce ►klik na „hledej“ = zobrazí se seznam všech agentur práce)
- Více informací o odborech a jednotlivých odborových svazech najdete například na internetových stránkách Českomoravské konfederace odborových svazů – <http://www.cmkos.cz>

9. PODNIKÁNÍ V ČR

Osoba, která samostatně vykonává výdělečnou činnost, tzn. podniká či provozuje jinou hospodářskou činnost, se označuje jako **osoba samostatně výdělečně činná**.

9. 1. Živnostenské podnikání

Živnostenské podnikání v ČR upravuje zákon č. 455/1990 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění. Fyzická osoba s trvalým pobytem (bydlištěm) nebo právnická osoba se sídlem mimo území České republiky (dále jen „zahraniční osoba“) může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud ze živnostenského nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného. Za českou osobu se považuje fyzická osoba s povoleným trvalým pobytem, resp. uděleným azylem nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky. **Cizinci s trvalým pobytem a azylanté** tak mají v oblasti živnostenského podnikání stejné postavení jako občané ČR. Cizinci, kteří nemají trvalý pobyt na území ČR, nejedná-li se o státní příslušníky Evropské unie, státní příslušníky jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru a občany Švýcarské konfederace, musí mít za účelem podnikání povolení k pobytu (vízum, povolení k dlouhodobému pobytu, viz níže).

Provozování živnosti zahraničními fyzickými osobami je vázáno na následující všeobecné a zvláštní podmínky. Všeobecnými podmínkami jsou (od 1. srpna 2006):

- dosažení věku 18 let;
- způsobilost k právním úkonům;
- bezúhonnost;
- skutečnost, že fyzická osoba, pokud na území ČR podniká nebo podnikala, nemá na svém osobním účtu evidovány daňové nedoplatky z tohoto podnikání;
- skutečnost, že fyzická osoba, pokud na území ČR podniká nebo podnikala, nemá nedoplatky na platbách pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti;
- skutečnost, že fyzická osoba, pokud na území ČR podniká nebo podnikala, nemá nedoplatky na pojistném na veřejném zdravotním pojištění.

Zvláštními podmínkami provozování živnosti jsou odborná nebo jiná způsobilost, pokud je živnostenský zákon nebo zvláštní předpisy vyžadují.

Platná právní úprava rozeznává:

- **živnosti ohlašovací** (u nichž právo provozovat živnost vzniká ve většině případů již ohlášením živnosti příslušnému živnostenskému úřadu a osvědčuje se vydáním živnostenského listu),
- **živnosti koncesované**, u nichž je právo podnikat vázáno na souhlasné stanovisko věcně příslušného orgánu státní správy; vzniká udělením koncese a koncesní listiny.

Ohlášení nebo **žádost o koncesi** je možno podat osobně u **příslušného obecního živnostenského úřadu** (obecním živnostenským úřadem je odbor obecního úřadu obcí s rozšířenou působností). Zahraniční fyzická osoba podává ohlášení nebo žádost o koncesi živnostenskému úřadu příslušnému podle místa povoleného pobytu na území České

republiky, popř. (nelze-li příslušnost takto určit) dle místa podnikání na území České republiky. Doklady k žádosti, které nebyly vydány v českém jazyce, musí být úředně přeloženy a opatřeny vyšším ověřením (superlegalizací či apostillou, blíže viz kapitola 4. 4.). S výjimkou dokladů o vzdělání vydaných v členském státu EU nebo předkládaných osobou z tohoto státu, musí být doklady o vzdělání vydané v zahraničí nostrifikovány (srovnej kapitoly 6.5. a 6.7.). U ohlašovaných živností vydá živnostenský úřad živnostenský list nejpozději do 15 dnů, o koncesi rozhodne do 60 dnů.

Pokud ohlašuje živnost nebo žádá o koncesi cizinec – zahraniční fyzická osoba, která je povinna doložit též doklad o povolení k pobytu a která prokázala splnění všech podmínek s výjimkou podmínky povolení k pobytu, vydá jí živnostenský úřad pro účely řízení o povolení k pobytu potvrzení o tom, že k datu vydání tohoto potvrzení splňuje všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti (toto potvrzení neopravňuje k provozování živnosti). Tímto potvrzením poté cizinec na zastupitelském úřadě/cizinecké policii prokazuje účel pobytu v ČR při podání žádosti o vízum nad 90 dnů/povolení k dlouhodobému pobytu za účelem podnikání. Doloží-li pak cizinec uvedené vízum/povolení k dlouhodobému pobytu do 6 měsíců ode dne vydání potvrzení, vydá mu živnostenský úřad do 15 dnů živnostenský list (v opačném případě zahájí živnostenský úřad řízení o tom, že ohlášením oprávnění nevzniklo).

Daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob je povinen podat každý, jehož roční příjmy přesáhly 15.000 Kč. Daňové přiznání se podává na místně příslušném finančním úřadě do 31. 3. příslušného roku nebo do 30. 6. v případě, že formuláře k daňovému přiznání vyplňuje daňový poradce. S dotazy na vaše daňové povinnosti při výkonu živnostenského podnikání se můžete obrátit na finanční úřad v místě výkonu vašeho podnikání.

9. 2. Obchodní společnosti

Právní úprava obchodních společností je obsažena v zákoně č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění. Obchodní společnosti jsou právnickými osobami.

Oprávnění zahraniční osoby podnikat na území ČR vzniká ke dni zápisu této osoby do obchodního rejstříku. Cizinci musí mít za účelem podnikání prostřednictvím obchodní společnosti **povolení k pobytu za účelem účasti na právnické osobě** (při podání žádosti o vízum nad 90 dnů/povolení k dlouhodobému pobytu prokazuje cizinec účel pobytu výpisem z obchodního rejstříku).

Obchodní společnosti, družstva, jiné právnické osoby a zahraniční osoby se zapisují do obchodního rejstříku. **Obchodní rejstřík** je každému přístupný veřejný seznam vedený krajským soudem (tzv. rejstříkový soud) podle místa sídla obchodní společnosti. Každý má právo do něj nahlížet, pořizovat si z něho kopie a výpisy. Zapisují se do něj zákonem stanovené údaje týkající se obchodní společnosti.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Živnostenské úřady vedou o podnikatelích **živnostenský rejstřík**, do něhož můžete nahlédnout na internetových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu – <http://tzp.mpo.cz>. (► Hledání v registru)

- Podrobné informace k **podmínkám živnostenského podnikání** cizinců v ČR naleznete na:
 - Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Životní situace ► Podnikatel ► Živnostníci);
 - každém živnostenském úřadě, jejichž seznam naleznete rovněž na Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Adresář);
 - na internetových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu – <http://www.mpo.cz> (► Podpora podnikání ► Živnostenské podnikání);
 - v „*Informačním materiálu pro zahraniční fyzické osoby podnikající podle živnostenského zákona na území České republiky*“ dostupném v několika jazykových verzích na internetových stránkách Ministerstva průmyslu a obchodu – <http://www.mpo.cz> (► Podpora podnikání ► Živnostenské podnikání ► Integrace cizinců ► Projekt č. 1/2005).
- Adresář finančních úřadů naleznete na internetových stránkách Ministerstva financí – <http://www.mfcr.cz> (► Daně a cla ► Daňová správa) a na Portálu veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (► Adresář ► Úřady veřejné správy podle druhu ► Daňová správa)
- Formuláře pro daňové přiznání a další tiskopisy jsou k dispozici na podatelkách finančních úřadů a lze je stáhnout i z internetových stránek Ministerstva financí – <http://www.mfcr.cz> (► Daně a cla ► Daně ► Tiskopisy ke stažení)
- Obchodní rejstřík je dostupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti – <http://www.justice.cz/or>

10. SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

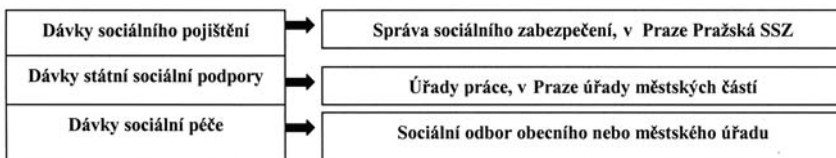
Osoby (občané ČR, cizinci) jsou v případě potřeby zabezpečeny (chráněny) třemi systémy:

sociální pojištění	státní sociální podpora	sociální péče
--------------------	-------------------------	---------------

Tyto tři systémy tvoří vzájemně provázaný a doplňující se celek.

10. 1. Organizace a správa sociálního zabezpečení

Příslušnými orgány pro řízení a rozhodování o dávkách plynoucích ze sociálního pojištění jsou okresní správy sociálního zabezpečení (OSSZ), v Praze Pražská správa sociálního zabezpečení (PSSZ), její územní pracoviště a Česká správa sociálního zabezpečení v Praze. Tato řídí a kontroluje činnost OSSZ a PSSZ. Příslušnými orgány pro dávky státní sociální podpory jsou úřady práce, v hlavním městě Praze úřady městských částí a pro dávky sociální péče je kontaktním místem sociální odbor příslušného (dle místa bydliště) obecního nebo městského úřadu.

10. 2. Sociální pojištění

➤ Nemocenské pojištění

Součástí sociálního zabezpečení je **nemocenské pojištění** (zákon č. 54/1956 Sb.). Nemocenské pojištění je určeno pro výdělečně činné osoby a jeho účelem je tyto osoby zabezpečit peněžitými dávkami v době, kdy ztrácejí příjem z výdělečné činnosti z důvodu krátkodobé sociální události, zejména z důvodu nemoci, těhotenství a mateřství.

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Nemocenského pojištění jsou účastni **zaměstnanci**, popř. další osoby jim postavené na roveň (kdo se považuje za zaměstnance, je taxativně uvedeno v zákoně o nemocenském pojištění) a **osoby samostatně výdělečně činné**.

Systém nemocenského pojištění České republiky je založen na těchto principech:

- nemocensky pojištěny jsou jen osoby, které patří do okruhu pojištěných osob a pracují v rozsahu zakládajícím účast na tomto pojištění,
- v době vzniku sociální události musí být žadatel o dávku účasten nemocenského pojištění nebo mu musí v této době trvat ze skončeného zaměstnání ochranná lhůta,

- žadatel o dávku musí splnit podmínky dané právním předpisem pro přiznání příslušné dávky,
- výše dávky se vypočítává pouze z příjmů dosažených žadatelem o dávku, které podléhají odvodu pojistného na sociální zabezpečení,
- na nemocenské pojištění se platí povinně pojistné.

Z nemocenského pojištění se **zaměstnancům** (jejich **účasť** je na nemocenském pojištění **povinná**) poskytují 4 dávky:

- nemocenské,
- podpora při ošetřování člena rodiny,
- vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství,
- peněžité pomoci v mateřství.

Nemocenské

Nárok na nemocenské má zaměstnanec účastný nemocenského pojištění, který byl uznán lékařem dočasně práceneschopným k výkonu dosavadního zaměstnání nebo z důvodu nařízené karantény. Nemocenské lze poskytovat po dobu jednoho roku; do doby trvání pracovní neschopnosti se započítávají za stanovených podmínek i doba trvání předchozích pracovních neschopností spadajících do období jednoho roku před vznikem pracovní neschopnosti.

Podpora při ošetřování člena rodiny

Nárok na podporu při ošetřování člena rodiny má zaměstnanec, který

- nemůže pracovat, protože musí ošetřovat nebo pečovat o dítě mladší 10 let, nebo musí ošetřovat jiného člena rodiny,
- má společnou domácnost s ošetřovaným členem rodiny; tato podmínka se nezkoumá při ošetřování (péči) dítěte mladšího 10 let rodičem.

Podpora při ošetřování člena rodiny se poskytuje nejvýše po dobu prvních 9 kalendářních dnů (u osamělých zaměstnanců nejvýše po dobu 16 kalendářních dnů), pokud v nich potřeba ošetřování (péče) trvá.

Peněžité pomoci v mateřství

Nárok na peněžitou pomoc v mateřství má zaměstnankyně, která

- byla účastna nemocenského pojištění aspoň 270 dnů v posledních dvou letech před porodem,
- těhotenství skončilo porodem,
- nevykonává práci v tom zaměstnání, z něhož byla dávka přiznána.

Peněžité pomoci v mateřství se poskytuje po dobu 28 týdnů, popř. 37 týdnů u osamělých žen nebo u žen, které porodily zároveň dvě nebo více dětí a starají se aspoň o dvě z nich. Poskytuje se od 6. až 8. týdne před očekávaným dnem porodu.

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

Nárok na vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství má zaměstnankyně,

- která byla převedena z důvodu těhotenství nebo mateřství na jinou práci,
- u které došlo ke snížení výdělků z důvodu převedení.

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství se poskytuje nejdéle do nástupu zaměstnankyně na mateřskou dovolenou a po jejím ukončení nejdéle do devátého měsíce po porodu.

Nemocenské pojištění **osob samostatně výdělečně činných** (dále je OSVČ) je **dobrovolné** a vzniká na základě přihlášky k účasti na nemocenském pojištění OSVČ na předepsaném tiskopisu. Účast vzniká ode dne uvedeného v přihlášce; nejdříve však ode dne jejího podání na okresní správě sociálního zabezpečení. Výjimkou je případ, kdy se OSVČ může přihlásit zpětně. Zpětně se může přihlásit OSVČ, která podá přihlášku do 8 dnů od zahájení (znovuzahájení) samostatné výdělečné činnosti.

Z nemocenského pojištění osob samostatně výdělečně činných náleží:

- nemocenské,
- peněžitá pomoc v mateřství.

Pro poskytování dávek nemocenského pojištění platí pro OSVČ obdobně to, co pro zaměstnance, s těmito odchylkami:

- musí být účastna nemocenského pojištění OSVČ po dobu 3 měsíců před vznikem dočasné pracovní neschopnosti. Splnění této podmínky se nevyžaduje, pokud účast na pojištění vznikla od zahájení nebo znovuzahájení samostatné výdělečné činnosti,
- musí být zapláceno pojistné na nemocenské pojištění,
- pro nárok na peněžitou pomoc v mateřství se vyžaduje trvání účasti na pojištění OSVČ aspoň 180 dnů v období jednoho roku před porodem,
- OSVČ nesmí osobně vykonávat samostatnou výdělečnou činnost.

Uplatňování nároku

Nárok na dávku nemocenského pojištění uplatní pojištěnec předložením předepsaného tiskopisu vystaveného ošetřujícím lékařem. Žádost o dávku podávají zaměstnanci u svého zaměstnavatele. OSVČ podávají žádost o dávku u okresní správy sociálního zabezpečení, příslušné podle místa svého trvalého bydliště nebo výkonu samostatné výdělečné činnosti (nemá-li OSVČ místo trvalého bytu na území ČR).

Výplata dávek nemocenského pojištění

Je-li zaměstnanec zaměstnán u zaměstnavatele zaměstnávajícího více než 25 zaměstnanců (organizace), vyplácí mu tento zaměstnavatel dávky nemocenského pojištění. Je-li zaměstnanec zaměstnán u zaměstnavatele zaměstnávajícího do 25 zaměstnanců (malá organizace), vyplácí mu dávky příslušná okresní správa sociálního zabezpečení. OSVČ vyplácí dávky nemocenského pojištění příslušná okresní správa sociálního zabezpečení.

Výše nemocenského, podpory při ošetřování člena rodiny, peněžité pomoci v mateřství se odvíjí od výše příjmů. Blíže viz www.mpsv.cz (► Nemocenské pojištění ► Výpočet dávek nemocenského pojištění).

Dnem **1. ledna 2007** nabývá účinnosti nový **zákon o nemocenském pojištění** (č. 187/2006 Sb.). Zásadní změny, které nový zákon přináší, se týkají zejména: **nemocenského**

- vyplácí se vždy až od 15. kalendářního dne trvání dočasné pracovní neschopnosti, a to za kalendářní dny,

- v prvních 14 dnech trvání dočasné pracovní neschopnosti je zaměstnanci zaměstnavatelem poskytována náhrada mzdy, a to za pracovní dny.

peněžitě pomoci v mateřství

- umožňuje se střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte při péči o dítě s nárokem na peněžitou pomoc v mateřství. Střídání se umožňuje od počátku 7. týdne ode dne porodu.

provádění nemocenského pojištění

- nemocenské pojištění zaměstnanců provádějí jen okresní správy sociálního zabezpečení, které také dávku v zákonem stanovené lhůtě vyplatí.

➤ **Důchodové pojištění**

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Důchodové pojištění je v ČR **povinné** a pokrývá všechny ekonomicky aktivní osoby.

Ze základního důchodového pojištění se poskytují důchody starobní, plný invalidní, částečný invalidní, vdovský, vdovecký a sirotčí (zákon č. 155/1995 Sb.). Důchod se skládá ze dvou složek, a to ze základní výměry (stanovené pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a z procentní výměry. O nároku na důchod, jeho výši a výplatě rozhoduje Česká správa sociálního zabezpečení v Praze (zákon č. 582/1991 Sb.).

Pojištěnec má nárok na **obecný starobní důchod**, jestliže:

- získal dobu pojištění nejméně 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (dále jen „důchodový věk“), nebo
- získal dobu pojištění 15 let a dosáhl aspoň 65 let věku.

Obecný důchodový věk je diferencován s ohledem na to, zda se jedná o muže nebo o ženu.

Důchodce může pobírat obecný starobní důchod a být zaměstnán, jen pokud vykonává výdělečnou činnost na základě pracovněprávního vztahu na dobu určitou, nejdéle na 1 rok.

Pojištěnec má nárok na dva typy **předčasného starobního důchodu** (jestliže do dosažení důchodového věku chybí pojištěnci dva nebo tři roky).

Poživatel předčasného starobního důchodu může vykonávat výdělečnou činnost pouze za předpokladu, že její rozsah nezakládá účast na pojištění.

Pojištěnec má nárok na **plný invalidní důchod** jestliže

- se stal plně invalidním (pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %) a
- získal potřebnou dobu pojištění, nebo
- jestliže se stal plně invalidním následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání (doba pojištění se v tomto případě nezjišťuje).

Souběh nároku na výplatu plného invalidního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti je možný, neboť zákon o důchodovém pojištění tento souběh nezakazuje.

Pojištěnec má nárok na **částečný invalidní důchod** jestliže

- se stal částečně invalidním (pokles schopnosti soustavně výdělečné činnosti nejméně o 33 %) a
- získal potřebnou dobu pojištění, nebo
- jestliže se stal částečně invalidním následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Souběh nároku na výplatu částečného invalidního důchodu s příjmem z výdělečné činnosti je možný, neboť zákon o důchodovém pojištění tento souběh nezakazuje.

Pojištěnec je dále plně (částečně) invalidní, jestliže mu dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav značně ztěžuje obecné životní podmínky (okruh těchto zdravotních postižení stanoví prováděcí vyhláška).

Pojištěnka(ec) má nárok na **vdovský nebo vdovecký důchod**, jestliže

- zemřelý manžel(ka) byl buď poživitelem starobního, plného invalidního nebo částečného invalidního důchodu, anebo
- splnil(a) ke dni smrti podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na plný invalidní důchod nebo podmínky nároku na starobní důchod,
- nebo zemřel následkem pracovního úrazu (nemoci z povolání).

Vdovský (vdovecký) důchod náleží vždy po dobu jednoho roku od smrti manžela(ky). Po uplynutí této doby má vdova nebo vdovec nárok na vdovský nebo vdovecký důchod, jestliže splňuje aspoň jednu z následujících podmínek:

- pečuje o nezaopatřené dítě,
- pečuje o nezletilé dlouhodobě těžce zdravotně postižené dítě vyžadující mimořádnou péči nebo o zletilé dítě, které je převážně nebo úplně bezmocné,
- pečuje o převážně nebo úplně bezmocného svého rodiče nebo rodiče zemřelého manžela, který s ní žije v domácnosti, nebo o takového rodiče, který je částečně bezmocný a starší osmdesáti let,
- je plně invalidní,
- dosáhla věku 55 let (vdovec dosáhl věku 58 let) nebo důchodového věku, je-li důchodový věk nižší.

Nárok na vdovský (vdovecký) důchod vznikne znovu, jestliže se po zániku dřívějšího nároku na vdovský (vdovecký) důchod splní některá z výše uvedených podmínek do pěti roků.

Na **sirotčí důchod** má nárok nezaopatřené dítě, zemřel-li rodič (osvojitel) dítěte nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, a dítě bylo na tuto osobu v době její smrti převážně odkázáno výživou, kterou nemohli ze závažných důvodů zajistit jeho rodiče; rodič (osvojitel) a uvedená osoba však museli splňovat stejné podmínky, které jsou stanoveny pro nárok na vdovský (vdovecký) důchod. V případě úmrtí obou rodičů vzniká nárok na sirotčí důchod po každém z rodičů.

Žádost o přiznání kteréhokoliv druhu důchodu se podává u zaměstnavatele nebo u okresní správy sociálního zabezpečení.

Blíže viz www.mpsv.cz nebo www.cssz.cz (Důchodové pojištění).

Penzijní připojištění se státním příspěvkem (zákon č. 42/1994 Sb.) zavedlo určitou nadstavbu nad základním systémem důchodového pojištění, která jeho účastníkovi rozšiřuje možnost formou dlouhodobého spoření zajistit si doplňkový příjem k budoucímu důchodu z důchodového pojištění. Účastníkem může být i cizinec, jestliže dovršil 18 let věku, má bydliště na území České republiky nebo na území kteréhokoliv členského státu EU, je účasten veřejného zdravotního pojištění, sociálního pojištění nebo je poživitelem důchodu z českého důchodového pojištění.

Účast je dobrovolná a uzavírá se na základě smlouvy účastníka s některým z penzijních fondů působících na trhu v České republice. Penzijní fondy spravují finanční prostředky do systému vložené a vyplácí též dávky penzijního připojištění. Penzijní fondy se řídí penzijními plány. Účastník před podpisem smlouvy musí být seznámen s penzijním plánem a statutem penzijního fondu.

Z penzijního připojištění se poskytují starobní penze (musí být sjednána vždy), invalidní penze, výsluhová penze, pozůstalostní penze, jednorázové vyrovnání a odbytné.

> **Pojistné na sociální zabezpečení**

Pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění, je spolu s příspěvkem na státní politiku zaměstnanosti upraveno zákonem č. 589/1992 Sb.

Sazby pojistného z vyměřovacího základu činí:

- u zaměstnavatelů 26 % (z toho 3,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti),
- u zaměstnanců 8 % (z toho 1,1 % na nemocenské pojištění, 6,5 % na důchodové pojištění a 0,4 % na státní politiku zaměstnanosti)
- u osob samostatně výdělečně činných 29,6 % na důchodové pojištění a na státní politiku zaměstnanosti (z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,6 % na státní politiku zaměstnanosti) a 4,4 % na nemocenské pojištění,
- u osob dobrovolně účastných důchodového pojištění 28 % na důchodové pojištění.

10. 3. Životní minimum

Životní minimum je společensky uznanou hranicí minimálního příjmu, pod kterou nastává stav hmotné nouze. Je využíváno při zjišťování nároku na některé dávky státní sociální podpory a tvoří základ pro výpočet většiny těchto dávek.

Podle zákona č. 463/ 1991 Sb., o životním minimu, v platném znění, se skládá ze dvou částí:

částky na osobní potřeby členů domácnosti	částky na domácnost
---	---------------------

Částka na osobní potřeby slouží na pokrytí výživy a dalších základních osobních potřeb, jako je ošacení, obuv apod. Rozlišuje se pět částek životního minima na osobní potřeby, pro dospělou osobu a čtyři částky pro nezaopatřené děti podle věku.

Částka na domácnost slouží k úhradě nezbytných společných nákladů na domácnost, tj. především nákladů na bydlení a související služby. Jsou stanoveny čtyři úrovně částek životního minima na domácnost podle počtu členů v domácnosti.

Životní a existenční minimum (platné od 1. 1. 2007):

Životní minimum je podle nového zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.

Rozlišují se tyto částky životního minima:

- pro jednotlivce,
- pro první dospělou osobu ve vícečetné domácnosti,
- pro každou další dospělou osobu ve vícečetné domácnosti,
- pro nezaopatřené děti (tři věkové skupiny).

Existenční minimum je minimální hranicí peněžních příjmů, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití. Existenční minimum nelze použít u nezaopatřeného dítěte, u poživatele starobního důchodu, u osoby plně invalidní a u osoby starší 65 let.

Životní minimum ani existenční minimum nezahrnují nezbytné náklady na bydlení. Ochrana v oblasti bydlení je řešena v rámci systému státní sociální podpory poskytováním příspěvku na bydlení a v systému pomoci v hmotné nouzi doplatkem na bydlení.

10. 4. Státní sociální podpora

❖ Okruh oprávněných osob:

Dávky státní sociální podpory náleží, pokud má osoba (a u dávek, u nichž se zjišťuje příjem, i společně posuzované osoby) na území České republiky trvalý pobyt. Za osoby s trvalým pobytem jsou považováni pro účely zákona o státní sociální podpoře též cizinci, kteří jsou na území České republiky hlášeni k pobytu déle než 365 dní, osoby kryté přímo aplikovatelným předpisem Evropského společenství apod.

Prostřednictvím státní sociální podpory přispívá stát především rodinám s nezaopatřenými dětmi v případě uznané sociální situace, na jejíž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Poskytování dávek státní sociální podpory je upraveno zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Při posuzování nároku na dávky se nezkoumá majetek rodiny, u některých dávek se zkoumá příjem.

Dávky státní sociální podpory, které nejsou závislé na příjmu rodiny:

- ✓ rodičovský příspěvek - nárok na rodičovský příspěvek má rodič, jestliže osobně celodenně a řádně pečuje o dítě do 4 let věku nebo do 7 let, je-li dítě dlouhodobě zdravotně postižené;
- ✓ dávky péstounské péče - těmito dávkami se přispívá na potřeby spojené s péčí o dítě, které bylo svěřeno do péstounské péče.

- ✓ porodné - touto dávkou se matce jednorázově přispívá na náklady související s narozením dítěte;
- ✓ pohřebné - na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb osobě, která měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR, nebo byl-li pohřeb vypraven v ČR.

Dávky státní sociální podpory, které jsou závislé na příjmu rodiny:

- ✓ přídavek na dítě - přídavek na dítě je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi; je nárokem dítěte;
- ✓ sociální příplatek - cílem této dávky je pomáhat rodinám s nízkými příjmy kryt náklady spojené se zabezpečováním jejich potřeb. Nárok na sociální příplatek je vázán péčí o nezaopatřené dítě a na stanovenou hranici příjmů v rodině;
- ✓ příspěvek na bydlení - touto dávkou stát přispívá na náklady na bydlení rodinám a jednotlivcům s nízkými příjmy;
- ✓ příspěvek na školní pomůcky - dávka je určena ke krytí mimořádných výdajů rodin s dětmi, které začínají plnit povinnou školní docházku.

Žádosti o dávky státní sociální podpory se podávají na předepsaných tiskopisech na úřadech práce (úřadech městských částí v hlavním městě Praze) podle místa pobytu žadatele. Vzhledem k relativně častým změnám dílčích podmínek, za kterých jsou dávky státní sociální podpory poskytovány, doporučujeme využívat internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí nebo přímo kontaktovat pracovníky úřadů práce (úřadů městských částí Prahy).

10. 5. Sociální péče

Sociální péče zahrnuje především dávky sociální péče a sociální služby.

Dávky sociální péče

V České republice existuje řada dávek sociální péče, které umožňují řešit nepříznivou sociální situaci jednotlivců nebo rodin.

Osobám s nedostatečnými příjmy poskytují pověřené obecní úřady dávky sociální péče podle zákona o sociální potřebnosti (zákon č. 482/1991 Sb., o sociální potřebnosti, ve znění pozdějších předpisů). Tyto dávky se poskytují z důvodu nízkého příjmu osoby (rodiny) a nemožnosti jeho zvýšení vlastním přičiněním (vlastní prací, využitím majetku apod.).

❖ Okruh oprávněných osob:

Nárok na dávky sociální péče mají osoby s trvalým pobytem na území ČR a osoby, kterým toto právo zakládá mezinárodní smlouva, osoby kryté přímo aplikovatelným předpisem Evropského společenství apod.

Od 1. ledna 2007 bude zákon o sociální potřebnosti nahrazen **zákonem o pomoci v hmotné nouzi** (zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi). Podle zákona o pomoci v hmotné nouzi bude poskytován pověřenými obecními úřady: příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Na příspěvek na živobytí a na doplatek na bydlení má nárok při splnění podmínek

- a) osoba, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu,
- b) osoba, které byl udělen azyl nebo doplňková ochrana,
- c) cizinec bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva,
- d) občan členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství,
- e) rodinný příslušník občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplývá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství,
- f) cizinec, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu Evropské unie a jeho rodinný příslušník, pokud mají na území ČR bydliště.

Mimořádnou okamžitou pomoc lze poskytnout mimo výše uvedených osob i dalším osobám, které pobývají na území ČR.

Kromě pomoci z důvodu nízkého příjmu existuje řada dávek sociální péče, které reagují na speciální potřeby osob se zdravotním postižením (např. příspěvek na provoz motorového vozidla, příspěvek na úpravu bytu apod.). Informace o těchto dávkách sociální péče lze získat především na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností.

Kromě dávek sociální péče existuje institut mimořádných výhod pro těžce zdravotně postižené občany. Žádost o přiznání mimořádných výhod se podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa pobytu, zdravotní stav žadatele posuzuje lékař úřadu práce. Vlastnictví průkazu určitého stupně je spojeno s řadou výhod a slev (např. bezplatná doprava městskou hromadnou dopravou, možnost vyhrazeného parkování, bezplatného užití dálnic a rychlostních silnic apod.).

Vzhledem k relativně častým změnám některých dílčích podmínek pro vznik nároku na dávky státní sociální podpory a dávky sociální péče doporučujeme využívat internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí nebo kontaktovat přímo pracovníky úřadů práce nebo obecních úřadů, kteří mohou na základě konkrétnějších informací o Vaší sociální situaci poskytnout přesnější informaci o vzniku nároku na tu kterou dávku.

V každém případě se doporučuje uplatnit žádost, převzetí žádosti si nechte potvrdit v podatelně úřadu nebo pracovníkem příslušného odboru. Přijetí žádosti Vám nemůže být odepráno. V případě nesouhlasu s rozhodnutím máte možnost podat odvolání. Informace o možnosti podat odvolání jsou vždy uvedeny na rozhodnutí v části Poučení.

Sociální služby

Oblast sociálních služeb upravuje nově zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2007.

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Sociální služby a příspěvek na péči jsou poskytovány při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně

- osobě, která je na území České republiky hlášena k trvalému pobytu,
- osobě, které byl udělen azyl,
- cizinci bez trvalého pobytu na území České republiky, kterému tato práva zaručuje mezinárodní smlouva,
- občanovi členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství,
- rodinnému příslušníkovi občana členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k pobytu po dobu delší než 3 měsíce, nevyplyvá-li mu nárok na sociální výhody z přímo použitelného předpisu Evropských společenství,
- cizinci, který je držitelem povolení k trvalému pobytu s přiznaným právním postavením dlouhodobě pobývajících rezidenta v Evropském společenství na území jiného členského státu Evropské unie, pokud je hlášen na území České republiky k dlouhodobému pobytu po dobu delší než 3 měsíce.

Vybrané sociální služby (azylové domy, kontaktní centra, krizová pomoc, nízkoprahová denní centra, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, a terénní programy) jsou poskytovány při splnění podmínek stanovených v zákoně o sociálních službách také osobám legálně pobývajícím na území České republiky.

Informace o sociálních službách a jejich poskytování lze získat např. na městských, případně obecních nebo krajských úřadech (odbory sociálních věcí), v občanských nebo jiných specializovaných poradnách anebo přímo u poskytovatelů sociálních služeb.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Podrobné informace k nemocenskému pojištění získáte na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí – <http://www.mpsv.cz> či na kterékoli okresní správě sociálního zabezpečení (adresář okresních správ naleznete na <http://www.cssz.cz> (►Kontakty)
- Podrobné informace o důchodovém pojištění a jednotlivých důchodech naleznete na internetových stránkách ČSSZ – <http://www.cssz.cz> (►Důchodové pojištění) a MPSV – <http://www.mpsv.cz> (►Důchodové pojištění)

- Podrobné informace k dávkám státní sociální podpory lze získat na úřadu práce dle místa vašeho bydliště (kontakty naleznete v kapitole 16. 2.) a na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí <http://www.mpsv.cz> (► Státní sociální podpora)
- Podrobnější informace o dávkách sociální potřeby a ostatních dávkách sociální péče získáte:
 - u obecních úřadů, pověřených obecních úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností
 - na internetových stránkách MPSV – <http://www.mpsv.cz> (► Dávky sociální péče)
- Více informací k životnímu minimu najdete na internetových stránkách MPSV – <http://www.mpsv.cz> (► Příjmy a životní úroveň)

11. BYDLENÍ

11. 1. Bydlení ve vlastním bytě nebo domě

Jednou z možností jak bydlet, je koupit si byt nebo dům do svého vlastnictví (v praxi je často užíván pojem „osobní“ vlastnictví). Podmínky nabývání nemovitostí cizinci v České republice upravuje devizový zákon č. 219/1995 Sb., v platném znění.

❖ **Okruh oprávněných osob:**

Podle devizového zákona je nabývání bytů a domů cizinci omezeno. Obecně mohou domy a byty nabývat fyzické osoby s trvalým pobytem na území České republiky nebo právnické osoby se sídlem na území České republiky. Blíže podrobnosti obsahuje ustanovení § 17 devizového zákona.

O koupi domu nebo bytu se uzavírá kupní smlouva mezi prodávajícím a kupujícím, která se řídí občanským zákoníkem (zákon č. 40/1964 Sb.). Smlouva musí být uzavřena písemně, jinak je neplatná. **Vlastníkem domu nebo bytu se kupující stává** okamžikem vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí (nikoli tedy okamžikem podpisu kupní smlouvy!). Celý proces týkající se koupě bytu od podpisu kupní smlouvy až po úspěšný vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí je složitý a může trvat i několik měsíců. Je proto vhodné obrátit se v této souvislosti na odborníka v oblasti nemovitostí, kterým může být právník, realitní makléř apod.

11. 2. Bydlení v nájmu

Další možností, jak řešit otázku bydlení, je nájem bytu. Na rozdíl od osobního vlastnictví je dostupnější širšímu okruhu osob, neboť k uzavření nájemní smlouvy nejsou zpravidla nutné větší finanční prostředky. Právní úprava nájmu bytu je rovněž obsažena v občanském zákoníku. Občanský zákoník umožňuje přenechat pronajatý byt nebo jeho část do podnájmu (na dobu určitou i neurčitou).

Nájem bytu vzniká na základě nájemní smlouvy mezi pronajímatelem bytu a nájemcem. **Nájemní smlouva musí být písemná a musí obsahovat minimálně následující údaje, jinak je neplatná:**

- označení stran smlouvy (pronajímatel a nájemce);
- označení bytu (adresa, číslo bytu, počet místností atd.) a jeho příslušenství (chodby, prádelny, sušárny, sklepy, balkony apod.);
- rozsah jejich užívání;
- způsob výpočtu nájemného nebo jeho výše;
- způsob výpočtu úhrad za služby spojené s užíváním bytu nebo jejich výše (za ústřední vytápění, dodávku teplé vody, užívání výtahu, odvoz odpadků apod.).

Práva a povinnosti spojené s nájmem bytu se řídí úpravou obsaženou v občanském zákoníku či smlouvě o nájmu bytu.

Nájem bytu může zaniknout několika způsoby:

- **písemnou dohodou** uzavřenou mezi pronajímatelem a nájemcem,
- **uplynutím doby**, na kterou byl nájemní vztah sjednán,

- **písemnou výpovědí** – v této výpovědi musí být uvedena lhůta, do kdy má nájem skončit, a to nejméně tři měsíce tak, aby skončila ke konci kalendářního měsíce. Výpověď z nájmu bytu může dát nájemce (i bez uvedení důvodu) nebo pronajímatel. Pronajímatel může vypovědět nájem pouze z důvodů uvedených v občanském zákoníku. Nájem může vypovědět s přivolením i bez přivolení soudu.

Pokud pronajímatel vypoví nájem bez přivolení soudu, může nájemce do šedesáti dní podat žalobu na určení neplatnosti k soudu. V tom případě nájemce není povinen byt vyklidit, pokud řízení není ukončeno pravomocným rozhodnutím soudu.

11. 3. Bydlení v družstevních bytech

Nájem bytu ve vlastnictví stavebního bytového družstva má určité zvláštnosti. Každé bytové družstvo je zpravidla vlastníkem jednoho nebo více domů s byty, které přidělují svým členům. **Člen**, kterému byl byt přidělen, má **právo na uzavření nájemní smlouvy s družstvem**. Při řešení otázek týkajících se obsahu nájemního vztahu k družstevním bytům (tj. uzavírání nájemní smlouvy, práva a povinnosti bytového družstva a nájemce apod.) je třeba mít na zřeteli i **stanovy družstva**, na které občanský zákoník odkazuje.

11. 4. Přihlášení k odběru energií a dalších služeb v bytech

Ke kvalitnímu bydlení (ať už je to v nájmu nebo v bytech ve vlastnictví) je třeba zajistit si služby, které s ním souvisejí. Jedná se o přihlášení k odběru plynu, elektrické energie, vody, k odvozu komunálního odpadu, zapojení telefonu apod.

11. 5. Ztráta bydlení

Jestliže při ztrátě bydlení nemohou pomoci příbuzní nebo přátelé, je dobré zkusit se obrátit na některou charitativní organizaci, která pomoc v takových případech nabízí. K těmto charitativním organizacím patří např. Armáda spásy, Česká katolická charita a další. Tyto organizace mají zastoupení po celém území České republiky a mimo jiné provozují také charitativní ubytovny, nejčastěji nazývané azylové domy. Pokud se do potíží dostane matka s dětmi, může se obrátit např. na azylové domy pro matky s dětmi, které jsou provozovány v některých městech. Je však třeba mít na paměti, že všechny tyto domy nebo ubytovny nabízejí ubytování jen na přechodnou dobu (v nouzi). Využít je možné i komerční ubytovny za komerční ceny, které mohou být ve větších městech dost vysoké. Jejich adresu je možné najít např. v telefonních seznamech, na internetových stránkách apod.

Bližší informace o sociálních službách naleznete v kapitole 10.5.

11. 6. Další užitečné informace

➤ **Hypoteční úvěr**

Hypoteční úvěr (nazývaný též hypotéka) je úvěr určený ke koupi nebo stavbě bytu nebo domu pro vlastní bydlení, popř. na jejich rekonstrukci. Žadatelem o hypotéku může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Hypotéku poskytují banky, které si pro její čerpání stanovují různé podmínky. Splácení hypotéky bývá zajištěno zástavním právem k nemovitosti, a to

i rozestavěné. Hypoteční úvěr může mít splatnost až 30 let. Bližší informace o hypotékách podávají jednotlivé banky.

➤ **Stavební spoření**

Stavební spoření je jednou z možností, jak získat finance na koupi, stavbu nebo rekonstrukci bytu či domu. Stavební spoření si může založit osoba, která má trvalý pobyt na území České republiky a má přidělené rodné číslo. Výhod stavebního spoření (státní podpory) tak mohou využít i cizinci s trvalým pobytem v ČR. Bližší informace o stavebním spoření vám podá každá stavební spořitelna.

➤ **Pojištění**

Žádný byt nebo dům nelze na 100 % ochránit před možností vzniku požáru, před vytopením, vykradením apod. Ke zmenšení následků těchto událostí je možné nechat si byt nebo dům pojistit. Bližší informace o pojištění je možné získat v jednotlivých pojišťovnách.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Katastr nemovitostí je dostupný rovněž prostřednictvím internetu na adrese <http://www.cuzk.cz>
- Bližší informace o bydlení v ČR najdete na internetových stránkách Ministerstva pro místní rozvoj – <http://www.mmr.cz> (►Bytová politika) a Ministerstva vnitra – <http://www.mvcr.cz> (►Bezpečnost a prevence ►Bezpečná lokalita)

12. DOPRAVA

12. 1. Městská doprava

Městská hromadná doprava v sobě zahrnuje zejména (systém se liší dle velikosti měst a místní situace) dopravu **autobusem, tramvají, metrem** (pouze Praha). Doprava je **placená** a každé město má svůj vlastní tarifní systém. Jízdné je nutné platit i za dopravu psů a zavazadel, pokud nesplňují podmínky bezplatné přepravy. **Úhrada jízdného je kontrolována revizory a nezaplacení jízdného je sankcionováno uložením vysoké pokuty.**

Bližší informace o výši jízdného a jízdních řádech lze získat osobně, telefonicky či na internetových stránkách jednotlivých dopravních podniků.

V některých městech České republiky je doprava **integrována**, což znamená, že jízdenky určené pro dopravu ve městech můžeme použít i pro dopravu mezi městy. V integrovaných dopravních systémech jednotlivé druhy dopravy (autobusová, vlaková atd.) spolupracují a vytvářejí soustavu vzájemně provázaných linek s jednotným tarifem, přepravními podmínkami a pravidelnými intervaly mezi spoji.

Integrované dopravní systémy vybraných měst:

Praha - Pražská integrovaná doprava (PID) <http://www.ropid.cz>

Brno - Integrovaný dopravní systém Jihomoravského kraje (IDS JMK)
<http://www.idsjmk.cz>

12. 2. Meziměstská doprava

Meziměstská hromadná doprava v České republice v sobě zahrnuje dopravu převážně **autobusem** nebo **vlakem**. Vnitrostátní letecká doprava je používána jen okrajově, a to mezi největšími městy (Praha, Brno, Ostrava).

Meziměstskou autobusovou dopravu zajišťuje na území České republiky řada autobusových dopravců. Každý z těchto dopravců má svůj vlastní tarifní systém, který nabízí **jednorázové jízdenky i předplacené průkazky**. Obdobně jako dopravní podniky městské hromadné dopravy nabízí většina autobusových dopravců **slevy** pro určité skupiny svých cestujících (např. studentům, invalidům, důchodcům, dětem do určitého věku apod.). Více informací o výši jízdného, druhích slev, přepravních podmínkách a jízdních řádech lze získat např. na <http://www.idos.cz>, v informačních centrech jednotlivých dopravců nebo na větších autobusových nádražích (např. ÚAN Florenc Praha, ÚAN Zvonařka Brno, ÚAN Ostrava, apod.).

Železniční dopravu na území ČR zajišťují České dráhy (<http://www.cd.cz>). Tento dopravce nabízí v rámci svého tarifního systému vedle základního jízdného i řadu slev, které jsou dostupné velkému okruhu cestujících.

Spojení v rámci železniční, autobusové nebo městské hromadné dopravy naleznete na internetových stránkách <http://www.idos.cz>. Tato stránka umožňuje vyhledat spojení v každém druhu dopravy zvlášť nebo dokáže tyto jednotlivé druhy dopravy zkombinovat a vyhledat tak optimální spojení.

12. 3. Řidičské oprávnění

K řízení motorového vozidla na území České republiky je nutné řidičské oprávnění, které se prokazuje řidičským průkazem. **Řidičské průkazy** vydávají držitelům řidičských oprávnění **příslušné obecní úřady** nebo **magistráty měst na území České republiky**. Vydání řidičského průkazu je podmíněno absolvováním praktického výcviku, teoretické výuky v autoškole a složením zkoušky z odborné způsobilosti. Řidičské oprávnění uděluje obecní úřad obce s rozšířenou působností.

Držitel řidičského průkazu má povinnost mít řidičský průkaz při řízení motorového vozidla u sebe a na požádání jej předložit ke kontrole.

Řidičský průkaz vydaný v České republice opravňuje jeho držitele i k řízení v zahraničí, pokud cestuje do státu, který tento průkaz uznává. V opačném případě je nutné požádat o vydání **mezinárodního řidičského průkazu**. Žádost o vydání mezinárodního řidičského průkazu může podat pouze držitel národního řidičského průkazu.

K řízení motorových vozidel na území České republiky opravňuje rovněž platný řidičský průkaz vydaný členským státem Evropských společenství, řidičský průkaz a mezinárodní řidičský průkaz vydaný cizím státem podle Úmluvy o silničním provozu a Úmluvy o silničním provozu.

Každý, kdo zamýšlí používat své **vozidlo** na území České republiky (s výjimkou osob, jejichž pobyt na území České republiky netrvá déle než 185 dnů v příslušném kalendářním roce), musí jej **zaregistrovat** na obecním úřadě.

Silniční vozidla evidovaná v České republice podléhají pravidelným technickým prohlídkám, kterými se kontroluje technický stav silničního vozidla, a pravidelným měřením emisí. Doklad o technickém stavu silničního vozidla a doklad o měření emisí vystavují stanice technické kontroly a stanice měření emisí.

V České republice je zpoplatněno užívání vybrané sítě dálnic a rychlostních silnic. Zaplacení dálničního poplatku se prokazuje dálničním kupónem. Dálniční kupóny je možné koupit u čerpacích stanic, v provozovnách České pošty, na hraničních přechodech či v autoklubech.

Nejvyšší povolená rychlost na území České republiky

město: 50 km/h
mimo město: 90 km/h
dálnice: 130 km/h

**V České republice řidič po požití jakéhokoli množství alkoholu
nesmí řídit motorové vozidlo!**

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Bližší informace o řidičských průkazech lze nalézt na stránkách Ministerstva dopravy <http://www.mdcz.cz> (►Silniční doprava ►Řidičské průkazy, Autoškoly ►Řidičské průkazy)
- Bližší informace o registraci vozidel lze nalézt na stránkách Ministerstva dopravy <http://www.mdcz.cz> (►Silniční doprava ►Dovoz, registrace a schvalování vozidel ►Schvalování vozidel)
- Bližší informace o stanicích technické kontroly a stanicích měření emisí lze nalézt na stránkách Ministerstva dopravy <http://www.mdcz.cz> (►Silniční doprava ►STK a SME)

13. RODINA, MANŽELSTVÍ, ŽIVOTNÍ UDÁLOSTI

Je třeba mít na paměti, že rodinné vztahy cizích státních příslušníků se mohou řídit jiným než českým právním řádem. Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, v platném znění, stanoví, kterým právním řádem se řídí rodinné vztahy cizích státních příslušníků. Z tohoto zákona vyplývají mimo jiné následující skutečnosti:

- *způsobilost osoby uzavřít manželství, jakož i podmínky jeho platnosti se řídí právem státu, jehož je tato osoba příslušníkem*
- *forma uzavření manželství se řídí právem místa, kde se manželství uzavírá*
- *osobní a majetkové vztahy manželů se řídí právem státu, jehož jsou příslušníky; jsou-li manželé příslušníky různých států, řídí se vztahy právem českým*
- *zrušení manželství rozvodem se řídí právním řádem státu, jehož občany jsou manželé v době zahájení řízení; jsou-li manželé příslušníky různých států, řídí se zrušení manželství rozvodem právním řádem českým; jestliže by bylo třeba použít cizího právního řádu, který by zrušení manželství rozvodem nedovoloval anebo jen za okolností mimořádně tíživých, avšak manželé nebo alespoň jeden z nich žije v České republice delší dobu, použije se práva českého*
- *vztahy mezi rodiči a dětmi včetně výchovy a výživy se řídí právem státu, jehož příslušníkem je dítě; žije-li dítě v České republice, mohou být tyto vztahy posuzovány podle práva českého, je-li to v zájmu dítěte.*

Ustanovení tohoto zákona se použije, jen pokud nestanoví něco jiného mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

V rámci rodiny, stejně jako v ostatních právech a povinnostech, jsou si muž a žena zcela rovni, o záležitostech rodiny rozhodují manželé společně. Manželé mají právo na stejnou životní úroveň a mohou žádat výživné.

Na výchově dětí by se měli oba rodiče účastnit stejným dílem. Rodiče mají vůči svým dětem **vyživovací povinnost**. Tato povinnost trvá do té doby, než jsou děti samy schopny se živit. Oba rodiče přispívají na výživu svých dětí podle svých schopností, možností a majetkových poměrů. Podle českého práva mají děti manželské a nemanželské stejná práva a povinnosti.

13. 1. Matriky a jejich působnost

Matrika je státní evidence narození, uzavření manželství, registrace partnerství a úmrtí fyzických osob na území České republiky a narození, uzavření manželství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany České republiky. Matrika se dělí na matriku narození, pro kterou se vede kniha narození, na matriku manželství, pro kterou se vede kniha manželství, matriku registrovaného partnerství, pro kterou se vede kniha registrovaného partnerství, a matriku úmrtí, pro kterou se vede kniha úmrtí.

Do matričních knih se zapisují další skutečnosti, jimiž se mění a doplňují zápisy v matriční knize.

Z provedených zápisů v matriční knize se vydávají **matriční doklady**, tj. rodný list, oddací list a úmrtí list a doklad o registrovaném partnerství.

Matriční úřady jsou obecní úřady, městské úřady, v hlavním městě Praze úřady městských částí, v územně členěných statutárních městech úřady městských obvodů nebo úřady městských částí a pro území vojenských újezdů újezdní úřady, které určilo a jejich správní obvody vymezilo Ministerstvo vnitra prováděcím právním předpisem.

13. 2. Uzavření manželství (podmínky)

Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, učiněným před matričním úřadem, před úřadem, který není matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu, nebo před orgánem církve či náboženské společnosti, oprávněné k tomu zvláštním předpisem. Prohlášení se činí veřejně a slavnostním způsobem v přítomnosti dvou svědků.

Snoubenci vyplní před uzavřením manželství předepsaný tiskopis a předloží jej matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. K tiskopisu připojí stanovené doklady. Církevní sňatek může být uzavřen až poté, kdy snoubenci předloží oddávajícímu osvědčení o tom, že splnili všechny požadavky zákona pro uzavření platného manželství. Osvědčení nesmí být starší tří měsíců a vydá je matriční úřad, v jehož správním obvodu bude manželství uzavřeno.

Manželství nemůže být uzavřeno se ženatým mužem nebo vdanou ženou, nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky a mezi sourozenci; totéž platí o příbuzenství založeném osvojením, pokud osvojení trvá. Nezletilá fyzická osoba starší 16 let, osoba, jejíž způsobilost k právním úkonům je rozhodnutím soudu omezena, nebo fyzická osoba stížená duševní poruchou, která by měla za následek omezení způsobilosti k právním úkonům, připojí k předepsanému tiskopisu rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství.

Pokud jsou předkládané doklady vystaveny orgány cizích států, předkládají se s úředním překladem do českého jazyka a musí být opatřeny potřebnými ověřeními (viz. bod 4.4.). Matriční úřad může potřebná ověření listin prominout, je-li jejich opatření spojeno s těžko překonatelnou překážkou.

Pokud chce uzavřít sňatek cizinec, je povinen před uzavřením manželství předložit matričnímu úřadu mimo jiné potvrzení o oprávněnosti pobytu pro účely uzavření sňatku, vydané oddělením cizinecké policie.

Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Při zápisu uzavření manželství lze na základě žádosti cizinky, již se uzavření manželství týká, uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství užívat, v mužském tvaru.

Občané homosexuální orientace mohou uzavřít **registrované partnerství**, které jim přináší některá práva a povinnosti blízké stavu manželství (zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, platný od 1. července 2006).

13. 3. Rozvod

V České republice existuje možnost rozvodu. Manželství rozvádí soud. Před rozhodnutím o rozvodu manželství je nutné vypořádat následnou péči o nezletilé děti. V České republice jsou možné dva typy rozvodů, tzv. nesporný rozvod a sporný (ztížený) rozvod.

U **nesporného** rozvodu je celá procedura značně zrychlena a zjednodušena. Pokud

- manželství trvalo nejméně rok,
- manželé se na rozvodu vzájemně domluví,
- nejméně šest měsíců spolu nežijí a
- vypořádají si vzájemná majetková práva a práva k dětem,

soud manželství rozvede, aniž by zkoumal, zda je manželství trvale a hluboce rozvráceno.

V případě **sporného** rozvodového řízení (kdy jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí, popř. pokud si nejsou manželé schopni upravit vzájemné poměry po rozvodu) platí, že soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést pouze, pokud je manželství trvale a hluboce rozvráceno. Soud rozhodne až po jednání, ke kterému budou předvoláni rodiče a opatrovník dítěte zvlášť ustanovené pro toto řízení. V určitých výjimečných případech nemusí soud manželství rozvést.

Před rozhodnutím, kterým se rozvádí manželství rodičů nezletilého dítěte, upraví soud práva a povinnosti rodičů k dítěti pro dobu po rozvodu a určí, komu bude dítě svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li zajištěny jeho potřeby.

Rozvodem nezaniká vyživovací povinnost k dítěti. Má-li jeden z rodičů za to, že vyživovací povinnost není plněna dostatečně, může se obrátit na soud a zažádat o úpravu vyživovacích poměrů. Výživné na dítě lze upravit nejenom v případě rozvodu manželství, ale také pokud jeden z rodičů neplní vyživovací povinnosti dobrovolně a manželství trvá.

Svěří-li soud dítě do výchovy jednoho z rodičů, může také upravit styk druhého rodiče, popř. prarodiče nebo sourozence s dítětem, vyžaduje-li to zájem na jeho výchově a poměry v rodině. Přednost před soudní úpravou styku má dohoda rodičů, která nevyžaduje schválení soudu. Děti mají právo na stejnou životní úroveň jako jejich rodiče. Na soud se mohou kvůli výživnému obrátit i nesezdaní rodiče nezletilého dítěte, tj. nejen manželé.

Rozvedený manžel (žena i muž), který není schopen sám se živit, může žádat od bývalého manžela, aby mu přispíval na přiměřenou výživu podle svých schopností, možností a majetkových poměrů.

13. 4. Narození dítěte cizinci

Narození dítěte je povinnou oznámit matričnímu úřadu zdravotnické zařízení, v němž byl porod ukončen; nebyl-li porod ukončen ve zdravotnickém zařízení, oznámí narození lékař, který jako první poskytl při porodu nebo po porodu zdravotní péči. Příslušný k provedení zápisu narození do knihy narození je matriční úřad, v jehož správním obvodu se dítě narodilo. Matrikář provede zápis do knihy narození a vystaví dítěti rodný list. Současně matriční úřad oznámí narození dítěte evidenci obyvatel.

Platná legislativa poskytuje dítěti cizince legálně pobývajícím na území ochranu tím, že se jeho pobyt po narození automaticky považuje za přechodný. V případě dítěte státního občana České republiky, jehož matkou je cizinka s povoleným pobytem na našem území, stává se místem jeho trvalého pobytu, pokud se rodiče nedohodnou jinak, adresa příslušného úřadu, v jehož územním obvodu se dítě narodilo.

Tato ochrana je však časově omezená a rodič musí po narození do maximálně 60 dnů požádat za svoje dítě o udělení víza/povolení k dlouhodobému či trvalému pobytu. Je-li v uvedené lhůtě podána žádost o povolení trvalého pobytu, považuje se pobyt dítěte od narození za trvalý. V případě vycestování rodičů s dítětem mimo území ČR se jeho pobyt považuje za přechodný.

Dítě narozené rodičům, kteří na území ČR pobývají na vízum (zejména na tzv. dlouhodobé vízum nad 90 dnů), není účastné veřejného zdravotního pojištění, i když rodiče, např. z titulu zaměstnání, pojištění jsou. Na základě účasti matky v systému veřejného zdravotního pojištění je hrazen porod a péče o dítě do 5 000 Kč. To znamená, pokud je porod bez komplikací. V případě jakékoli sebemenší komplikace potom není zdravotní péče poskytnutá dítěti, ať je jakkoli nezbytná, hrazena z pojištění a rodičům může být účtována ve smluvních cenách. Pro takovéto případy vytvořila PVZP, a. s., nový produkt, v rámci kterého těhotná matka hradí o něco vyšší pojistné a dítěti je pak hrazena péče ve výrazně větším rozsahu. Upozorňujeme ale, že pojištěnci, kteří jsou účastníky veřejného zdravotního pojištění, nejsou pojištěni u PVZP, a. s., a proto doporučujeme, aby se obrátili na PVZP, a. s., pro podrobnější informace o tomto produktu.

Pokud se dítě narodí bez krytí v rámci tohoto produktu Pojišťovny VZP, a. s., platí následující. Pro toto dítě je třeba uzavřít dlouhodobé smluvní zdravotní pojištění (záleží ovšem na rodičích, jestli uzavřou pojištění nebo budou zdravotní péči platit v hotovosti). Dítě musí absolvovat vstupní prohlídku, kterou hradí rodič dítěte z vlastních finančních prostředků. Na základě této prohlídky pojišťovna uzavře smlouvu o zdravotním pojištění dítěte a určí výši pojistného. Pojišťovna poté vystaví dítěti průkaz pojištěnce. Péči o dítě v porodnici je třeba hradit hotovostí, poněvadž smlouva bude uzavřena až po vstupní prohlídce dítěte.

13. 5. Úmrtí blízké osoby

Příslušný k zápisu úmrtí do matriční knihy je matriční úřad, v jehož správním obvodu fyzická osoba zemřela. Úmrtí oznámí matričnímu úřadu prohlížející lékař na listu o prohlídce mrtvého, na jehož základě matrikář provede zápis do knihy úmrtí a vydá **úmrtní list** - členům rodiny zesnulého (manžel, rodiče, děti, prarodiče a vnuci) nebo jeho sourozencům anebo zplnomocněným zástupcům.

Poté se pozůstalí musí obrátit na pohřební službu a objednat pohřeb v České republice, nebo musí objednat převoz zesnulého za hranice České republiky. Bližší informace poskytnete kterákoliv pohřební služba.

Odkazy na podrobné zdroje informací

- Podrobnější informace o matrikách vám poskytnou na obecním či městském úřadě v místě vašeho bydliště, popř. využijte
 - Portál veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (►Občan ►Občan a stát ►Osobní údaje ►Matriky), kde mimo jiné naleznete, jak postupovat v případech vydávání matričních dokladů, nahlížení do matričních knih, vydání potvrzení o skutečnostech zapsaných v matriční knize apod.
 - internetové stránky Ministerstva vnitra – <http://www.mvcr.cz> (►Rady a služby ►Matriky – matriční úřady)
- Podrobné informace o uzavření manželství vám poskytnou nejblížeji matriční úřad, popř. navštivte:
 - internetové stránky Ministerstva vnitra – <http://www.mvcr.cz> (►Rady a služby ►Manželství)
 - Portál veřejné správy – <http://portal.gov.cz> (►Cizinec ►Manželství nebo ►Občan ►Rodina ►Manželství), kde naleznete podrobné instrukce, jak postupovat v případech uzavření manželství, uzavření občanského manželství, uzavření církevního manželství, uzavření manželství s cizincem apod.

14. VYBRANÉ INFORMACE O ČESKÉ SPOLEČNOSTI

14. 1. Verbální a neverbální komunikace

V komunikaci se obecně očekává slušné, nekonfliktní chování a tolerance (je třeba dát prostor všem účastníkům komunikace a vyslechnout i názor, s nímž dotyčný nesouhlasí; v takovém případě je třeba reagovat neimpulzivně).

Češi se na veřejnosti nechovají hlučně. Oceňují se rezervovanější chování, umírněnost a sebeovládání. Hlasitá konverzace spolu s výraznou gestikulací poutají nežádoucí pozornost okolí.

V komunikaci (kromě hovoru s přáteli) není vhodné:

- volit konfliktní téma hovoru;
- nerespektovat názory ostatních, přerušovat je (skákat jim do řeči);
- hovořit příliš rychle;
- špatně vyslovovat;
- nadměrně gestikulovat;
- chovat se příliš emotivně (teatrálně);
- užívat neslušné výrazy, narážky, vtípy;
- pomlouvat aj.

Mezi nežádoucí prvky patří i žoviální chování, komunikování s rukama v kapsách, se žvýkačkou (cigaretou) v ústech apod.

V oficiální komunikaci je vhodné mluvit spisovně. Žena je v komunikaci rovnocenným partnerem. Rodilý mluvčí zpravidla ocení, když cizinec hovoří (nebo se snaží hovořit) česky.

Obecně se doporučuje volit přednostně takové téma hovoru, které nevyvolává názorové střety, nevyžaduje zaujetí vyhraněných postojů (např. pokud jde o politiku, náboženství), téma, které nikoho neuráží a nenapadá. Není vhodné, aby mluvčí před ostatními připomínal své zásluhy a úspěchy, aby se chlubil materiálním bohatstvím. Namísto není ani přehnaná zvědavost, indiskrétní otázky, které se týkají zdravotního stavu, osobních, rodinných a pracovních problémů. O podobných záležitostech se hovoří pouze z podnětu dotyčné osoby, a to mezi přáteli.

Mluví

- se ve společnosti nedotazuje na věk ženy,
- na výši platu (příjmu),
- na hodnotu majetku,
- neuvádí citlivé a snadno zneužitelné údaje (rodné číslo),
- nepřipomíná bolestné události, tragédie, traumata (úmrtí v rodině, rozvod aj.).

Mezi úniková společenská témata patří počasí, rodina a děti.

Souhlas se vyjadřuje jedním i několikerým kývnutím hlavy shora dolů, **nesouhlas** otočením hlavy zprava doleva a zpět. Není vhodné ukazovat na někoho nebo na něco prstem, otvírat ústa při údivu, tahat za rukáv člověka, se kterým chceme mluvit, aj. Není běžné sedat si v dopravních prostředcích těsně vedle sebe (pokud to není nutné), držet se těsně u sebe při chůzi, držet se a sahat na sebe při konverzaci. Zvláště to platí o kontaktu muže se ženou. Mluvčí mezi sebou udržují vzdálenost asi jeden metr. Při hovoru je třeba udržovat oční kontakt, tj. dívat se partnerovi do očí (nikoliv však soustavně). Vyhýbání se očnímu kontaktu je pocíťováno negativně, má značný vliv na posuzování pravdivosti sdělení.

Pozdrav i představení je doprovázeno podáním ruky. Ne však v jakémkoliv kontaktu, zvláště pokud se nezdraví známi nebo není účelem vzájemné seznámení/představení. Podání ruky je také běžné při formálních a pracovních setkáních. Jen členové rodiny a dobří přátelé (i opačného pohlaví) se mohou při setkání i loučení obejmout a políbit na tvář.

Je pravidlem, že

- *stisk rukou je pevný a krátký;*
- *se podává pravá ruka;*
- *se ruce nepodávají křížem;*
- *nejdříve podává ruku žena muži, nadřízený podřízenému, starší mladšímu;*
- *doprovází ho krátký pohled do očí.*

14. 2. Denní režim

Na obchodní schůzky se chodí pokud možno přesně, dohodnutý program nebo čas návštěv se dodržuje, případná změna se oznamuje včas a s omluvou. Nechat někoho čekat déle než 15 minut se pokládá za nezdvůřilé.

Pracovní den pro Čechy začíná dříve než v řadě jiných evropských zemí. Malé obchody většinou otvírají už v 7 hodin, hypermarkety v 8 hodin, lidé v mnoha dělnických profesích začínají pracovat mezi 6. a 7. hodinou, základní a střední školy začínají většinou v 8 hodin a na úřadech se začíná mezi 8. a 9. hodinou. Úřady jsou pro veřejnost otevřeny v pondělí a ve středu.

Tento pracovní režim ovlivňuje každodenní režim Čechů i obecné rozvržení denních jídel, i když zde existuje mnoho výjimek. Většinou se oběd podává v době od 11.30 do 13.30, večere od 18 do 20 a spát se chodí mezi 22. hodinou a půlnocí.

Restaurace a hospody mají otevřeno často od 10 hodin do půlnoci, mnohé bary a kluby však zavírají později, některé až ráno. Divadla a koncerty začínají mezi 19. a 20. hodinou.

14. 3. Česká kuchyně

Češi dodržují při jídle určité rituály. K jídlu si přeji *dobrou chuť*. Nezačíná se jíst dříve, dokud všichni ke stolu neusednou. V české společnosti sedí muži i ženy u stolu společně.

Tradiční český oběd začíná polévkou, hlavním chodem je většinou maso s přílohou (oblíbené jsou všechny druhy masa, tradičně se nejvíce jí vepřové a hovězí, nejméně skopové, roste obliba drůbežího masa; k tradičním českým jídlům patří např.: *vepřová pečeně, knedlík, zelí; husa nebo kachna s knedlíkem a se zelím; hovězí guláš s knedlíkem*), pak následuje salát nebo kompot. Mezi speciality národní kuchyně patří např. *bramborák* (na oleji pečené placky z ustrouhaných syrových brambor), *utopenec* (vuřty naložené v octovém láku s cibulí) či *olomoucké tvarůžky* (původní moravský sýr).

Je třeba si zapamatovat, že

- si host může najít volné místo v restauraci sám, jen v luxusních restauracích je uváděn obsluhujícím;
- se český příbor skládá z polévkové lžice, vidličky a nože;
- se vidlička drží v levé ruce, v pravé ruce nůž a také polévková lžice;
- vidlička a nůž položené souběžně přes talíř naznačují, že je možné talíř odnést; zkřížené příbory znamenají, že v jídlu bude host ještě pokračovat;
- spropitné není povinné, ale je běžné a roste s celkovou útratou;
- se spropitné nenechává na stole, ani se nedává vrchnímu do ruky;
- v české společnosti je běžné, že útratu platí osoba, která do restaurace zve;
- je velmi neslušné říhat a nahlas srkat.

14. 4. Zvyky a tradice

Mezi nejvýznamnější patří zvyky o Vánocích, Velikonocích a zvyklosti, které provázejí svatbu.

Vánoce

Nejoblíbenějším rodinným svátkem jsou **Vánoce**. Slaví se ve dnech 24. – 26. prosince k oslavě narození Ježíše Krista. Vánočním svátkům předchází velký úklid, pečení mnoha druhů vánočního cukroví (těsně před Štědrým dnem se pečou také vánočky), dávání dárků, které se dávají 24. prosince večer, vánoční výzdoba. Jedním ze symbolů Vánoc je vánoční stromček. Tradiční večeří na Štědrý den je rybí polévka a smažený kapr s bramborovým salátem. Vánoce provází mnoho zvyků. Manželé (partneři) se mají políbit pod jmelím, rozkrajuje se jablko, posílají se ořechové skořápky se svíčkami v umyvadle atd.

Velikonoce

O Velikonocích, slavených k připomenutí ukřižování a zmrtvýchvstání Ježíše Krista, se v rodinách obarvují vajíčka jako symbol jarního znovuoživení přírody. Velikonoční vejce zdobená malbou a různými jinými technikami se nazývají *kraslice*. Každoročně se prodávají ve stáncích a v obchodech s předměty lidové tvořivosti. Jsou součástí velikonoční koledy a tradiční dekorace. Peče se mazanec, velikonoční beránek a nádivka, do vázy se dávají větvičky kočiček. Muži a chlapi pletou (nebo kupují) pomlázky, kterými o Velikonočním pondělí „vyšlehají“ blízké ženy a dívky. Slavení Velikonoc má poměrně málo religiózní podobu, Velký pátek není volným dnem.

Silvestr a Nový rok

Velmi oblíbená je oslava změny kalendářního roku, spojená s požíváním alkoholu, hluchými efekty, tradičními lidovými věštbami a tzv. novoročními předsevzetími.

Svatba

Rozhodnou-li se partneři uzavřít sňatek, je slušné, aby šel budoucí ženich s kyticí požádat rodiče své nastávající ženy o souhlas se **svatbou** (aby šel tzv. „žádat o ruku“). V Česku převládají svatby občanské (*civilní sňatek*), které se konají v obřadní síni, nejčastěji na obecním úřadě (ale také např. na zámku). Snoubenci mohou uzavřít manželství i v kostele formou církevního obřadu (*církevní sňatek*).

Novomanželé rozesílají svatební oznámení přátelům, známým, kolegům, některé z nich výslovně pozvou na svatební hostinu. V den svatby je objednána svatební dort, svatební kytice pro nevěstu a obě matky, svatebčané mají připnutou myrtu. Nevěsta má na sobě většinou bílé svatební šaty. Před oddávajícím si ženich a nevěsta vymění snubní prsteny, dají si první manželský polibek a spolu se dvěma svědky podepíší protokol. Nevěsta obvykle získává příjmení manžela, své původní příjmení si ale může ponechat. Při východu z obřadní místnosti házejí přítomní na novomanžele papírové konfety nebo rýži. Při příchodu na svatební hostinu do restaurace se před ženichem a nevěstou rozbije talíř nebo sklenička, říká se, že střepy přinášejí štěstí. Oba společně střepy uklízejí. Při obědě se servíruje polévka novomanželům do jednoho talíře, oba se vzájemně krmí. Novomanželé dostávají svatební dary a odjíždějí na svatební cestu.

14. 5. Základní kulturní přehled

➤ Národní kulturní památky

V ČR je mnoho historických míst, která jsou oblíbenými cíli turistů z celého světa, dvanáct památek je dokonce zapsáno v seznamu světového kulturního dědictví UNESCO.

Informace o kulturních památkách, muzeích apod. naleznete na internetových stránkách Ministerstva kultury <http://www.mkcr.cz>. (► Informační linky).

K nejdůležitějším kulturním a vzdělávacím institucím patří Univerzita Karlova, Národní divadlo, Národní muzeum.

➤ Známí čeští umělci, spisovatelé a myslitelé

Z českých zemí pochází mnoho známých umělců. Především někteří hudební skladatelé (např. Bedřich Smetana, Antonín Dvořák nebo Leoš Janáček) dosahují světového věhlasu.

➤ Historičtí spisovatelé a myslitelé

- Mistr **Jan Hus** (asi 1369/1370 – 1415) byl významný český středověký náboženský myslitel, reformátor a kazatel.
- **Jan Amos Komenský (Comenius)** (1592 – 1670) byl český spisovatel a pedagog se světovým renomé.

➤ **Novodobí čeští spisovatelé**

- **Božena Němcová** (1820 – 1862) – významná česká spisovatelka.
- **Tomáš Garrigue Masaryk**, (1850 – 1937) byl český filozof, historik, první prezident Československa.
- **Jaroslav Hašek** (1883 – 1923) – spisovatel, publicista a novinář.
- **Franz Kafka** (1883 – 1924) pražský, německy píšící spisovatel židovského původu, jeden z literárně nevlivnějších a nejoceňovanějších spisovatelů 20. století.
- **Karel Čapek** (1890 – 1938) – spisovatel, novinář, dramatik, filosof a překladatel.
- **Bohumil Hrabal** (1914 – 1997) – prozaik, jeden z nejvýznamnějších a nejosobitějších spisovatelů druhé poloviny 20. století.
- **Arnošt Lustig** (*1926) je český spisovatel a publicista, autor celé řady děl s tématem holocaustu.
- **Milan Kundera** (*1929) – česko-francouzský spisovatel. Je světově nejúspěšnějším a nejprekládanějším autorem českého původu, jeho romány a eseje výrazně přispěly k vývoji románu jakožto žánru.
- **Václav Havel** (*1936) – spisovatel a dramatik, jeden z prvních mluvčích Charty 77, vůdčí osobnost politických změn v listopadu 1989.
- **Michal Viewegh** (*1962) – spisovatel a publicista, v současnosti náš nejprodávanější romanopisec.

➤ **Básníci**

- **Karel Hynek Mácha** (1810-1836) básník, největší představitel českého romantismu.
- **Karel Jaromír Erben** (1811-1870) spisovatel, básník, překladatel, literární historik a sběratel českých lidových písní a pohádek.
- **Jan Neruda** (1834-1891) - významný básník a novinář.
- **Vítězslav Nezval** (1900-1958) básník, spisovatel a překladatel. Vůdčí osobnost českého surrealismu.
- **Jaroslav Seifert** (1901-1986) český básník, spisovatel, novinář a překladatel. Nositel Nobelovy ceny za literaturu.
- **Karel Kryl** (1944-1994) byl český písničkář a básník, jeden z nejvýznamnějších představitelů českého protestsongu v letech 1968–1989.

15. ABECEDNÍ PŘEHLED VYBRANÝCH NNO

PŮSOBÍCÍCH NA POLI INTEGRACE

CIZINCŮ

➤ **Asociace uprchlíků České republiky (AUČR)**

AUČR je nevládní, nezisková organizace cizích státních příslušníků, kteří se věnují integraci uprchlíků do české společnosti.

Kontakt

adresa: Václavské náměstí 15, 110 00 Praha 1

telefon: 222 240 849, 606 105 828

e-mail: aucr@seznam.cz

internetová adresa: <http://www.aucr.cz>

➤ **Centrum pro integraci cizinců (CIC)**

CIC je občanské sdružení, které nabízí radu a pomoc azylantům a cizincům s dlouhodobým či trvalým pobytem na území ČR.

Kontakt

adresa: Kubelíkova 55, 130 00 Praha 3

telefon: 222 713 332

e-mail: info@bicpraha.org

internetová adresa: <http://www.bicpraha.org>

➤ **Centrum pro otázky migrace (dále jen COM)**

COM zaměřuje svou činnost na právní a sociální poradenství související s migrací, zejména na bezplatné individuální poradenství cizincům v nouzi. Zabývá se i problematikou azylového řízení, dočasné ochrany a slučování rodin. Poradenství poskytuje v pražské kanceláři i v Pobytových střediscích Ministerstva vnitra ČR.

Kontakt

adresa: Senovážná 2, 110 00 Praha 1

telefon: 224 224 379, 224 228 582

e-mail: migrace@atlas.cz

internetová adresa: <http://www.migrace.ecn.cz>

➤ **Česká katolická charita**

Pracovníci Sdružení Česká katolická charita pomáhají cizincům na území České republiky, kteří se ocitli v obtížné životní situaci. Do této skupiny patří lidé na cestách, migranti a uprchlíci, které z jejich původní vlasti vyhnaly válečné konflikty, pronásledování nebo chudoba. Mezi aktivity Charity patří: provoz humanitárních skladů na hranicích, šatníky v azylových zařízeních, poradny pro cizince, realizace volnočasových aktivit apod.

Kontakt

adresa: Vladislavova 12, 110 00 Praha 1

telefon: 296 243 330

e-mail: sekretariat@charita.cz

internetová adresa: <http://www.charita.cz>

➤ **Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU)**

OPU je nevládní neziskovou organizací, která se zabývá právní, sociální a psychologickou pomocí uprchlíkům a ostatním cizincům na území ČR. OPU při své práci věnuje zvýšenou pozornost ohroženým skupinám mezi uprchlíky, tj. dětem, ženám ve zranitelném postavení, osobám nemocným a postiženým.

Kontakt

adresa: Veletržní 24, 170 00 Praha 7

telefon: 220 397 355, 220 397 220

e-mail: opu@opu.cz

internetová adresa: <http://www.opu.cz>

➤ **Poradna pro integraci (PPI)**

Poradna pro integraci (PPI) je nevládní nezisková organizace zabývající se pomocí osobám, jimž byl přiznán status uprchlíka, a cizincům s dlouhodobým a trvalým pobytem na území České republiky. Smyslem činnosti organizace je hájit lidská práva lidí s uděleným azylem i ostatních cizinců v České republice a pomoci jim tak, aby se stali rovnocennými členy naší společnosti.

Kontakt

adresa: Senovážná 2, 110 00 Praha 1

telefon: 224 233 034, 224 216 758

e-mail: ppi@iol.cz

internetová adresa: <http://www.p-p-i.cz>

➤ **Poradna pro uprchlíky (PPU)**

PPU poskytuje právní, sociální a psychologickou pomoc těm osobám, které z různých příčin musely opustit zemi svého původu a žádají ochranu na území České republiky. Pracovníci PPU působí v pražské kanceláři a v pobytových střediscích a zařízeních pro zajištění cizinců Ministerstva vnitra ČR.

Kontakt

adresa: Senovážná 2, 110 00 Praha 1

telefon: 224 224 379, 224 228 582

e-mail: poradna@refug.cz

internetová adresa: www.migrace.ecn.cz

➤ **Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE)**

SOZE je nevládní nezisková organizace, jejímž posláním je poskytovat pomoc uprchlíkům a cizincům, přicházejícím do České republiky. Tato pomoc spočívá v bezplatném právním, sociálním a psychologickém poradenství, v realizaci volnočasových a vzdělávacích programů a v komplexní sociálně-právní asistenci dlouhodobě usazeným cizincům v náročném procesu integrace do majoritní společnosti.

Kontakt

adresa: Mostecká 5, 614 00 Brno

telefon: 545213643, 545213746

e-mail: soze@soze.cz

internetová adresa: <http://www.soze.cz>

16. PŘEHLED KONTAKTŮ NA ÚŘADOVNY **CIZINECKÉ POLICIE, ÚŘADY PRÁCE** **A KRAJSKÉ ÚŘADY**

16. 1. Cizinecká policie

Cizinecká policie je zvláštní složkou Policie České republiky a náplní její činnosti je povolování vstupu a pobytu cizinců na území České republiky.

➤ **Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie**

adresa: Olšanská 2, 130 00 Praha 3

telefon: 974 841 219

informační linka: 974 841 356, 974 841 357

internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)

➤ **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Praha**

Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: Praha, Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha-východ, Praha-západ, Příbram, Rakovník.

Kontakt

adresa: Olšanská 2, 130 00 Praha 3

telefon: 974 820 553

internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)

➤ **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Hradec Králové**

Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Trutnov, Ústí nad Orlicí.

Kontakt

adresa: Bidlova 477, 501 01 Hradec Králové

telefon: 974 520 220

internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)

➤ **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ústí nad Labem**

Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most, Teplice, Ústí nad Labem.

Kontakt

adresa: Masarykova 27, 400 02 Ústí nad Labem

telefon: 974 420 340-5

internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)

- **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie České Budějovice**
 Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice, Tábor.

Kontakt
 adresa: Pražská 558, 370 74 České Budějovice
 telefon: 974 220 229, 387 428 506, 387 424 731
 internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)
- **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Plzeň**
 Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany, Sokolov, Tachov.

Kontakt
 adresa: Slovanská alej 26, 307 51 Plzeň
 telefon: 377 242 493
 internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)
- **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Brno**
 Pod toto oddělení oblastní cizinecké policie spadají následující oddělení: Brno-město, Brno-venkov, Blansko, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Zlín, Znojmo, Žďár nad Sázavou.

Kontakt
 adresa: Kopečná 3, 602 00 Brno
 telefon: 974 620 229
 internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)
- **Oblastní ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie Ostrava**
 Pod toto oblastní ředitelství cizinecké policie spadají následující oddělení: Bruntál, Frýdek Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava, Přerov, Vsetín - Svárov, Šumperk.

adresa: Milíčova 20, 728 51 Ostrava
 telefon: 974 720 229
 internetová adresa: <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie)

 Kontakty na jednotlivá oddělení cizinecké policie je možné nalézt na internetových stránkách Ministerstva vnitra <http://www.mvcr.cz> (►Kontakty ►Policie ►Služba cizinecké a pohraniční policie).

16. 2. Úřady práce

Úřady práce udělují cizincům povolení k zaměstnání v České republice.

Kontaktní údaje všech úřadů práce najdete na integrovaném portálu MPSV věnovaném zaměstnanosti – <http://portal.mpsv.cz> (►Zaměstnanost ►Informace z úřadů práce).

16. 3 Krajské úřady

Krajský úřad je jedním z orgánů kraje, který pečuje o komplexní rozvoj území a o potřeby svých občanů, zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče, o uspokojování potřeby ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.

Kontaktní údaje krajských úřadů naleznete na <http://portal.gov.cz> (►Kraje).

17. DALŠÍ UŽITEČNÉ INFORMACE A ODKAZY

Internetové vyhledávače

Při hledání informací přes internet, zvláště v situacích, kdy neznáme přesný název internetové stránky, kde se požadovaná informace nachází, je vhodné použít internetové vyhledávače, což jsou takové internetové stránky, které nám po zadání klíčového slova zobrazí odkazy na námi hledané informace. Klíčové slovo či výraz (např. „zaměstnávání cizinců“) zadáme do prázdného místa a klikneme na ikonku s názvem HLEDEJ, HLEDAT nebo VYHLEDAT.

Mezi české internetové vyhledávače patří například následující:

- www.atlas.cz
- www.centrum.cz
- www.quick.cz
- www.seznam.cz

Zlaté stránky

Praktickým pomocníkem při hledání služby jakéhokoliv charakteru – ať už opraváře, specializovaného obchodu, lékaře, právníka, ale i adresy a kontaktů na státní úřady a úřady územní či zájmové samosprávy – je telefonní seznam Zlaté stránky. Ten je dostupný ve většině telefonních budek, zdarma je jednou ročně rozdáván uživatelům pevné telefonní linky. Dále je přístupný na <http://www.zlatestranky.cz>, a to i v anglické jazykové verzi.

Poštovní služby

Největším poskytovatelem poštovních služeb v ČR je Česká pošta, jejíž pobočky najdete po celé zemi. Mezi její služby patří zejména podání, přeprava a dodání listovních, balíkových a peněžních zásilek, a to jak ve vnitrostátním, tak i v mezinárodním styku. Poskytuje rovněž služby expresní a kurýrní, prodává známky a dálniční kupóny či zprostředkovává vyplácení důchodů.

Podrobné informace o poštovních službách poskytovaných Českou poštou dostanete na jednotlivých poštách, případně na internetových stránkách <http://www.cpost.cz>.

Bankovní služby

Banky poskytují svoje služby zcela běžně i cizincům. I cizinec si tak může otevřít vlastní účet, zařídit si platební kartu, vzít si úvěr či půjčku, využít elektronického bankovníctví atp. Podrobné informace o nabízených bankovních službách vám ochotně poskytne každá banka.

Úplný seznam bank a poboček zahraničních bank, působících na území České republiky, vede Česká národní banka. Seznam je k nahlédnutí na www.cnb.cz. (► Dohled nad finančním trhem ► Bankovní dohled ► Bankovní sektor)

POZNÁMKY

Účelová neperiodická publikace
Není určena k prodeji na knižním trhu

Informační publikace pro cizince Česká republika

Vyšlo v roce 2006, 88 stran, náklad 10 000 výtisků, vydání první.

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí,

Na Poříčním právu 1, 128 01 Praha 2

Tisk Vydavatelství KUFR s. r. o., Naskové 3, 150 00 Praha 5

ISBN 80-86878-43-0